

2018. aasta seire koondaruanne
31.12.18 seisuga

Margit Partei

2019 Tartus

ETTEVÕTLUSÕPPE
PROGRAMM

Sisukord

Sisutabel	3
Eessõna	5
1. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu tulemuslikkus	6
Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu seire ülesehitus.....	6
Edu ja Tegu üldine tulemuslikkus: rakenduskava väljund- ja tulemusnäitaja	7
Väljundnäitaja	7
Tulemusnäitaja.....	9
2. 2018. aasta tulemused 31.12.2018 seisuga	11
Väljund- ja tulemusnäitaja.....	11
Tegevussuund 1: metoodika, moodulid ja õppevara	15
Tegevussuund 2: täienduskoolitused.....	21
Tegevussuund 3: praktiline ettevõtlusõpe.....	27
Tegevussuund 4: eelinkubatsioon	31
Tegevussuund 5: kompetentside arendamine ja uuringud	42
Tegevussuund 6: teavitamine ja tunnustamine.....	46
Kokkuvõte	49
Lisad	50
Lisa 1. Seire tulemuste koondtabel 31.12.2018 seisuga	50
Lisa 2. Rakenduskava tulemusnäitajasse arvestatud õppeasutused	52
Lisa 3. Rakenduskava väljundindikaatorisse arvestatud õppeasutused.....	55
Lisa 4. Junior Achievementi majandus- ja ettevõtlusõppe programmidega liitunud uued õppeasutused	60
Lisa 5. Ida-Viru Ettevõtluskeskuse haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” liitunud uued õppeasutused	63
Lisa 6. Nii Ida-Viru Ettevõtluskeskuse haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” kui ka Junior Achievementi majandus- ja ettevõtlusõppe programmidega liitunud uued õppeasutused	65
Lisa 7. Ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusel osalenud õppeasutuste kaupa..	66
Lisa 8. Ettevõtlusõppe programmi õppereisidel osalemine õppeasutuste kaupa	71
Lisa 9. Eelinkubatsiooni programmis STARTER osalenud õppeasutused õppurite osaluskordade kaupa.....	72
Lisa 10. Ettevõtlusõppe programmi raames toimunud õppereisid ja konverentsid.....	73
Lisa 11. 2018. aasta uuringute kokkuvõtted	77

Sisutabel

Indikaator / aruanne		Mõõtmine (korda aastas)	Lk(-d)	Tabel(id)	Joonis(ed)	Lisa(d)	Väline allikas
Programmi üldine tulemuslikkus							
VN	Õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul	4	7-9, 11	1, 3	1, 2	1, 3	–
TN	Programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud	4	9-10, 12	2, 3	1, 2	1, 2	–
Tegevussuund 1: meetodika, moodulid ja õppevara							
7.1	Tegevuse raames väljatöötatud, testitud ja rakendatud ettevõtlusõppe moodulite arv	4	16-19	4, 5	–	1	vt lingid tabel 5
TI	Ettevõtlusõppe mooduleid piloteerivate õppeasutuste arv	4	16	–	–	–	LINK
TI	Ettevõtlusõppe mooduleid rakendavate õppeasutuste arv	4	16	–	–	–	
Tegevussuund 2: täienduskoolitused							
7.2	Ettevõtlusõppe täienduskoolitusel osalenud õpet läbiviivate spetsialistide osalemiskorrad	4	21	6, 7, 8	–	1, 7	–
A	Täienduskoolituste tagasiside uuring	2	25	–	–	–	LINK
A	Täienduskoolituste järeluurimise uuring	2	25	–	–	–	LINK
TI	Täienduskoolitused läbinute sugu, asutus, vanus, elukoht (tasakaalustatus sugude, vanusegruppide, asutuste ja maakondade kaupa)	2	21, 23-24	9	3	–	–
Tegevussuund 3: praktiline ettevõtlusõpe							
7.3	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	4	28	10	–	1, 6	–
7.3 a	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	4	28	10	–	1, 6	–
7.3 b	Haridusprogrammi "Ettevõtlik kool" süsteemselt rakendavate ja standardiseerimisprotsessis osalevate koolide arv	4	2828	10	–	1, 5	–
7.3 c	Õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõppe programmides osalevate uute haridusasutuste arv	4	28	10	–	1, 4	–
TI	Junior Achievementi programmide täienduskoolitustel osalemiste arv	4	28	–	–	–	–
TI	Ida-Virumaa Ettevõtluskeskuse „Ettevõtliku kooli” programmi täienduskoolitustel osalemiste arv	4	28	–	–	–	–
TI	Eestis registreeritud õpilasfirmade arvu muutus aastate kaupa	1	28	–	–	–	–
TI	„Ettevõtliku kooli” programmis osalenud koolide arvu muutus aastate kaupa	1	28	–	–	–	–
TI	Junior Achievementi programmides osalenud koolide arvu muutus aastate kaupa	1	28	–	–	–	–

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Sisutabel jätkub

	Indikaator / aruanne	Möötmise (korda aastas)	Lk(-d)	Tabel(id)	Joonis	Lisa(d)	Väline allikas
Tegevussuund 4: eelinkubatsioon							
7.4	Kutse- ja kõrgharidustasemel eelinkubatsiooni teenust kasutanud meeskondade arv (summaarselt)	2	31, 32, 35, 36, 37	11	–	1, 9	–
TI	Põhi- ja jätkuprogrammi lõpetanute arv õppeasutuste kaupa	2	32	12	–	–	–
TI	Eelinkubatsiooni programmi üritustel osalenute arv	4	31–32	13, 14, 15, 16, 17, 18, 19	–	–	–
A	Programmis osalenute õpikogemus ja valmisolek ettevõtlusega tegelemiseks: põhiprogrammi tagasiside uuring	2	39	–	–	–	LINK
A	Põhiprogrammist väljalangenute (<i>drop-out</i>) küsitlus	2	39	–	–	–	–
A	Pikaajalise mõju uuring: põhiprogrammi tiimijuhtide järeluurung	2	39	–	–	–	LINK
A	Programmis osalenute õpikogemus ja valmisolek ettevõtlusega tegelemiseks: edasijõudnute programmi tagasiside uuring	2	–	–	–	–	LINK
A	Edasijõudnute programmi väljalangenute (<i>drop-out</i>) küsitlus	2	–	–	–	–	–
A	Pikaajalise mõju uuring: edasijõudnute programmi tiimijuhtide järeluurung	2	39	–	–	–	LINK
Tegevussuund 5: kompetentside arendamine ja uuringud							
7.5	Tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal avaldatud teadusartiklite arv	4	42, 44	20	–	1	–
TI	Õppereisidel ja konverentsidel osalenute arv	2	44	–	–	8, 10	–
A	Õppereiside ja konverentside tagasiside: vahetu tagasiside lähetusaruannete kaudu	2	45	–	–	–	LINK
A	Õppereiside ja konverentside tagasiside: koostöökaasused ja nähtud praktikate rakendamine	2	45	–	–	–	LINK
TI	Valminud uuringud	1	43, 44	–	–	–	–
Tegevussuund 6: teavitamine ja tunnustamine							
7.6	Ettevõtlusõpet, ettevõtlikkust initsieerivatel seminaridel, inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel jm üritustel osalejate arv	4	46, 47	21	–	1	–
7.6 a	Osalejate arv läbiviidud ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust toetavatel inspiratsioonipäevadel	4	46, 47	21	–	1	–
7.6 b	Tunnustatute arv	4	47, 48	21	–	1	–
TI	Kodulehe (http://ettevõtlusõpe.ee) külastuste arv	4	47	–	–	–	–
TI	Facebooki lehe külastuste arv	4	47	–	–	–	–
TI	Meedias programmi Edu ja Tegu kohta ilmunud kajastuste arv	4	47–48	–	–	–	LINK

Nt: 7.1 – tegevussuuna väljundindikaator, 7.1 a – tegevussuuna alamindikaator, TI – täiendav indikaator, A – ankeetküsitlus

Allikas: autori koostatud

Eessõna

Käesolev dokument annab ülevaate Haridus- ja Teadusministeeriumi ettevõtluseõppe programmi „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel” (ettevõtlusõppe programm Edu ja Tegu) tegevustest, tulemustest ja indikaatorite seisust perioodil 1. jaanuar 2018 kuni 31. detsember 2018. Varem on valminud 2016. aasta koondtulemuste aruanne¹, 2017. aasta seire I vahearuanne², 2017. aasta seire poolaastaruanne³, 2017. aasta II seire vahearuanne⁴, 2017. aasta seire koondaruanne⁵, 2018. aasta seire I vahearuanne⁶, 2018. aasta seire poolaastaruanne⁷ ja 2018. aasta II seire vahearuanne⁸.

Käesolevas ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu seire aruandes tutvustatakse esmalt programmi tarbeks välja töötatud seire metoodikat ning üldise seire tulemusi. Järgnevad peatükid, mis analüüsivad iga tegevussuuna tulemuslikkust ja indikaatorite sihttasemete täitmist sügavuti. Aruanne lõpeb kokkuvõtte ja lisadega.

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu seire aruanne on valminud koostöös kõigi programmi tegevussuundade ja partneritega. Seiremetoodika on välja arendanud, tegevusi koordineerib ja analüüsi teostab Tartu Ülikool programmi Edu ja Tegu tegevussuuna 5 raames. Aruande koostaja tänab kõiki osapooli nende suure panuse eest seire aruande valmimisse.

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu toetavad Euroopa Liidu Sotsiaalfond ning Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeerium.

---

¹ Partei, M. (2017) „Seire aruanne. 2016 aasta koondtulemused 31.12.16 seisuga”. [<http://ettevotlusope.edu.ee/wp-content/uploads/2017/03/2016.-a-seire-aruanne.pdf>]

² Partei, M. (2017) „2017. aasta I seire vahearuanne 31.03.17 seisuga”.

³ Partei, M. (2017) „2017. aasta seire poolaasta aruanne 31.05.17 seisuga”.

⁴ Partei, M. (2017) „2017. aasta II seire vahearuanne 30.09.17 seisuga”.

⁵ Partei, M. (2018) „2017. aasta seire koondaruanne 31.12.17 seisuga”. [<http://ettevotlusope.ee/wp-content/uploads/2018/02/2017.-aasta-seirearuanne.pdf>]

⁶ Partei, M. (2018) „2018. aasta seire I vahearuanne 31.03.18 seisuga”.

⁷ Partei, M. (2018) „2018. aasta seire poolaastaruanne 31.05.18 seisuga”.

⁸ Partei, M. (2018) „2018. aasta II seire vahearuanne 30.09.18 seisuga”.

1. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu tulemuslikkus

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu seire ülesehitus

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu seire tegevus tugineb 2016. aasta jooksul programmi tegevussuuna 5 raames välja töötatud ja kõigi tegevussuundade juhtidega kooskõlastatud laiahaardelisele seire skeemile. Lisaks programmi tulemuslikkuse hindamisele on seire skeemi eesmärk muuta programmi tegevused läbipaistvaks, kõigile üheselt mõistetavaks ja luua süsteem, mis aitab kõigil osapooltel tegutseda kindlaksmääratud tingimustes. Seire skeem sätestab mitmesugused tähtajad ja vastutuse jagunemise, et muuta kõigi programmiga seotud isikute töö planeerimine lihtsamaks. Kogu programmi seiremetoodika, mis on tabelite kujul kirjeldatud seire skeemis, on üles ehitatud internetipõhisesse Google Sheets keskkonda ja on elektrooniliselt kättesaadav igal ajahetkel kõigile programmi töötajatele. Ka andmete kogumine kõigis tegevussuundades toimub valdavalt Google Sheets keskkonna abil, mis muudab andmetabelid igal ajal kättesaadavaks kõigile, kellel on ligipääs seire skeemile. Selline ülesehitus on taotluslik, eesmärgiga saavutada täielik läbipaistvus programmi tegevuste tulemuslikkuse seiramisel.

Ettevõtlusõppe programmi tulemuslikkust hinnatakse kolme liiki indikaatoritega:

1. Meetme tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel” toetuse andmise tingimustest (TAT) tulenevad indikaatorid:
  - a. rakenduskava väljundnäitaja (lihtsuse huvides edaspidises tekstis lühendatud kui väljundnäitaja),
  - b. rakenduskava tulemusnäitaja (edaspidi: tulemusnäitaja),
  - c. toetatavate tegevuste spetsiifilised väljundnäitajad (edaspidi: tegevussuundade väljundindikaatorid);
2. „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel” iga aasta tegevuskava ja eelarve projekti juurde kuuluvast seletuskirjast tulenevad indikaatorid, mis võivad aastate kaupa muutuda tulenevalt programmi tegevustest (edaspidi: alamindikaatorid);
3. Tegevussuundade töörühmade ja seire juhi koostöös valminud tegevussuundade-põhised täiendavad indikaatorid, mis annavad edasi detailsemat informatsiooni tegevussuundade spetsiifikast lähtuvalt (edaspidi: täiendavad indikaatorid).

Esimest liiki indikaatoritele on toetuse andmise tingimustes (TAT) määratletud sihttasemed 2018. ja 2020. aasta lõpuks, teist liiki indikaatorite sihttasemed määratakse programmi iga tegevusaasta tegevuskava ja eelarve projekti juurde kuuluvas seletuskirjas. Täiendavatel indikaatoritel sihttasemed puuduvad, kuna tegu on lisainformatsiooni edasiandvate indikaatoritega. Lisaks täiendavatele indikaatoritele on tegevussuundades 2, 4 ja 5 kasutusel ankeetküsitlused, hindamaks tegevuste nii lühema- kui ka pikemaajalist mõju. Tegevussuuna 2 (täienduskoolitused) ja tegevussuuna 5 (kompetentside arendamine ja uuringud) ankeetide tulemustest valmivad lühiraportid, tegevussuuna 4 (eelinkubatsioon) küsitluste tulemustest valmivad tagasiside aruanded.

Iga tegevussuuna sees vastutab andmete kogumise eest tegevussuuna juht, kes edastab informatsiooni süsteemselt seire spetsialistile, kelle ülesanne on saadud informatsioon koondada, andmeid analüüsida ja asjakohaselt presenteerida. Seire spetsialist kogub lisaks kvantitatiivsetele andmetele (väljund-, alam- ja täiendavad indikaatorid ning rakenduskava väljund- ja tulemusnäitaja) teavet ka tegevussuundades toimunud tegevuste ning tulevikuplaanide kohta, et anda programmi tegevustest ja tulemuslikkusest kõikehõlmav ülevaade. Seire tegevus peaks andma väärtuslikku informatsiooni ja tagasisidet tegevussuundade spetsiifiliste tegevuste ja kogu programmi tulemuslikkuse kohta kõigile seotud osapooltele, alates programmi elluvijast ja partneritest kuni tegevussuundade töörühmade liikmeteni.

Programmi seire aruanne ilmub neli korda aastas, seejuures erineb aruande detailsusaste:

1. Iga kalendriaasta 7. mail ilmub programmi esimene vahearuanne, mis on oma olemuselt kõige vähem ametlik ja lühike aruanne. Vahearuanne kajastab indikaatorite tulemusi 31. märtsi seisuga⁹. Oluline on mees pidada, et vahearuanndes ei saa tulenevalt programmi tegevuste eripäradest kajastada kõigi indikaatorite hetkeseisu.
2. Iga kalendriaasta 31. augustil ilmub programmi poolaastaruanne 31. mai¹⁰ seisuga. Poolaastaruandes on toodud ülevaade indikaatorite täitmisest, kuid selles aruandes kajastub rohkemate indikaatorite hetkeseis kui vahearuanndes.
3. Iga kalendriaasta 7. novembril ilmub programmi teine vahearuanne, mis kajastab indikaatorite täitmist 30. septembri¹¹ seisuga. Tulenevalt sellest, et programmi poolaastaruande ja teise vahearuanndega vahelisest neljakuisest aruandlusperioodist 75 protsenti jääb õppeaasta mõistes väheaktiivsesse suvevaheaja perioodi, on ootuspärane eeldada, et indikaatorite tasemed võrreldes poolaastaruandega väga palju ei muutu.
4. Iga kalendriaasta kokkuvõttev aastaruanne 31. detsembri¹² seisuga ilmub järgneva kalendriaasta 28. veebruaril. Tegemist on kõige laiahaardelisema ja pikema aruandega, kus kajastuvad kõigi seire skeemis välja toodud indikaatorite seisud ning see annab täieliku ülevaate aastaga toimunud arengutest ja plaanidest järgmiseks aastaks.

Alljärgnevalt antakse ülevaade ettevõtlusõppe üldise tulemuslikkuse seire metoodikast.

Edu ja Tegu üldine tulemuslikkus: rakenduskava väljund- ja tulemusnäitaja

Ettevõtlusõppe programmi üldist tulemuslikkust kõigis tegevussuundades kokku hinnatakse kahe meetme tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel” toetuse andmise tingimustest (TAT) tuleneva indikaatoriga:

1. Rakenduskava väljundnäitaja: õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul;
2. Rakenduskava tulemusnäitaja: programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud.

Nii väljund- kui ka tulemusnäitaja tase kujuneb mitme tegevuse tulemuse summana. Järgmisena kirjeldatakse eraldi väljund- ja tulemusnäitaja kujunemise metoodikat.

Väljundnäitaja

Tabelis 1 on välja toodud väljundnäitajasse ehk programmis osalevate koolide arvu kujunemisesse panustavad osad.

Nagu eelnevalt mainitud, kujuneb väljundnäitaja tulemus ehk programmis osalevate õppeasutuste arv tabelis märgitud osade summana. Programmis osalevateks õppeasutusteks arvestatakse kõik Eesti õppeasutused, mis on täitnud vähemalt ühe osaluskriteeriumi, seejuures saab eristada osalenud üld-, kutse- ja kõrgkooli. Nii üld-, kutse- kui ka kõrghariduse puhul tulenevad osaluskriteeriumid neid otseselt puudutavatest tegevussuundadest. Kõiki haridustasemeid ja -liike puudutavad ettevõtlusõppe programmi tegevussuundadest tegevussuunad 1 (metoodika, moodulid ja õppevara), 2 (täienduskoolitused) ja 5

⁹ I periood: 1.01–31.03

¹⁰ II periood: 1.04–31.05

¹¹ III periood: 1.06–30.09

¹² IV periood: 1.10–31.12

(kompetentside arendamine ja uuringud); tegevussuund 3 (praktiline ettevõtlusõpe) keskendub üld- ja kutseharidusele ning tegevussuund 4 (eelinkubatsioon) eelkõige kõrg- ja kutseharidusele, kuigi eelinkubatsioonis on võimalik osaleda ka gümnaasiumiõpilastel.

Tabel 1. Rakenduskava väljundnäitaja koostisosad haridustasemetes ja -liikide kaupa

RAKENDUSKAVA VÄLJUNDNÄITAJA	
Õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul	
Tegevussuund	Üldharidus
TS1/TS2	Üldhariduskoolid, kust vähemalt 1 õpetaja/võtmeisik on täienduskoolitusel osalenud
TS3	Junior Achievement (JA) õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõpet pakkuvates programmides osalevad uued üldhariduskoolid
TS3	Ida-Viru Ettevõtluskeskuse (IVEK) „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud uued üldhariduskoolid
TS4	Üldhariduskoolid, kust vähemalt 1 õppur on läbinud eelinkubatsiooni programmi
TS5	Üldhariduskoolid, kust vähemalt 1 õpetaja/juhendaja/mentor on osalenud õppereisil
Tegevussuund	Kutseharidus
TS1/TS2	Kutseõppeasutused, kust vähemalt 1 õpetaja/võtmeisik on täienduskoolitusel osalenud
TS3	Junior Achievement (JA) õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõpet pakkuvates programmides osalevad uued kutseõppeasutused
TS3	Ida-Viru Ettevõtluskeskuse (IVEK) „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud uued kutseõppeasutused
TS4	Kutseõppeasutused, kust vähemalt 1 õppur on läbinud eelinkubatsiooni programmi
TS5	Kutseõppeasutused, kust vähemalt 1 õpetaja/juhendaja/mentor on osalenud õppereisil
Tegevussuund	Kõrgharidus
TS1/TS2	Kõrgkoolid, kust vähemalt 1 õppejõud/võtmeisik on täienduskoolitusel osalenud
TS4	Kõrgkoolid, kust vähemalt 1 õppur on läbinud eelinkubatsiooni programmi
TS5	Kõrgkoolid, kust vähemalt 1 õppejõud/juhendaja/mentor on osalenud õppereisil

Allikas: autorite koostatud

Tegevussuunad 1 ja 2 panustavad väljundnäitajasse ühise osaluskriteeriumiga (õppeasutused, kust vähemalt üks õpetaja/õppejõud/võtmeisik on täienduskoolitusel osalenud), sest tegevussuunas 1 välja töötatud ettevõtlusõppe moodulite kasutuselevõtmine eeldab teatud ettevõtlusõppe programmi täienduskoolituste läbimist. Selleks, et osaleda ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusel, peab olema teatud huvi ettevõtluse ja ettevõtlike hoiakute õpetamise vastu, ja enne kui võtta kasutusele ettevõtlusõppe moodul, peab õppeasutuse personal saama vastavaid täienduskoolitusi.

Tegevussuund 5 panustab rakenduskava väljundnäitajasse samuti haridustasemetes ja haridusliikides jaoks ühise osaluskriteeriumiga. Programmis osalenud õppeasutusena arvestatakse neid õppeasutusi, kust vähemalt üks õpetaja/õppejõud/mentor/juhendaja on osalenud ettevõtlusõppe programmi õppereisil. Õppereiside eesmärk on teiste Euroopa riikide ettevõtlusõppe parimate praktikatega tutvumine, nende ületoomine, kohandamine ja rakendamine Eesti haridussüsteemis.

Tegevussuund 3 panustab väljundnäitajasse üld- ja kutsehariduses kahe osalus-kriteeriumiga, millest üks kriteerium hõlmab Junior Achievement Eesti (JA) ettevõtlusõpet pakkuvates programmides (Õpilasfirma, Õpiettevõtte, Minifirma, Mini-minifirma, 7 sammu, Mina, majandus ja ettevõtlus) osalevaid uusi õppeasutusi ning teine Ida-Viru Ettevõtluskeskuse (IVEK) haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” osalevaid uusi õppeasutusi. Junior Achievementi programmide eesmärk on koolitada õpetajaid, kes õpetaks üldhariduskoolide ja kutse-õppeasutuste õppuritele ettevõtlust ja finantskirjaoskust, valmistades neid ette ärimaailma sisenemiseks ja edukaks hakkamasaamiseks tööturul; „Ettevõtliku kooli” võrgustikku kuuluvad haridusasutused, kes on oma organisatsioon

seadnud hariduse eesmärgiks ettevõtliku hoiaku kujundamise õppeprotsessi kaudu riiklikule õppekavale toetudes.

Tegevussuund 4 panustab väljundnäitajasse ühe osaluskriteeriumiga. Ettevõtlusõppe programmis osalevad need õppeasutused, kust vähemalt üks õppur on osalenud eelinkubatsiooni programmis STARTER. Eelinkubatsiooni programmi eesmärk on aidata õppurit oma äriidee arendamisel, pakkudes selleks tasuta neljakuulist kursust koos meeskonna loomise võimaluse ja valdkonna spetsialistide mentorlusega.

Tulemusnäitaja

Nagu eespool mainitud, kujuneb ka rakenduskava tulemusnäitaja (programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud) erinevate osaluskriteeriumi täitnud õppeasutuste summana (vt tabel 2), mis jagatakse väljundnäitajasse kuuluvate õppeasutustega, et saada ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud õppeasutuste osakaal.

Ettevõtlusmooduli rakendamine on programmi Edu ja Tegu tulemuslikkuse hindamise mõistes laiem kui vaid tegevussuuna 1 raames väljatöötatud moodulite kasutuselevõtmine õppeasutuses. Näiteks üldhariduse eri kooliastmetes täiendatakse riikliku õppekava aineid: lõimitakse aine protsessikirjeldusse ettevõtlikkuse komponendid. Üldhariduse õppeprotsesside kirjelduste täiendamine annab õpetajatele juhised ettevõtlikkuse toetamiseks ainetes ja aitab luua seoseid sobivate õpitulemustega. Õppeprotsessi kirjelduste põhjal on seire kontekstis ettevõtlikkuse toetamist väga keeruline ja ressursimahukas hinnata.

Samal ajal on võimalik hinnata ja tulemusnäitajas arvestada mooduleid kui õppekava sisulise liigendamise ühikuid. Moodul koondab õppeained eesmärgistatud kogumiks või koosneb ühest õppeainest, mille aluseks on ainekava (vt TAT). Siinkohal on oluline märkida, et moodulite sisu võib haridustasemetega ja -liikide kaupa mõneti erineda.

Lisaks tõlgendatakse programmi Edu ja Tegu raames ettevõtlusõppe mooduli rakendamisenäitajana ka Junior Achievementi ettevõtlusega seotud programmides, Ida-Viru Ettevõtluskeskuse „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammis ja eelinkubatsiooni programmis STARTER osalemist, kuna eelnimetatud programmidele on võimalik omistada toetuse andmise tingimustes (TAT) defineeritud mooduli tunnused ning nende programmide üldised eesmärgid valdavalt kattuvad loodavate ettevõtlusmoodulitega. Erinevused seisnevad sihtrühmades ja kasutatavates meetodites.

Samuti nagu väljundnäitaja puhul, panustavad ka tulemusnäitajasse tegevussuunad 1 ja 2 üheskoos, kuna nad on omavahel tugevalt seotud. Tulemusnäitajasse lähevad kirja need õppeasutused, kus on ettevõtlusmoodul: kutse- ja kõrghariduses baas- ja/või spetsialiseerumismoodul(id), üldhariduses valikainete moodul. Tegevussuunast 3 arvestatakse moodulit rakendavate õppeasutustena üld- ja kutsehariduses neid õppeasutusi, kus JA programmiga liitumise tulemusel on tekkinud mini- või õpilasfirma või õpiettevõtte ja/või on asunud rakendama teisi programme (7 sammu, Mini-minifirma ning „Mina, majandus ja ettevõtte”); IVEKi „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud õppeasutused on liitumislepingus kohustunud kasutusele võtma ettevõtlusõppe, selle vorm on õppeasutuse jaoks vabalt valitav (valikained majandusõpetus ja ettevõtlusõpetus, JA programmid jm), seega lähevad tulemusnäitajasse kirja kõik „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud uued õppeasutused. Tegevussuunast 4 arvestatakse tulemusnäitajasse need õppeasutused (valdavalt kutse- ja kõrgkoolid, aga ka üldhariduskoolid), kus toetatakse oma õppeasutuse õppurite osavõttu eelinkubatsiooni programmis ja/või eelinkubatsiooni programm on seostatud õppetööga. Selle tingimuse täitmist hindavad eelinkubatsiooni programmi läbiviijad.

Tabel 2. Rakenduskava tulemusnäitaja koostisosad haridustasemetes ja -liikide kaupa

RAKENDUSKAVA TULEMUSNÄITAJA	
Programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud	
Tegevus-suund	Üldharidus
TS1/TS2	Üldhariduskoolis on kasutusele võetud valikainete moodul („Ettevõtlusõpetus” (põhikooli III aste) ja/või moodul „Majandus- ja ettevõtlusõpetus” (gümnaasiumi aste))
TS3	Junior Achievementi õpilasfirma või muu ettevõtlusõpet pakkuv programm on üldhariduskoolis rakendunud: koolis on tekkinud mini- või õpilasfirma või õpetaja on alustanud mini-minifirma, 7 sammu ja „Mina, majandus ja ettevõtte” programmi rakendamist üldhariduskoolis
TS3	Ida-Viru Ettevõtluskeskuse (IVEK) „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud uues üldhariduskoolis on ettevõtlusõpe võetud vabalt valitud vormis kasutusele
TS4	Üldhariduskool toetab oma õppeasutuse õppurite osavõttu eelinkubatsiooni programmis (teavitus, tugi, juhendamine vms) ja/või on seostanud eelinkubatsiooni programmi õppetööga
Avatud taotlusvoor	Üldhariduskool on läbi viinud avatud taotlusvoorus rahastatud projekti ja rakendab ettevõtlusõpet
Tegevus-suund	Kutseharidus
TS1/TS2	Ettevõtlusõppe baas- ja spetsialiseerumismoduleid rakendavad kutseõppeasutused
TS3	Junior Achievementi õpilasfirma programm või programm „Mina, majandus ja ettevõtte” on kutseõppeasutuses rakendunud: koolis on tekkinud õpilasfirma või õpiettevõtte või õpetaja on asunud rakendama programmi „Mina, majandus ja ettevõtte”
TS3	Ida-Viru Ettevõtluskeskuse (IVEK) „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga liitunud uues kutseõppeasustratutes on ettevõtlusõpe võetud vabalt valitud vormis kasutusele
TS4	Kutseõppeasutus toetab oma õppeasutuse õppurite osavõttu eelinkubatsiooni programmist (teavitus, tugi, juhendamine vms) ja/või on seostanud eelinkubatsiooni programmi õppetööga
Avatud taotlusvoor	Kutseõppeasutus on läbi viinud avatud taotlusvoorus rahastatud projekti ja rakendab ettevõtlusõpet
Tegevus-suund	Kõrgharidus
TS1/TS2	Ettevõtlusõppe baas- ja spetsialiseerumismoduleid rakendavad kõrgkoolid
TS4	Kõrgkool toetab oma õppeasutuse õppurite osavõttu eelinkubatsiooni programmist (teavitus, tugi, juhendamine vms) ja/või on seostanud eelinkubatsiooni programmi õppetööga
Avatud taotlusvoor	Rakenduskõrgkool on läbi viinud avatud taotlusvoorus rahastatud projekti ja rakendab ettevõtlusõpet

Allikas: autorite koostatud

2. 2018. aasta tulemused 31.12.2018 seisuga

Väljund- ja tulemusnäitaja

31.12.2018 seisuga on programmis osalenud ehk väljundnäitajasse arvestatud 368 õppeasutust (vt tabel 3):

- 320 üldhariduskooli (sh 5 suletud üldhariduskooli) (59%** kõigist Eesti üldhariduskoolidest; 30.09.2018: 309; 31.05.2018: 281; 31.03.2018: 267; 31.12.2017: 250; 30.09.2017: 219; 31.05.2017: 183; 31.03.2017: 165; 31.12.2016: 140),
- 29 kutseõppeasutust (sh kaks suletud kutseõppeasutust) (84%** kõigist Eesti kutseõppeasutustest; 30.09.2018: 28; 31.05.2018: 29; 31.03.2018: 28; 31.12.2017: 28; 30.09.2017: 27; 31.05.2017: 25; 31.03.2017: 21; 31.12.2016: 20),
- 19 kõrgkooli (sh üks suletud kõrgkool) (90%** kõigist Eesti kõrgkoolidest; 30.09.2018: 19; 31.05.2018: 19; 31.03.2018: 19; 31.12.2017: 19; 30.09.2017: 16; 31.05.2017: 16; 31.03.2017: 15; 31.12.2016: 15).

Tabel 3. Väljund- ja tulemusnäitaja 2018. a 31. detsembri seisuga

Programmi üldine tulemuslikkus	2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.16–31.03.18	1.01.16–31.05.18	1.01.16–30.09.18	1.01.16–31.12.18	Sihttasemed	
							2018	2020
RAKENDUSKAVA VÄLJUNDNÄITAJA								
Õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul	174*	295*	312*	326*	356	368	(180) 360	(240) 370
RAKENDUSKAVA TULEMUSNÄITAJA								
Programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud	48%*	58%*	56%*	58%	58%	59%	(50%) 58%	90%

* – korrigeeriti 2018. aasta III perioodil

Allikas: autori koostatud

Väljundnäitaja on kujunenud järgmiselt:

- Täienduskoolitustel on osalenud õppetööga tegelevaid spetsialiste 173 üldhariduskoolist, 26 kutseõppeasutusest ja 18 kõrgkoolist;
- „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammiga on liitunud 101 uut üldhariduskooli;
- Junior Achievement ettevõtlusõpet pakkuvate programmidega on liitunud 221 uut üldhariduskooli ja 16 uut kutseõppeasutust;
- Eelinkubatsioonis on osalenud õppureid 20 üldhariduskoolist, kaheksast kutseõppeasutusest ja 15 kõrgkoolist;
- Õppereisidel on käinud õpetajaid/õppejõude/juhendajaid/mentoreid viiest üldhariduskoolist, kaheksast kutseõppeasutusest ja 10 kõrgkoolist.

** Osakaalu arvutamisel on arvestatud neid väljundnäitajasse kuuluvaid koole, mis olid 31.12.2018 seisuga avatud, s.t välja on arvatud need väljundnäitajasse kuuluvad koolid, mis olid 31.12.2018 seisuga suletud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

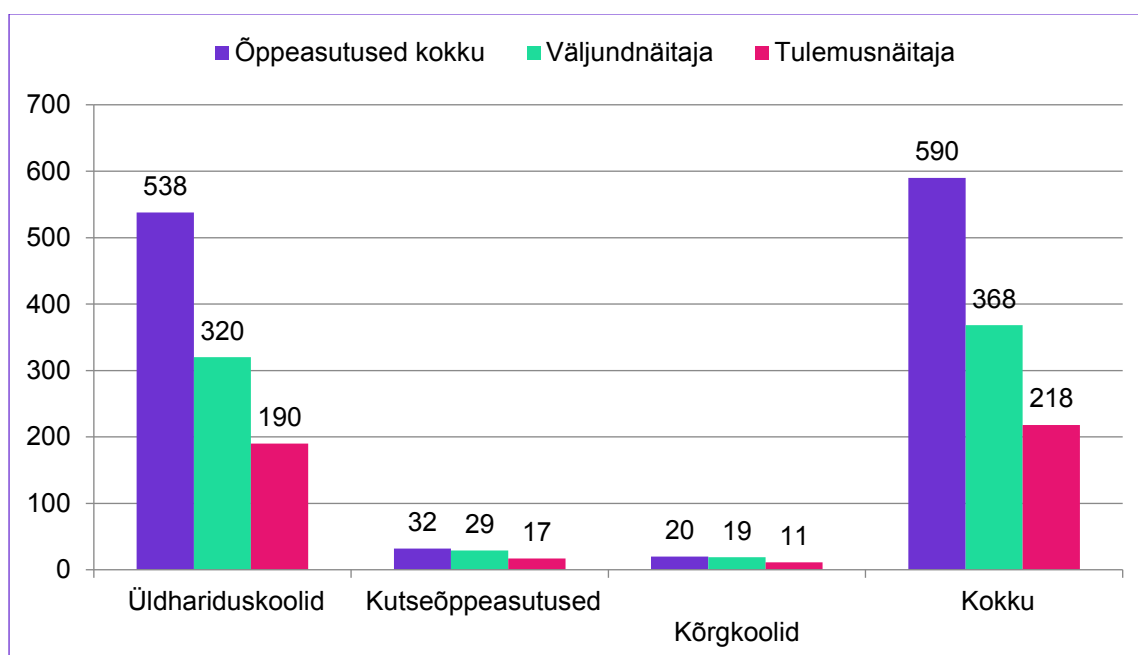
Mitu kooli on osalenud rohkem kui ühes programmi tegevuses. Nimekiri ettevõtlusõppe programmis osalenud õppeasutustest osaluskriteeriumite kaupa on toodud lisades 4–9 (lk 60–72). Ettevõtlusõppe programmis Edu ja Tegu osalevad õppeasutused on graafiliselt esitatud joonisel 2.

Kokku arvestati 31.12.2018 seisuga tulemusnäitajasse 218 õppeasutust:

- 190 üldhariduskooli (59% programmis osalenud üldhariduskoolidest; 30.09.2018: 181; 31.05.2018: 169**; 31.03.2018: 177; 31.12.2017: 173; 30.09.2017: 154; 31.05.2017: 112; 31.03.2017: 100; 31.12.2016: 76),
- 17 kutseõppeasutust (59% programmis osalenud kutseõppeasutustest; 30.09.2018: 17; 31.05.2018: 12; 31.03.2018: 9; 31.12.2017: 8; 30.09.2017: 4; 31.05.2017: 3; 31.03.2017: 3; 31.12.2016: 3),
- 11 kõrgkooli (58% programmis osalenud kõrgkoolidest; 30.09.2018: 10; 31.05.2018: 10; 31.03.2018: 9; 31.12.2017: 9; 30.09.2017: 8; 31.05.2017: 8; 31.03.2017: 8; 31.12.2016: 8),

s.o 59 protsenti programmis osalenud õppeasutustest (vt tabel 3). Tulemusnäitaja täitumine ei ole olemuselt lineaarne, edaspidi on oodata tulemusnäitaja täitumise jätkuvat suurenemist loodud ettevõtlusõppe mooduleid rakendama asuvate õppeasutuste arvelt.

Joonis 1. Rakenduskava väljund- ja tulemusnäitaja haridustasemete ja -liikide kaupa 31.12.2018 seisuga

Allikas: autori koostatud

Toetatavate tegevuste mitmed väljundnäitajate sihttasemed 2018. aasta lõpuks on ületatud. Mitmed näitajad olid alaplaneeritud, kuna toetuse andmise tingimusi välja töötades oli raske ette näha, kui edukas saab olema tegevuste rakendamine. Seitsmest viie väljundnäitaja ning tegevuse tulemusnäitaja sihttasest 2018. aasta lõpuks on suurendatud. Õppeasutuste arv, kes osalevad programmis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul, on 368; algne oodatav sihttase 2018. aasta lõpuks oli 180. Tulemusindikaatori – programmis osalevate õppeasutuste arv, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud – sihttase oli 2018. aasta lõpuks 50 protsenti, praeguseks on see 59 protsenti.

** korrigeeritud 2018. aasta II perioodil

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Mõlemad näitajad on ületatud, kuid ettevõtlusõppe programmi tegevusi on tarvis jätkata, kuna nimetatud 368 kooli moodustab Eesti koolide koguarvust 62 protsenti. Samas sätestab Euroopa Komisjoni haridusstrateegia¹³ eesmärgi, mille järgi iga noor peab saama ettevõtlusalase kogemuse enne kooli lõpetamist. Seega peaks ettevõtlusõpe olema kättesaadav igas koolis ja selle eesmärgi täitmiseks tuleb tööd jätkata.

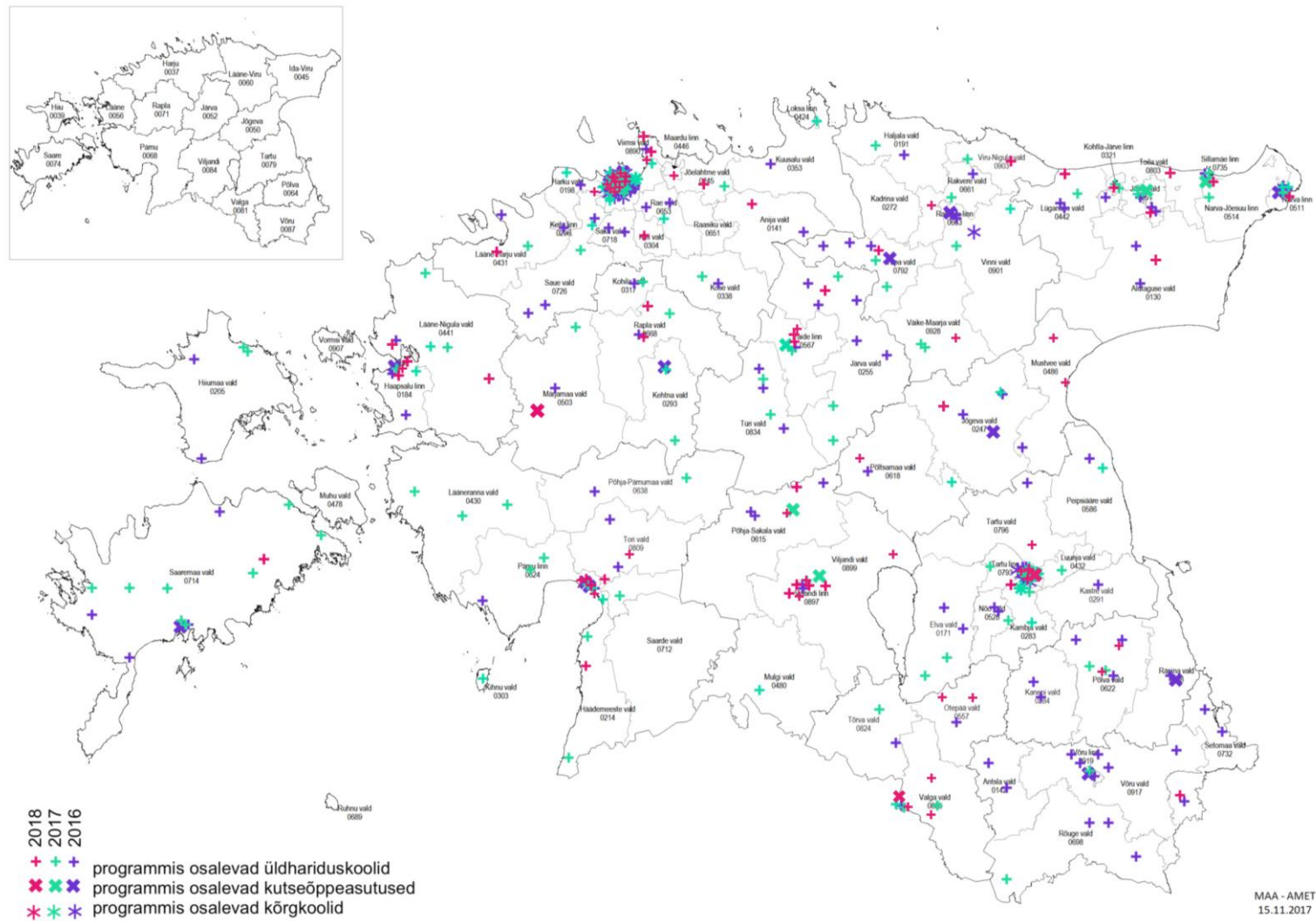
Alljärgnevalt tutvustatakse seiremetoodikat ja tulemusi tegevussuundade kaupa.

---

¹³ „Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes“, Strasbourg, 20.11.2012, COM(2012) 669; „Tegevuskava „Ettevõtlus 2020“ – ettevõtlikkuse taaselavdamine Euroopas“, Brüssel, 9.01.2013, COM(2012) 795.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Joonis 2. Ettevõtlusõppe programmis Edu ja Tegu osalevad õppeasutused 31.12.2018 seisuga

Allikas: Maa-amet (kaardi põhi), täiendatud autori poolt

Tegevussuund 1: metoodika, moodulid ja õppevara

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 1 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
  - 7.1: Tegevuse raames väljatöötatud, testitud ja rakendatud ettevõtlusõppe moodulite arv;
- Täiendavad indikaatorid:
  - Ettevõtlusõppe mooduleid piloteerivate õppeasutuste arv
  - Ettevõtlusõppe mooduleid rakendavate õppeasutuste arv

Indikaatori täitmine 31.12.2018 seisuga on koos sihttasemega välja toodud tabelis 4.

Tabel 4. Tegevussuuna 1 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 1: metoodika, moodulid ja õppevara		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2016– 2018	Sihttase	
									2018	2020
7.1	Tegevuse raames väljatöötatud, testitud ja rakendatud ettevõtlusõppe moodulite arv	4*	11*	1*7**	2**	4**/11***	0	16*/13** /11***	14	16

* moodulid on välja töötatud, testimine ja rakendamine alates 2017. a III perioodist (alates 1.06)

** moodulid on välja töötatud ja testitud/testimisel, kuid pole veel rakendunud

*** moodulid on välja töötatud, testitud ja rakendumas

Allikas: autori koostatud

Tulemused 2016–2018

Tegevussuunas 1 oli aastatel 2016–2018 fookuses ettevõtlusõppe metoodilise raamdokumendi arendamine, ettevõtlusõppe moodulite väljatöötamine ja tänapäevase õppevara loomine.

Ettevõtlusõppe programmis Edu ja Tegu lepiti partnerite (koolid, ettevõtjate organisatsioonid, ministriumid) koostöös kokku ühtne arusaam: printsiibid ja eesmärgid ettevõtlusõppe arendamiseks ehk selleks, kuidas ettevõtlusõppe lõimida haridussüsteemi. Aluseks on teaduskirjandus, ettevõtluse ja ettevõtlusõppe teoreetilised käsitlused, praktilised rakendused ning parimad praktikad. Kokkulepete tulemusena valmis ettevõtlusõppe metoodiline **raamdokument**¹⁴, mis avaldati täies ulatuses 2018. aasta lõpuks ja mis sisaldab järgmisi osi:

1. Ettevõtlusõppe regulatiivne raamistik: Euroopa Liidu suunised, Eesti riiklikud eesmärgid ja regulatsioonid
2. Ettevõtluspädevuse mudeli kujundamine
3. Ettevõtlikuks tegutsemiseks vajalikud alapädevused
4. Ettevõtlusõppe käsitused ettevõtluspädevuse mudeli rakendamisel
5. Pedagoogilised valikud ettevõtlusõppes
6. Ettevõtlusõppe moodulid ja nende süsteemne rakendamine eri haridustasemetel ja -liikides

¹⁴ Arro, G., Jaani, J., Loogma, K., Malleus, E., Titov, E., Toding, M., Täks, M., Venesaar, U. „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine Eestis”. Tallinn, 2018. [https://ettevõtlusõpe.ee/wp-content/uploads/2018/12/Raamdokument_web_3.pdf]

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

7. Enesehindamine: õppija, õpetaja ja õppejõud, organisatsioon
8. Mõisted

Perioodil 2016–2018 valmis 16 ettevõtlusõppe **moodulit**. Neist 13 moodulit on piloteeritud, seni ei ole piloteeritud:

- üldhariduse osas moodulit "Ettevõtluspädevuse lõimimine õppeprotsessi kirjeldustesse", moodul rakenduma hakkab alates uuendatud õppekavade riiklikust kinnitamisest;
- kutsehariduse osas loovettevõtluse spetsialiseerumismoodulit, sest seda moodulit piloteerivad koolid ei valinud;
- kõrghariduses osas metsanduse spetsialiseerumismoodulit, sest plaanitud õppegrupp 2018. aasta sügissemestril ei täitunud.

2018. aasta 31. detsembri seisuga olid mooduleid **piloteerinud** järgmised õppeasutused:

- Üldhariduskoolid: Virtsu Kool, Kiviõli I Keskkool, Võru Gümnaasium, Kambja Põhikool, Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium, Tallinna Pääsküla Gümnaasium;
- Kutseõppeasutused: Kuressaare Ametikool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Rápina Aianduskool, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Tallinna Kopli Ametikool, Tartu Kutsehariduskeskus, Tallinna Majanduskool, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Rakvere Ametikool, Tallinna Polütehnikum, Tallinna Ehituskool, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Tartu Tervishoiu Kõrgkool;
- Kõrgkoolid: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia, Tallinna Ülikool, Eesti Maaülikool; Tallinna Tehnikakõrgkool;

s.o kokku 28 õppeasutust (6 üldhariduskooli, 14 kutseõppeasutust ja 8 kõrgkooli). Õppeasutused piloteerisid mooduleid valdavalt teemade kaupa, tulenevalt koolide võimalustest ja vajadustest.

Õppeasutused on alustanud 11 mooduli rakendamist; rakendunud ei ole lisaks eelmainitud piloteerimata moodulitele kutsehariduse teeninduse ja tehnikaettevõtluse spetsialiseerumismoodulid, kuna seni on baasmoodul katnud õppeasutuste ettevõtlusõppealased vajadused.

2018. aasta 31. detsembri seisuga olid moodulite **rakendamist** alustanud järgmised õppeasutused:

- Üldhariduskoolid: Võru Gümnaasium, Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium, Kiviõli I Keskkool;
- Kutseõppeasutused: Kuressaare Ametikool, Rakvere Ametikool, Rápina Aianduskool, Tallinna Balletikool, Tallinna Ehituskool, Tallinna Kopli Ametikool, Tallinna Majanduskool, Tartu Kutsehariduskeskus, Võrumaa Kutsehariduskeskus;
- Kõrgkoolid: Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Estonian Business School, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool;

s.o kokku 20 õppeasutust (3 üldhariduskooli, 9 kutseõppeasutust ja 8 kõrgkooli). Detailsem ülevaade ettevõtlusõppe programmis loodavatest moodulitest koos tähtaegade ja sihtgruppidega on esitatud tabelis 5. Moodulites sisaldub ka tänapäevane **õppevara** koos juhendmaterjalidega.

Tabel 5. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames loodavad ettevõtlikkuse arendamise ja ettevõtluse õpetamise moodulid

Haridustase/ -liik	Vahend	Sihtrühm	Vahendi täpsustav nimetus	Valmimise tähtaeg	Piloteerimise algus		Piloteerimise lõpp		Rakendumine	
									tähtaeg	31.12.18 seisuga
Üldharidus	moodul	I, II, III ja IV astme õppurid	Ettevõtluspädevuse lõimimine õppeprotsessi kirjeldustesse (LINK)	31.03.18	Ei piloteerita		Alates täiendatud õppekavade riiklikust kinnitamisest		-	
	valikainete moodul	III astme õppurid IV astme õppurid	Valikainete moodul üldhariduse III ja IV taseme õppuritele (LINK , LINK , LINK , LINK)	30.06.17	2017 IV periood, 2018 I periood	2018 II periood, 2018 II periood	01.09.2018	+		
Kutseharidus	baasmoodul	kutsestandardi 2., 3., 4. ja 5. taseme õppurid	Kutsehariduse baasmoodul (LINK , LINK , LINK)	31.12.17 2. ja 3. tase 31.12.16 4. ja 5. tase	2017 III, IV periood, 2018 I periood (4. ja 5. tase) 2018 III periood (2. ja 3. tase)	2018 I, II periood (4. ja 5. tase) 2018 IV periood (2. ja 3. tase)	30.06.2018	+		
	spetsial-moodul ¹⁵	kutsestandardi 4. ja 5. taseme õppurid	Teenindus (LINK)	31.12.17	2018 I periood	2018 III periood	31.12.2018	-		
	spetsial-moodul		Loovettevõtlus (LINK)	31.12.17	2018 III periood ¹⁶	2018 III periood	31.12.2018	-		
	spetsial-moodul		Tehnikaettevõtlus (sh tootmine) (LINK)	31.12.17	2017 III periood	2018 III periood	31.12.2018	-		
Kõrgharidus	baasmoodul	bakalaureuseõppe, magistriõppe ja doktoriõppe õppurid	Kõrghariduse baasmoodul (LINK ¹⁷)	31.12.16 31.12.16 31.03.17	2017 III periood (TalTech) 2017 III periood, 2018 II, III periood (TÜ) 2017 III periood (EEK) 2018 II periood (TLÜ) 2017 IV periood (EMÜ, osaliselt) 2018 III periood (TTK)	2018 I periood (TalTech) 2018 III periood (TÜ) 2018 I periood (EEK) 2018 II periood (TLÜ) 2017 IV periood (EMÜ) 2018 IV periood (TTK)	1.09.2018	+		
	spetsial-moodul	kõrghariduse kõigi astmete õppurid	Tehnoloogiaettevõtlus (LINK)	31.12.16	2018 III periood (TalTech) 2018 III periood (TÜ)	2018 III periood (TalTech) 2018 III periood (TÜ)	1.09.2019	+		

¹⁵ s.o spetsialiseerumismoodul¹⁶ moodulit ei piloteeritud, sest moodul ei osutunud piloteerivate kutsekoolide valikuks¹⁷ HITSAs asuvate moodulite parool sisenemiseks külalisena on edu-tegu123.

Tabel 5 jätkub

	spetsiaal-moodul		Sotsiaalne ettevõtlus (LINK)	31.12.2016	2018 III periood (TLÜ) 2018/2019 (TalTech, täpsustamisel)	2018 III periood (TLÜ)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		Loovettevõtlus (sh humaniora) (LINK)	31.12.2016	2018 II, III periood (TÜ) 2017 III periood (EMTA, EKA) 2018 I, II periood (TLÜ) 2018/2019 (TalTech)	2018 III periood (TÜ) 2017 III periood (EMTA, EKA) 2018 II periood (TLÜ) 2018 III periood, 2019 (TalTech)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		Maaettevõtlus (LINK)	31.12.2016	2018 III periood, 2019 I periood (EMÜ)	2018 III periood, 2019 I periood (EMÜ)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		Teaduse kommertsialiseerimine (LINK)	31.12.2017	2018 III periood (TÜ) 2018 IV periood/2019 (TalTech)	2018 III periood (TÜ) 2019 I periood (TalTech)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		<i>Cross-border entrepreneurship</i> (LINK)	31.12.2017	2018 II, III periood (EEK) 2018 III periood (TalTech)	2018 III periood (EEK, TalTech)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		Ettevõtte kasvu- ja rahvusvahelistumise moodul (LINK)	31.12.2017	2018 II periood (EEK) 2018 III periood (TalTech)	2018 II periood (EEK) 2018 III periood (TalTech)	1.09.2018	+
	spetsiaal-moodul		Metsandus (LINK)	31.12.2017	2018 III periood (EMÜ, osaliselt Luua Metsanduskool) ¹⁸	2018 III periood	1.09.2018	-
	moodul	tasemeõppes osalevad tulevased ja töötavad pedagoogid	Õpetajahariduse moodul (LINK , LINK , LINK , LINK)	31.03.2017	2018 I, IV periood (TÜ)	2018 IV periood	1.09.2019	+

Allikas: autori koostatud

¹⁸ moodulit ei piloteeritud, sest õppegrupp ei täitunud

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

2018. aastal täiendati ja arendati **raamdokumenti** edasi tulenevalt uuendatud ettevõtluspädevuse mudelist, piloteerimise tagasisidest ja ettevõtluspädevuse mudeli teadusartiklile saadud tagasiside põhjal, raamdokumenti lõimiti eelinkubatsioon, pädevusi kirjeldati kooskõlas enesehindamisega, vaadati üle moodulite õpiväljundid ja üleminekud ühelt haridustasemelt teisele. Saadi eksperthinnangud ja retsensioonid raamdokumendile ja toimus ettevõtlusõppe programmi sisene raamdokumendi aruteluseminar. 2018. aasta III perioodi lõpus alustati muudatuste sisseviimisega ning algas raamdokumendi keeleteoimetus. Raamdokument on 31.12.2018 seisuga avalikustatud programmi kodulehel.

Üldhariduse töögrupis töötati moodulid välja 2017. aasta lõpuks ja 2017. aasta IV perioodil algas üldhariduse mooduli (ettevõtlusõppe valikained põhikoolile ja gümnaasiumile) piloteerimine, mis lõppes 2018. aasta III perioodi alguses. Piloteerimise lõppeesmärk oli tagasiside saamine väljatöötatud moodulitele ja moodulite täiendamine ja/või muutmine saadud tagasisidest lähtudes. Piloteerimisprotsessis õnnestus koguda mõnevõrra vähem tagasisidet, kui oli esialgselt planeeritud. Piloteerimise tulemusi käsitleb põhjalikumalt tegevussuuna 5 raames läbi viidud uuring „Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses“. Tagasiside põhjal tehti moodulis muudatusi, samuti täiendati kaht õppeteemat (ettevõtluskeskkond ja finantsid) lisaõppematerjalide, hindamis- ja õppeülesannetega. Töörühma poolt valmistati ette kaaskiri/kasutusjuhend valikaine/-kursuse läbiviimiseks põhikoolis ning gümnaasiumis. 2018. aasta lõpuks valmis Moodle'i tugi nii gümnaasiumitaseme valikkursuse kui ka põhikoolitaseme valikainekava rakendamiseks.

Kutsehariduse töögrupis oli 2018. aastal fookuses ettevõtlusõppe baas- ja spetsialiseerumismoodulite piloteerimine, moodulite täiendamine ja parandamine piloteerimisest saadud tagasiside põhjal ning koolide toetamine moodulite rakendamisel. Kutsestandardi 4. ja 5. taseme baasmooduli osadele on loodud Moodle'i tugi. Samuti on kutsestandardi 5. taseme baasmooduli osa on tõlgitud inglise keelde, 4. ja 5. taseme osad on tõlgitud vene keelde, kuna kutsehariduses 4. ja 5. tasemel on Eestis mitmeid venekeelseid grupe.

Mitmetes kutsekoolides ei avatud 2018./2019. õppeaastal kutsestandardi 2. ja 3. taseme õpperühmi õppurite vähesuse tõttu. Seetõttu oli baasmooduli kutsestandardi 2. ja 3. taseme osa piloteerijaid mõnevõrra vähem, kui loodeti. Huvi puuduse tõttu ei piloteeritud kutsehariduse loovettevõtluse spetsialiseerumismoodulit. 2018. aastal arendati kutsehariduse baasmooduli osi edasi piloteerimisest saadud tagasiside põhjal. Kutsekoolid on baasmoodulit rakendama asunud. Spetsialiseerumismoduleid (teenindus, tehnika-ettevõtlus (sh tootmine) ja loovettevõtlus) kutsekoolides 2018. aastal veel rakendama ei asunud, kuna seni on baasmoodul katnud koolide ettevõtlusõppealased vajadused.

Lisaks valmis kutsehariduse töögrupis ettevõtlusõppe digiõpiku tööversioon Opiq.ee platvormil, mis avaldatakse 2019. aastal. Samuti on välja töötatud ettevõtlusõppe koolitusprogramm üldhariduse- ja kutseõpetajatele, mida rakendatakse ettevõtlusõppe programmi jätkuperioodil (alates 2019. aastast).

Kõrghariduse töörühmas oli samuti fookuses ettevõtlusõppe baas- ja spetsialiseerumismoodulite piloteerimine ja rakendamise toetamine. Piloteerimise tagasiside ning eksperthinnangute põhjal tehti moodulites täiendusi ja parandusi ning moodulitele lisati õppematerjale (näiteks intellektuaalomandi ja ettevõtja õigusruumi teemades). Piloteeriti üheksat kõrgharidusele suunatud moodulit; 2018. aasta III perioodil oli planeeritud ka metsanduse spetsialiseerumismooduli piloteerimine, kuid selle aine õppurite grupp ei täitunud. Moodulid avalikustati täies mahus 1. novembril 2018; õppeasutused saavad kõigi moodulite näidiskursuseid rakendada ja vastavalt vajadusele modifitseerida.

Mitmes koolis algas 2018. aastal III perioodi lõpus ettevõtlusõppe moodulite rakendamine (vt järgmine lõik), mis jätkub kogu 2018./2019. õppeaasta vältel ning ettevõtlusõppe programmi jätkuperioodil (2019–2020. a) SA Innove koordineerimisel.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Väljakutsed

Tegevussuunas 1 oli läbi aastate peamiseks väljakutseks tööühmade liikmete koormatus, sh teiste ettevõtlusõppe programmi kohustustega. Seetõttu oli tõrkeid sujuvas töökorralduses ja esines raskusi lubatud tähtaegade täitmisel. Samuti tuli töö käigus olla tehtud plaanides paindlik, näiteks koolide vajadusi ja võimalusi arvestades toimus moodulite piloteerimine teemade kaupa, mitte igas õppeasutuses täies mahus. Väljakutseks oli ka moodulite õpiväljundite ühtlustamine haridustasemetel ja -liikide lõikes, kuid 2018. aasta lõpuks sai õpiväljundite loogiline järgnevus tasemetel lõikes siiski üle vaadatud ja korrigeeritud.

Plaanid 2019. aastaks

Tegevussuuna 1 tegevused lõppesid 2018. aastaga. Moodulite rakendumise toetamine on viidud tegevussuuna 3 alla.

Tegevussuund 2: täienduskoolitused

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 2 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
  - 7.2: Ettevõtlusõppe täienduskoolitusel osalenud õpet läbiviivate spetsialistide osalemiskorrad.
- Täiendavad indikaatorid:
  - Täienduskoolitusel osalenute tasakaalustatus sugude, vanusegruppide ja regioonide (maakondade) kaupa.

Indikaatori täitmine 31.12.2018 seisuga on koos sihttasemega välja toodud tabelis 6. Samuti kogutakse pidevalt täienduskoolitustel osalenute vahetus tagasisidet ning kaks korda aastas uuritakse vastavate ankeetküsitlustega koolituste pikemaajalist mõju.

Tabel 6. Tegevussuuna 2 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 2: täienduskoolitused	2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.2 Ettevõtlusõppe täiendus- koolitusel osalenud õpet läbiviivate spetsialistide osalemiskorrad	641** (67 ük, 112 kk, 245 kõik)	815 (186 ük, 173 kk, 234 kõik)	118 (40 ük, 21 kk, 18 kõik)	181 (54 ük, 30 kk, 57 kõik)	69 (4 ük, 3 kk, 30 kõik)	401 (37 ük, 28 kk, 133 kõik)	769 (135 ük, 82 kk, 238 kõik)	2225 (388 ük, 367 kk, 717 kõik)	(650) 2000	(800) 2900

** korrigeeritud 2018. aasta IV perioodil;

ük – üldhariduskool, kk – kutsekool, kõik – kõrgkool

Allikas: autori koostatud

Tulemused 2016–2018

2016. aastal osaleti täienduskoolitustel kokku 641 korda, 2017. aastal 815 korda ja 2018. aastal 769 korda, seega kolme aastaga kokku 2225 korda (esialgne/uuendatud sihttase 2018. a lõpuks: 650/2000, 2020. a lõpuks: 800/2900). Osaluskoordadest 66 protsenti olid õppeasutuste ja 34 protsenti muude asutuste spetsialistide osaluskorrad. Kokku toimus 124 täienduskoolitust (2016. a: 32, 2017. a: 47, 2018. a: 45).

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

2018. aastal toimus 45 täienduskoolitust, kus osaleti kokku 769 korda, neist 455 olid õppeasutuste ja 314 muude asutuste spetsialistide osaluskorrad. 21 protsenti osales rohkem kui ühel täienduskoolitusel, kokku osales koolitustel 551 isikut, kellest 316 olid õppeasutuste spetsialistid ja 244 muude asutuste spetsialistid (9 inimest töötas nii õppeasutuses kui ka mujal). 2018. aasta koolitused koos osalenute ja lõpetanute arvuga on toodud tabelis 7.

2018. aasta IV perioodil korraldas ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusi seitse asutust: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Sihtasutus Innove, Eesti Maaülikool ja Estonian Business School. Kokku viidi perioodil 1. oktoobrist kuni 31. detsembrini läbi 19 täienduskoolitust. Täienduskoolituste osalemiskordi oli 2018. aasta IV perioodil 401. Neist 198 olid õppeasutuste spetsialistide (õppejõud, õpetajad jt) osaluskorrad ja 203 muude asutuste (nt ettevõtted, avalik sektor jm) spetsialistide osaluskorrad. Viies osales rohkem kui ühel ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusel, sellest tulenevalt osales koolitustel 312 eri inimest, kellest 146 olid õppeasutuste spetsialistid ning 170 muude asutuste spetsialistid (4 osalenut töötas nii õppeasutuses kui muus asutuses).

Tabel 7. 2018. aasta koolitused

Jrk	Täienduskoolituse nimetus	Korraldaja	Osalenute arv (lõpetanute arv)
Jaanuar			
1	Ettevõtlikkuspädevus õppeprotsesside kirjeldustes II – hindamine	TÜ	14
2	Ettevõtlusõppe baasmooduli rakendamine kutseõppes õpilasfirma programmi kaudu, 2. koolituspäev	Innove	10
Veebruar			
1	Loovustehnikad ettevõtlusõppes	TÜ	22
Märts			
1	Finantsid – teenindusettevõtte näitel	Innove	10
2	Ettevõtluspädevuse, sh ettevõtlikkuse lõimimine õppeprotsessi	TÜ	14 (12)
3	Loovustehnikad ettevõtlusõppes (vene keeles)	TÜ	13
4	Ettevõtlusõppe praktilise rakendamise töötuba ettevõtjatega Tartu Ülikooli näitel	Innove	26
5	Turg ja turundus	Innove	9
Aprill			
1	Ettevõtluse juhtimine	Innove	8
2	Ettevõtlusõppe baasmoodulite rakendamine 2. ja 3. taseme kutseõppe õppekavades	TLÜ	10 (9)
3	Õpilase ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevuse kujundamine majandus- ja ettevõtlusõppes	TLÜ	14 (11)
Mai			
1	Mentorlus, mentorsuhe ja koostöö arendamine ettevõtlusmeeskondadega (Tartus)	EBS	11
2	Finantsid – tootmisettevõtte näitel	Innove	8
3	Uute tehnoloogiate kasutamine ettevõtlusõppes	TLÜ	11 (9)
4	Loovustehnikad ettevõtlusõppes (vene keeles)	TÜ	13
5	Arendusmeeskondade juhtimine ettevõtlusõppes	TÜ	26 (25)
6	Ettevõtluspädevuse, sh ettevõtlikkuse lõimimine õppeprotsessi	TÜ	16
7	Enesejuhtimine	TTÜ	16
8	Väärtusloome	TTÜ	15
9	Suhtlemise ja koostöö alaste pädevuste arendamine	EMÜ	16
10	Ettevõtlikkus praktikate juhendamisel	EEK Mainor	8
11	Ettevõtlusõppe baasmoodulite rakendamine 4. ja 5. taseme kutseõppe õppekavades. Jätkukoolitus	TLÜ	9
Juuni			
1	Ettevõtluspädevust toetavate sotsiaalsete oskuste õpetamine kõrgkoolis	TalTech	26
August			
1	Arendusmeeskondade juhtimine ettevõtlusõppes	TÜ	19 (17)
2	Mentorlus, mentorsuhe ja koostöö arendamine ettevõtlusmeeskondadega	EBS	14
September			
1	Teaduse kommertsialiseerimine	TÜ	10 (9)
Oktoober			
1	Loovustehnikad ettevõtlusõppes	TÜ	12
2	Mentorlus, mentorsuhe ja koostöö arendamine ettevõtlusmeeskondadega	EBS	21
3	Finantsalaste teadmiste ja oskuste arendamine ettevõtlusõppes	TalTech	20
4	Start-up ettevõtte protsessi juhtimine	TalTech	22
5	Õpilase ettevõtlikkuse ja ettevõtluspädevuse kujundamine majandus- ja ettevõtlusõppes	TLÜ	10
6	<i>Entrepreneurial decision making in uncertainty workshop</i>	EEK Mainor	34
7	<i>Entrepreneurial decision making in uncertainty workshop</i>	EEK Mainor	34
8	Kaasaegsete turunduspädevuste arendamine	EMÜ	19

Tabel 7 jätkub

November			
1	Start-up innovatsioonimudeli ülekandmine traditsioonilisse ettevõttesse	TalTech	21
2	Kuidas arendada ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevuse kujundamiseks vajalikke äriideede elluviimise ja väärtuse loomise oskusi majandus- ja ettevõtlusõppes?	TLÜ	10
3	Instagram I	EEK Mainor	27
4	Nipid õppejõududele ja õpetajatele, kuidas õpetada üliõpilasi ja õpilasi paremini Instagrami kasutama	EEK Mainor	25
5	Juhtimisalaste pädevuste arendamine	EMÜ	20
6	Visualiseerimise koolitus "Mõttele kastist välja"	SA Innove	30
7	Visualiseerimise koolitus "Mõttele kastist välja"	SA Innove	29
8	Praktiliste protsesside optimeerimise koolitus "Tehas seminariruumis"	SA Innove	12
Detsember			
1	Meeskonnakoolitus	SA Innove	13
2	Videote kasutamine ettevõtlusõppes	TLÜ	9
3	Veebileht kui turunduskanal. Veebilehe turundamine Google Ads kaudu	EEK Mainor	33
KOKKU:			769 (757)

Allikas: autori koostatud

Tabel 8. Täienduskoolitustel osalemine 2016–2018

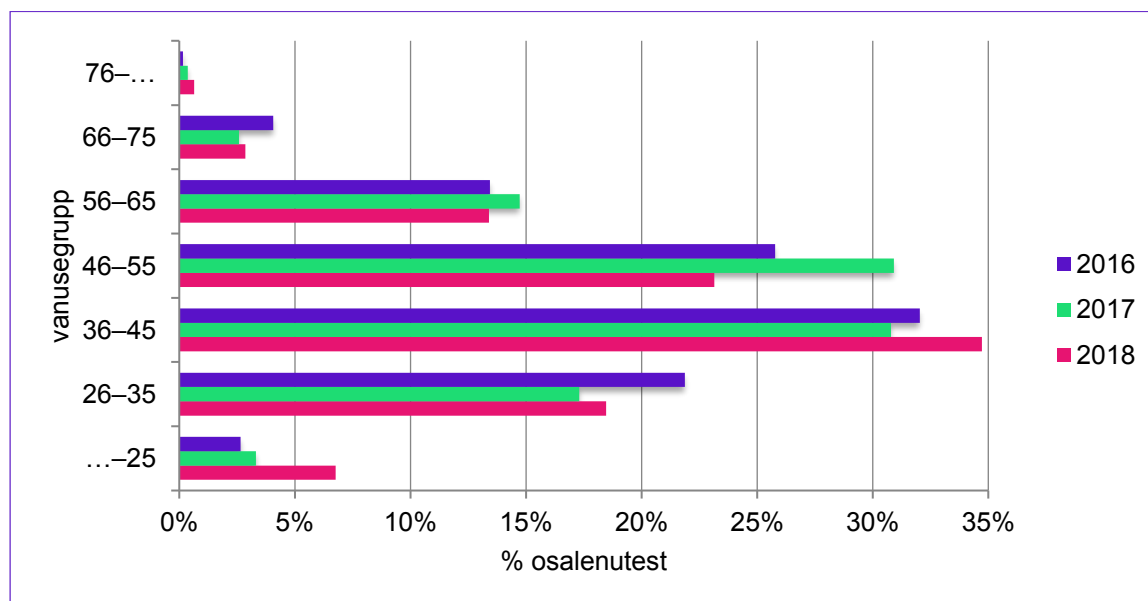
	2016		2017		2018		2016–2018	
	Sihttase	Tegelik	Sihttase	Tegelik	Sihttase	Tegelik	Sihttase	Tegelik
Väljundnäitajasse kaasatud õppeasutusi		71		146		117	180	217
Koolitustel osalemiskordi	480	641	450	815	450	769	(650) 2000	2225
sh TÜs*		186		169		159		514
sh TTÜs*		122		109		120		351
sh TLÜs*		93		160		73		326
sh EBSis*		114		55		46		215
sh EEK Mainoris*		86		85		161		332
sh EMÜs*		12		15		55		83
sh EKAs*		28		–		–		28
sh EMTAs*		–		15		–		15
sh SAs Innove*		–		207		155		362

* täienduskoolituse korraldaja

Allikas: autori koostatud

Ootuspäraselt osales ka 2018. aastal täienduskoolitustel tunduvalt enam naisi kui mehi (78% vs 22%). Võrreldes 2016. ja 2017. aastaga on täienduskoolitustel osalenud mõnevõrra nooremad inimesed: kui varem kuulus ligikaudu kolmandik osalenutest vanusegruppi 36–45 ja veerand kuni kolmandik vanusegruppi 46–55, siis 2018. aastal on vanusegruppi 36–45 osakaal jäänud veidi tõusnud ja vanusegruppi 46–55 kuuluvate inimeste osakaal langenud 23 protsendini. Vanusegruppi kuni 25 eluaastat osakaal on aga suurenenud neli protsendipunkti. Samuti nagu 2016. ja 2017. aastal oli ligikaudu 82–83 protsenti täienduskoolitustel osalenutest vanuses kuni 55 aastat (vt joonis 3).

Joonis 3. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu täienduskoolitustel osalenute vanuseline jaotus

Allikas: autori koostatud

Ootuspäraselt oli enamik (59%) täienduskoolitustel osalenutest märkinud oma elukohaks Harjumaa (vt tabel 9). Kõik teised Eesti maakonnad olid esindatud tunduvalt väiksema osalenute arvuga. Seejuures peab siiski meeles pidama Eesti üldist rahvastiku jaotust. Võib välja tuua, et Harju- ja Tartumaa olid regionaalset jaotust arvestades täienduskoolitustel üleesindatud, Saare-, Järva- ja Valgamaa esindatud vastavalt rahvastiku jaotusele ja Pärnu-, Viljandi-, Rapla, Põlva-, Võru-, Jõgeva-, Lääne-Viru-, Lääne-, Hiiu- ja Ida-Virumaa alaesindatud. Kõige suurem alaesindatus oli jätkuvalt Ida-Virumaal, kus elab 11 protsenti Eesti rahvastikust, kuid ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitustel oli osalisi Ida-Virumaalt vaid viis protsenti. Suurim üleesindatus oli Harjumaal, kus elab 44% Eesti rahvastikust, kuid täienduskoolitusel oli osalisi 59 protsenti. Võrreldes 2016. ja 2017. aastaga on Harjumaa osakaal koolitatutest muutunud aina suuremaks.

Tabel 9. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu täienduskoolitustel osalenute regionaalne jaotus (perioodil 1.01–31.12.2018)

Maakond	Osale- nuid	Osa- kaal	Rahva- arv	Osa- kaal	Esindatus	Vanuse- grupis 5– 24 aastat	Osa- kaal	Esindatus
Harju	456	59%	576 265	44%	üle-	82 593	41%	üle-
Tartu	129	17%	145 003	11%	üle-	29 578	15%	üle-
Ida-Viru	41	5%	146 506	11%	ala-	5 362	3%	üle-
Pärnu	32	4%	82 997	6%	ala-	4 919	2%	üle-
Viljandi	23	3%	47 853	4%	ala-	9 424	5%	ala-
Saare	21	3%	33 481	3%	vastavus	6 327	3%	vastavus
Järva	17	2%	30 709	2%	vastavus	5 556	3%	ala-
Valga	12	2%	30 524	2%	vastavus	4 935	2%	vastavus
Rapla	9	1%	34 148	3%	ala-	7 018	3%	ala-
Põlva	8	1%	28 218	2%	ala-	16 630	8%	ala-
Võru	8	1%	33 973	3%	ala-	7 122	4%	ala-
Jõgeva	7	1%	31 298	2%	ala-	6 044	3%	ala-
Lääne-Viru	5	1%	59 467	5%	ala-	11 423	6%	ala-
Lääne	3	0%	24 580	2%	ala-	3 767	2%	ala-
Hiiu	0	0%	9 348	1%	ala-	1 709	1%	ala-

Allikas: autori koostatud

Iga koolituse lõpus täidavad koolitatavad koolituse tagasiside küsitlust, kus lisaks üldisele tagasisidele on fookuses järgmised küsimused: „Kas leidsite enda jaoks koolituselt uusi teadmisi, mõtteid või ideid?” ja „Kui jah, siis kas hakkate neid teadmisi, mõtteid või ideid tulevikus rakendama?”. Täienduskoolituste järeluuringu toimub iga semestri lõpus, st kaks korda aastas: järeluuringu tarbeks küsitletakse koolitatuid mitte vahetult pärast koolituse toimumist, vaid 6–9 kuud pärast täienduskoolitusel osalemist. Järeluuringu eesmärk on välja selgitada, millisel määral on koolitusel omandatud teadmised/pädevused/oskused kasutusele võetud, st milline oli täienduskoolituse tegelik mõju.

Vahetu tagasiside ankeet näitas, et läbiviidud täienduskoolitustega jäädvalt rahule. Osalejate ootused koolitustele olid väga mitmekesised, enim mainiti ettevõtlusõppe ja/või ettevõtlusalaseid teadmisi, meetodeid, töövahendeid ja tehnikaid, kasulikke nõuandeid, uusi ideid ja mõtteid, näiteid õppe rikastamiseks, uusi oskusi ning praktilisi harjutusi ja ülesandeid. Enamik vastajaid (65%) jäi koolitusega üldjoontes või täielikult rahule, vaid 3 protsenti vastanutest ei jäänud koolitusega rahule (32% seda küsimust ei küsitatud, kuna kasutati modifitseeritud tagasiside ankeeti). Kõige enam hinnati koolitustes kasutatud praktilisi ülesandeid (47% vastanutest), elulisi näiteid (31%), õppematerjale (18%), pädevaid lektoreid ja esinejaid (18%) ja toimunud arutelusid (17%). Kokku toodi välja üle 20 erineva märksõna, millest enamik väljendas eri viisidel seisukohta, et koolitus kandis endas praktilist väärtust.

Tagasiside ankeedis uuriti ka selle kohta, mida võiks koolitusel edaspidi teisiti teha. Välja toodi üle 35 erineva märksõna, alates sisulistest küsimustest, nagu koolituse pikkus, struktuur ja materjalide kättetoimetamine kuni toitlustamise ja ruumi temperatuuri ning suuruseni. Enim sooviti, et koolitusel oleks võinud olla pikem, isegi mitmepäevane, et käsitleda teemasid sügavuti. 2019. aasta täienduskoolitused toimuvadki valdavalt mitmest moodulist koosneva mitmepäevase koolitusprogrammina. Kõik koolituse aspektid, mida osalejatel hinnata paluti (lektori(te) valik, õppematerjalid, ruum ja tehnika, ajakava, ülesehitus, praktilisus), said viiepallisüsteemis kõrgema keskmise hinde kui 4,44 ja mediaanhinde 5, seega võib järeldada, et koolitused olid üldjoontes väga hästi õnnestunud. 97 protsenti vastanutest sai täienduskoolituselt uusi teadmisi, mida 92 protsenti kavatseb oma töös rakendada asuda. 53 protsenti vastanutest sai koolituselt uusi tööalaseid kontakte. Täienduskoolituste tagasisidega on detailsemalt võimalik tutvuda vastavas raportis.

Täienduskoolituste järeluuringu uuris koolituse pikemat mõju: mis on saanud koolitusel loodud uutest kontaktidest ja omandatud teadmistest. Selgus, et 6–9 kuud pärast koolituse toimumist polnud 41 protsenti jõudnud veel ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusel saadud kontaktidega koostööd alustada, põhjustena toodi välja ajapuudus, sobilike kontaktide puudumine, võimaluse puudumine, töövaldkonna või elukoha muutumine, vajaduse puudumine, suhtluse katkemine või vähene enesekindlus antud valdkonnas. 43 protsenti oli mitmesugust koostööd juba alustanud. Ülejäänud (16%) ei saanud täienduskoolituselt enda jaoks uusi kontakte. Kõige tihedamini kasutati koolituselt saadud teadmisi õppetöös (nt kaasaegsed õppemeetodid, õppurite nõustamine, praktilised näited, saadud näidisülesanded jmt), pea poole vähem arendustöös (nt õppeainete ja -kavade arendamine, koostööprojektide algatamine jmt), tunduvalt vähem aga teadustöös.

Väljakutsed

Täienduskoolituste puhul on väljakutseks olnud koolituste sihtrühma, st õpetajate/õppejõudude hõivatus: pakutavate koolituste valik on lai ning asenduste korraldamine koolitustel käimiseks on keeruline. Piirkonnas toimuvate täienduskoolituste puhul on koolituse täituvusega vähem probleeme kui nende koolituste puhul, mis toimuvad õpetajate/õppejõudude elu- ja töökohast kaugemal. 2019. aastal toimuvate koolitusprogrammide puhul on registreeritud õpetajate/õppejõudude õppeasutustest võetud kinnituskirjad, mille alusel on õppeasutus kohustatud kinnitama, et õpetajale/õppejõule on loodud vajalikud tingimused koolitustel kohal käimiseks.

2018. aastal oli murekohaks ka asjaolu, et mitmed koolitused jäid madala täituvuse tõttu ära (2017. a: 2, 2018. a: 14) või toimusid minimaalse osalejate arvuga. Enamasti oli tegu

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

koolitustega, mis olid varem juba ühe või mitu korda toimunud. Varem toimunud koolituste puhul tuleb kriitiliselt hinnata turunõudlust antud teemade koolituste järele. 2018. aastal pakuti välja üheksa asenduskoolitust eelkõige ettevõtluspädevuse alapädevuste arendamiseks, mis toimusid piisava osalejate arvuga Muret teeb ka asjaolu, et jäetakse koolitusele tulemata ega teatata koolitusest loobumisest, kuigi registreerunutele saadetakse koolituse meeldetuletus palvega mitteosalemisest kindlasti teada anda. Täituvuse paranemisele aitab kaasa ka mitmest omavahel seotud moodulist koosnev koolitusprogramm, mis motiveerib osalejat kohal käima ja aktiivselt osa võtma.

Plaanid 2019. aastaks

Jätkuperioodil (2019–2020) pakutakse koolitusi süstemaatilisemalt ja moodulitest koosnevate koolituspakettidena. 2019. aastal on tulekul kuuekuuline ettevõtlusõppe koolituste programm alustavale õpetajale, mis koosneb kuuest moodulist, kestab 10 koolituspäeva, koolitatakse 30 osalist ning programm algab jaanuaris. Samuti on tulemas ettevõtlusõppe meistriklasse juba tegutsevatele õpetajale, mis koosneb samuti kuuest moodulist, kestab 11 koolituspäeva, koolitatakse 25 osalist ja programm algab märtsis. Koolitusprogrammide sihtrühm on üldhariduskoolide, kutsekoolide ja rakenduskõrgkoolide majandus- ja ettevõtlusõpetajad ning -õppejõud. Mõlemad koolitusprogrammid koosnevad omavahel seotud ühe ja kahepäevastest täienduskoolitustest.

Lisaks toimuvad ka mõned ettevõtluspädevuse olulisemate alapädevuste arendamist toetavad koolitused ning rahvusvahelise koolitajaga seminar.

Tegevussuund 3: praktiline ettevõtlusõpe

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 3 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
  - 7.3: Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet;
- Tegevussuuna alamindikaatorid:
  - 7.3 a: Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet;
  - 7.3 b: Haridusprogrammi „Ettevõtlik kool” süsteemselt rakendavate ja standardiseerimisprotsessis osalevate koolide arv;
  - 7.3 c: Õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõppe programmides osalevate uute haridusasutuste arv;
- Täiendavad indikaatorid:
  - Junior Achievementi programmide täienduskoolitustel osalemiste arv;
  - Ida-Viru Ettevõtluskeskuse „Ettevõtlik kool” programmi täienduskoolitustel osalemiste arv;
  - „Ettevõtliku kooli” programmis osalenud koolide arvu muutus aastate lõikes;
  - JA programmides osalenud koolide arvu muutus aastate lõikes.

Indikaatorite täitmine 31.12.2018 seisuga on koos sihttasemetega välja toodud tabelis 10.

Tabel 10. Tegevussuuna 3 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 3: praktiline ettevõtlusõpe		2016	2017	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.3	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	11 (11 ük)	25 (25 ük)	0	4 (4 ük)	12 (12 ük)	8 (8 ük)	24 (24 ük)	60 (60 ük)	50	90
7.3 a	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	11 (11 ük)	25 (25 ük)	0	4 (4 ük)	12 (12 ük)	8 (8 ük)	24 (24 ük)	60 (60 ük)		
7.3 b	Haridusprogrammi „Ettevõtlik kool” süsteemselt rakendavate ja standardiseerimisprotsessis osalevate koolide arv	37 (37 ük)	36 (36 ük)	1 (1 ük)	5 (5 ük)	10 (10 ük)	12 (12 ük)	28 (28 ük)	101 (101 ük)		
7.3 c	Õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõppe programmides osalevate uute haridusasutuste arv	91 (87 ük, 4 kk)	84 (73 ük, 11 kk)	6 (6 ük)	7 (7 ük)	48 (47 ük, 1 kk)	1 (1 ük)	62 (61 ük, 1 kk)	237 (221 ük, 16 kk)		

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Tulemused 2016–2018

2016. aastal liitus **Junior Achievementi** programmidega 91, 2017. aastal 84 ja 2018. aastal 62 õppeasutust; aastatel 2016–2018 liitus kokku 237 õppeasutust (221 üldhariduskooli ja 16 kutsekooli), sh mitmed koolid on liitunud mitme programmiga. Kõigi aastate sihttasemed täideti. JA koolitustel osalesid õpetajad kokku 1044 korda (2016. a: 159, 2017. a: 410, 2018. a: 475).

Haridusprogrammi „**Ettevõtlik kool**” asus 2016. aastal rakendama 37, 2017. aastal 36 ja 2018. aastal 28 uut õppeasutust; aastatel 2016–2018 liitus haridusprogrammiga kokku 101 õppeasutust. Aastate sihttasemed täitusid 100, 97 ja 76 protsenti. IVEKi koolitustel osaleti kokku 5887 korda (2016. a: 2570, 2017. a: 1903, 2018. a: 1414), haridusprogrammi „Ettevõtlik kool” koolitustel osaleb kogu kooli meeskond.

Aastatel 2016–2018 asus 60 üldhariduskooli rakendama nii haridusprogrammi „Ettevõtlik kool” kui ka mõnda Junior Achievementi programmi (sihttase 2018. a lõpuks: 50, 2020. a lõpuks: 90).

Tegevussuuna 3 raames loodi SA Innove koordineerimisel üle-eestiline karjääri- ja ettevõtlusõpetajate võrgustik.

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

JA koolitustel on osaletud 31. detsembri seisuga 475 korda (116% 2017. a tasemest – 410) ja **IVEKi koolitustel** 1414 korda (74% 2017. a tasemest – 1903). **JA õpilasfirma programm** on ettevõtlusõppe programmi kaasabil muutunud üha populaarsemaks. 31.12.2018 ehk 2018/2019. õppeaasta keskpaiga seisuga on Eestis registreeritud 302 õpilasfirmat (2017/18. õ-a: 384, 2016/17. õ-a: 326, 2015/16. õ-a: 298, 2014/15. õ-a: 230), plaanis on õppeaasta lõpuks saavutada 400 registreeritud õpilasfirmat. 2018. aasta III perioodil lõppes IVEKi **edulugude konkurss**, kuhu laekus 94 tööd koolidest üle Eesti; neist parimaid tunnustati Haridusfestivalil Paides 18. novembril.

2018. aasta IV perioodil tegevussuuna 3 raames toimunud **üritused** olid järgmised:

- 1.–7. oktoober: üle-eestiline Ettevõtlusnädal, mille raames Kehtna Kutsehariduskeskuses tutvustati ettevõtlusõppe võimalusi kutsekoolides;
- Novembrikuu vältel toimusid koolijuhtide ümarlauad Saaremaal, Pärnumaal ja Võrumaal (vastavalt 27, 30 ja 16 osalejat), mille päevakavasse oli lülitatud ettevõtlusõppe teema. Ümarlaudasid organiseerisid maakondlikud arenduskeskused. Ümarlauade eesmärk on mõjutada direktoreid ja õppealajuhatajaid, st juhtkonda, tutvustada programmi tegevusi ja võimalusi koolidele;
- 18. november: Haridusfestival Paide Kultuurikeskuses, mis keskendus tulevikuharidusele. Osales üle 500 õpetaja ja koolijuhi üle Eesti. Auhinnati edulugude konkursi parimaid ja toimusid mitmesugused töötoad;
- 30. november: karjääriõppe konverents Tallinnas, kus räägiti karjääriõppe ja ettevõtlusõppe lõimimise võimalustest. Osavõtjaid oli ligi 50, sh nii ettevõtlus- ja karjääriõpetajate võrgustikku kuuluvatest koolidest kui ka mujalt;
- Algas JA õpilasfirmade laatade hooaeg piirkondades, esimesed laadad toimusid Tartus, Viimsis, Narvas.

Tegevussuund 3 teeb **koostööd** ja on tugevalt seotud tegevussuunaga 1. Tegevussuunas 1 loodud ettevõtlusõppe moodulid aitavad JA programmidel koolides paremini käivituda. See kehtib eriti kutseõppeasutustes, kuna kutsehariduse baasmooduli teemad on tugevalt seotud JA õpilasfirma programmi teemadega. Ettevõtlusõppe baasmoodul annab õppurile alusteadmised ja pädevused ning õpilasfirma programm on praktiline aktiivõppe meetod teadmiste rakendamiseks ja pädevuste kinnistumiseks: baasmoodul ja õpilasfirma programm

täiendavad teineteist. Kutsekoolide huvi õpilasfirma programmi vastu on tõusnud, kuna nüüdsest on võimalik programmi seostada ettevõtlusõppe mooduli kaudu otseselt õppekavaga, mitte läbi viia üksnes huvitegevusena. 2018. aastal kaasajastati programm Õpiettevõtte, mida saab kutsekoolides rakendada alates 2019. aasta sügisest.

Ka üldhariduses on tegevussuuna 1 ja 3 omavahel tugevalt seotud, seda eriti „Ettevõtliku kooli” programmi kaudu: ettevõtlikkuse loomine üldhariduse õppeainete õppeprotsessi kirjeldustesse tugevdab „Ettevõtliku kooli” haridusprogrammi sidusust koolidega: õppeprotsessides on kirjeldatud konkreetsed võimalused ettevõtlikkuse arendamiseks õppeainetes. See tekitab koolide jaoks tugevama ühenduslüli „Ettevõtliku kooli” programmiga. Kui varem oli IVEKi ja JA programmidega liitunud suhteliselt vähe kutseõppeasutusi, siis alates 2017. aasta III perioodist on tegevussuuna 3 tegevustesse kaasatud tegevussuunas 1 välja töötatud mooduleid piloteerivad kutseõppeasutused. See aitab kaasa IVEKi ja JA programmide levikule kutseõppeasutustes. 2017/18. õppeaastal loodud 384 õpilasfirmast 58 (15%) loodi kutsehariduse õppurite poolt üheksas Eesti kutsekoolis.

Väljakutsed

Tegevussuunas 3 on IVEKi haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” liitumine veidi pidurdunud: 2018. aastal liitus programmiga tunduvalt vähem koole kui kahel varasemal aastal. Seetõttu tegeldakse analüüsiga, et leida aeglustumise sisulised põhjused ja aru saada, kuidas suurendada koolitustel osalemist ja programmiga liitunud koolide arvu. 2019. aasta tegevuskavas on eelnevalt tulenevalt plaanis IVEKi ja haridusprogrammi „Ettevõtlik kool” strateegia uuendamine.

JA eesmärk on jätkuvalt suurendada nende koolide arvu, kus tegutseb JA programmi koolituse läbinud õpetaja ning on tekkinud ka õpilas- või minifirma. See tähendab, et nende koolide osakaal, kus tegutseb JA koolituse läbinud õpetaja, aga ei ole tekkinud õpilas- või minifirmat, peaks olema võimalikult väike. Selleks tuleb pakkuda koolituse läbinud õpetajatele professionaalset tuge ja nõustamist programmiga alustamiseks, hoida õpetajatega kontakti ja neid innustada. Samuti soovib JA muuta koolitust sel viisil, et esmast ettevõtlusõppe koolitust saaks kogu koolimeeskond, mitte ainult majandusõpetajad, et võimaldada ettevõtlusega seotud programmidega tegelemist ka teiste õppeainete innukatele õpetajatele.

Varasematel aastatel oli IVEKil väljakutse, kuidas motiveerida haridusprogrammiga liitunud koole läbima lisaks standardikoolitustele tasemekoolitust, et jõuda programmi järgmistele tasemetele (baas-, kõrge- või kuldtase), kuid 2018. aastal tõusis märgatavalt nende koolide osakaal, kellele oli võimalik omistati baas-, järelikult liigutakse antud väljakutse ületamiseks õiges suunas. Samuti on IVEKi laienemine Tartus, Tallinnas ja Läänemaal olnud komplitseeritud, kuna laienemine maakondades on otseselt seotud maakondlike arenduskeskuste koostöö motivatsiooniga. JA väljakutse perioodil 2016–2018 oli kutsehariduse õppurite sobilik, st ilma vanusepiiranguteta programmi puudumine, mis kaasajastatud Õpiettevõtte programmiga on nüüdseks ületatud. Õpiettevõtte programm rakendub alates 2019. aasta sügissemestrist.

Väljakutseteks on olnud veel koolijuhtide vähenemine tugi ettevõtlusõppele, MAK koordinaatorite ja õpetajate motivatsiooni tõstmine, õpetajate ebapiisav ettevalmistus õppe läbiviimiseks ja õppe kvaliteedi tõstmine, arusaam ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe olulisusest ning jätkusuutlikkuse tagamine. Et väljakutsed ületada, alustati 2018. aastal kohtumisi koolijuhtidega, et nad mõistaksid ettevõtlusõppe olulisust, on käivitatud regulaarsed karjääri- ja ettevõtlusõpetajate võrgustiku kohtumised, et õpetajate motivatsiooni üleval hoida, toimuvad (täiendus)koolitused nii tegevussuunas 2 kui ka IVEKi ja JA poolt, et õpetajate teadmisi täiendada ning õppe kvaliteeti tõsta.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Plaanid 2019. aastaks

2019. aastal on sihttasemeks seatud 30 uue üldharidus-, 10 uue kutse- ja nelja uue rakenduskõrgkooli kaasamine ettevõtlusõppe rakendajate hulka.

2019. aastal on **IVEK**il plaanis:

- jätkata koolitusi ja seminare, et kasvatada „Ettevõtliku kooli” võrgustikku;
- toimuvad koolitused MAK koiordinaatoritele;
- toimub traditsiooniline edulugude konkurss ja Haridusfestival;
- uuendatakse programmi strateegiat, sh juhendmaterjale ja luuakse tugimaterjalid lapsevanematele;
- uuendatakse IVEKi kodulehte, et see oleks koolidele mugavam ja paremini mõistetav.

2019. aastal on **Junior Achievement**il plaanis:

- jätkata koolitusi ja seminare;
- korraldada üle-eestiline õpilasfirmade võistlus (7.–8. mai 2019);
- esmakordselt korraldada õpilasfirmade võistlus kutsekoolidele (3. mai 2019), mis on ühendatud SA Innove korraldatud kutsemeistri võistlustega, kaks kutsekooli õpilasfirmat võivad saada pääsu õpilasfirmade finaalvõistlusele;
- majandusõpetajate suvekooli asemel tuua Junior Achievementi rahvusvahelise organisatsiooni 100. juubeli puhul Eestisse USA Junior Achievementi delegatsioon, kelle abil viiakse õpetajatele läbi mitmeid koolitusi ja seminare;
- korraldada majandus- ja ettevõtlisõpetajate talve- ja sügiskool;
- korraldada ettevõtlusmuinasjuttude võistlus ja meeskonnamäng Creatlon;
- arendada õpilasfirmade registreerimisplatvormi;
- alustada 2019. aasta sügisel programmi Õpiettevõtte rakendamist kutsekoolides.

SA Innove plaanib 2019. aastal:

- jätkata osalemist maakondlikel koolijuhtide ümarlaudadel ja koostööritustel ettevõtjatega;
- korraldada karjääri- ja ettevõtlusõpetajate võrgustiku kohtumisi;
- arendada ja uuendada kutse- ja üldhariduse õppekavasid, et tegevussuunas 1 aastatel 2016–2018 loodud moodulid hakkaksid rakenduma;
- nõustatakse koole ja pakutakse tugiteenuseid, et ettevõtlusõpe saaks edukalt rakenduda;
- koostöös TS2-ga korraldatakse õpetajate täienduskoolituste programmi.

Tegevussuund 4: eelinkubatsioon

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 4 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
  - 7.4: Kutse- ja kõrgharidustasemel eelinkubatsiooni teenust kasutanud meeskondade arv (summaarselt);
- Täiendavad indikaatorid:
  - Eelinkubatsiooni põhiprogrammi lõpetanute arv õppeasutuste kaupa;
  - Eelinkubatsiooni edasijõudnute programmi lõpetanute arv õppeasutuste kaupa;
  - Eelinkubatsiooni programmide üritustel osalenute arv.

Indikaatorite täitmine 31.12.2018 seisuga on koos sihttasemetega välja toodud tabelis 11. Tulenevalt eelinkubatsiooni programmi toimumise eripärast (programmi läbiviimine kevad- ja sügissemestril), saab tegevuse väljund- ja alamindikaatoreid hinnata vaid mai ja detsembri lõpu seisuga, st esitada infot nende indikaatorite täitmise kohta vaid poolaasta- ja aastaaruandes.

Nagu ka tegevussuunas 2 (täienduskoolitused), on eelinkubatsiooni (nii põhi- kui ka edasijõudnute programmi) tulemuslikkuse hindamiseks välja töötatud eelinkubatsiooni vahetu tagasiside ankeet, mida täidavad osalejad vastavalt eelistusele kas paberil või elektrooniliselt eelinkubatsiooni programmi lõpus. Iga semestri programmi lõpetanud tudengitiimide juhtidele saadetakse 6–9 kuu järel pärast programmi lõppu küsitlusankeet, et välja selgitada programmis osalemise pikemaajaline mõju. Samuti on kasutusel lühiankeet, et uurida võimalikke programmist lahkumise/väljalangemise põhjuseid.

Tabel 11. Tegevussuuna 4 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 4: eelinkubatsioon		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.4	Kutse- ja kõrgharidustasemel eelinkubatsiooni teenust kasutanud meeskondade arv (summaarselt)	129	134	–	54	–	86	140	403	200 (385)	300 (600)

Allikas: autori koostatud

Tulemused 2016–2018

Tegevussuuna 4 väljundindikaator on eelinkubatsiooni teenust kasutanud meeskondade arv. 2016., 2017. ja 2018. aasta STARTER programmi tiimide statistika on välja toodud tabelis 13. Kolme aastaga lõpetas eelinkubatsiooni programmi 403 tiimi (esialgne/uuendatud sihttase 2018. a lõpuks: 200/385, 2020. a lõpuks: 300/600), sh 10 protsenti neist olid haridustasemetevahelised, 36 protsenti koolidevahelised ja 16 protsenti regionaalsetes programmides (Pärnus neljal semestril, Narvas ja Kohtla-Järvel kahel semestril, Haapsalus ja Võrus ühel semestril) osalenud meeskonnad.

Kokku läbis eelinkubatsiooni 1422 õppurit 43 õppeasutusest üle Eesti: 20 üldhariduskoolist, kaheksast kutseõppeasutusest ja 15 kõrgkoolist (vt lisa 9). STARTER programmi üritustel osaleti kolme aasta vältel 16 972 korda. Osalenute tagasiside STARTER programmile on olnud valdavalt positiivne. Välja on töötatud eelinkubatsiooni raamdokument. STARTER programmist on kujunenud Eesti *startup*-võrgustiku osa ja mentorvõrgustiku arendaja, välja on arendatud koolidevaheline koostöövõrgustik. STARTER toimub *startup*-ökosüsteemis nn varajase faasi eelinkubaatorina, mille läbimisel on võimalik edasi suunduda nii inkubaatorisse kui ka erinevatesse jätkuprogrammidesse, nt Ajujaht jt. Rakendunud on STARTER

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

programmi sidusus õppetööga, nt STARTERi avaüritused ja mentorüritused või kogu programm on integreeritud eri ettevõtlusainetega. Koostööformaate testimine jätkub ka ettevõtlusõppe programmi uuel perioodil.

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

2018. aasta väljundindikaatori sihttasemena oli planeeritud 126 tiimi, tegelikult läbis STARTER-programmi 140 tiimi, millest 50 olid koolidevahelised ja 11 haridustasemetevahelised. 2018. aastal lõpetas programmi STARTER kokku 475 õppurit 11 kõrgkoolist, neljast kutseõppeasutusest ja üheksast üldhariduskoolist (vt tabel 13). 2018. aasta jooksul osaleti programmi STARTER üritustel 5446 korda.

2018. aasta sügisel lõpetas programmi STARTER kokku 86 tiimi, kuhu kuulus 306 õppurit 17 Eesti õppeasutusest: kuuest üldhariduskoolist, ühest kutseõppeasutusest, seitsmest kõrgkoolist ja kolmest rakenduskõrgkoolist (vt tabel 13). Kokku osaleti STARTERi sügissemestri üritustel 3153 korda. Sügissemestril formeerus kokku 25 koolidevahelist, viis haridustasemetevahelist ja 29 regionaalsete programmide meeskonda (vt tabel 12).

Tabel 12. Eelinkubatsiooni põhi- ja edasijõudnute programmis osalemise statistika 2016., 2017. ja 2018. aastal

	Sisenes (tiim)	Lõpetas (tiim)	Lõpetanud tiimide määr (%)	sh koolide- vahelised	sh haridus- tasemetevahelised	sh regionaal- programmides	Osale- nuid
KEVAD 2016							
Põhiprogramm	72	61	85	27 (44%)	6 (10%)	2 (3%)	172
sh STARTERlab (sh Võru ja Pärnu)	15	12	80	5 (42%)	3 (25%)	2 (17%)	38
sh STARTERtech	31	28	90	13 (46%)	2 (7%)	0 (0%)	52
sh STARTERcreative	26	21	81	9 (43%)	1 (5%)	0 (0%)	82
SÜGIS 2016							
Põhiprogramm	91	68	75	18 (26%)	4 (6%)	5 (7%)	277
sh STARTERlab (sh Pärnu)	28	25	89	4 (16%)	1 (4%)	5 (20%)	90
sh STARTERtech	46	32	70	9 (28%)	2 (6%)	0 (0%)	154
sh STARTERcreative	17	11	65	5 (45%)	1 (9%)	0 (0%)	33
2016 KOKKU	163	129	79	45 (35%)	10 (8%)	7 (5%)	449
sh STARTERlab	43	37	86	9 (24%)	4 (11%)	7 (19%)	128
sh STARTERtech	77	60	78	22 (37%)	4 (7%)	0 (0%)	206
sh STARTERcreative	43	32	74	14 (44%)	2 (6%)	0 (0%)	115
KEVAD 2017							
Põhiprogramm	43	34	79	18 (53%)	11 (32%)	0 (0%)	127
sh STARTERlab	17	15	88	7 (47%)	7 (47%)	0 (0%)	60
sh STARTERcreative	26	19	73	11 (58%)	4 (21%)	0 (0%)	67
Edasijõudnute programm	34	20	59	10 (50%)	1 (5%)	0 (0%)	76
sh STARTERtech	34	20	59	10 (50%)	1 (5%)	0 (0%)	76
SÜGIS 2017							
Põhiprogramm	82	71	87	21 (30%)	5 (7%)	21 (30%)	264
sh STARTERlab (Pärnu ja Narva)	12	12	100	2 (17%)	2 (17%)	12 (100%)	43
sh STARTERtech	31	27	87	5 (19%)	1 (4%)	9 (25%)	95
sh STARTERtech (Kohtla-Järve)	10	9	90	4 (44%)	1 (11%)		42
sh STARTERcreative	29	23	79	10 (43%)	1 (4%)	0 (0%)	84

Tabel 12 jätkub

	Sisenes (tiim)	Lõpetas (tiim)	Lõpetanud tiimide määr (%)	sh koolide- vahelised	sh haridus- tasemete- vahelised	sh regionaal- programmides	Osale- nuid
Edasijõudnute programm	10	9	90	3 (33%)	2 (22%)	0 (0%)	28
sh STARTERlab	10	9	90	3 (33%)	2 (22%)	0 (0%)	28
2017 KOKKU	169	134	79	52 (39%)	19 (14%)	21 (16%)	495
sh STARTERlab	39	36	92	12 (33%)	11 (31%)	12 (33%)	131
sh STARTERtech	75	56	75	19 (34%)	3 (5%)	9 (16%)	213
sh STARTERcreative	55	42	76	21 (50%)	5 (12%)	0 (0%)	151
KEVAD 2018							
Põhiprogramm	36	34	94	15 (44%)	4 (12%)	6 (18%)	116
sh STARTERlab	11	11	100	5 (45%)	2 (18%)	0 (0%)	50
sh STARTERcreative	19	17	89	8 (47%)	1 (6%)	6 (26%)	66
sh STARTER creative (Haapsalu)	6	6	100	2 (33%)	1 (17%)		
Edasijõudnute programm	31	20	65	10 (50%)	2 (10%)	0 (0%)	54
sh STARTERtech	31	20	65	10 (50%)	2 (10%)	0 (0%)	54
SÜGIS 2018							
Põhiprogramm	92	86	93	25 (29%)	5 (6%)	29 (34%)	305
sh STARTERlab	16	14	88	5 (36%)	2 (14%)	15 (52%)	102
sh STARTERlab (Pärnu)	8	7	88	2 (29%)	2 (29%)		
Sh STARTERlab (Narva)	8	8	100	1 (13%)	1 (13%)		
sh STARTERtech	26	25	96	9 (36%)	0 (0%)	14 (36%)	146
sh STARTERtech (Kohtla-Järve)	14	14	100	0 (0%)	0 (0%)		
sh STARTERcreative	20	18	90	8 (44%)	0 (0%)	0 (0%)	58
2018 KOKKU	159	140	88	50 (36%)	11 (8%)	35 (25%)	476
sh STARTERlab	43	40	93	13 (33%)	7 (18%)	15 (38%)	152
sh STARTERtech	71	59	83	19 (32%)	2 (3%)	14 (39%)	200
sh STARTERcreative	45	41	91	18 (44%)	2 (5%)	6 (15%)	124
2016–2018 KOKKU	491	403	82	147 (36%)	40 (10%)	63 (16%)	1420
sh STARTERlab	125	113	90	34 (30%)	22 (20%)	34 (30%)	411
sh STARTERtech	223	175	78	60 (34%)	9 (5%)	23 (13%)	619
sh STARTERcreative	143	115	80	53 (46%)	9 (8%)	6 (5%)	390

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Tabel 13. Eelinkubatsiooni põhi- ja edasijõudnute programmis 2018. aastal osalenud õppeasutuste kaupa

Õppeasutus	Lõpetanute arv	
	I & II periood	III & IV periood
Kõrgkoolid		
Tartu Ülikool	23	84
Tallinna Tehnikaülikool	30	104
Tallinna Ülikool	22	28
Estonian Business School	28	13
Eesti Kunstiakadeemia	13	7
Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	5	12
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	5	2
Eesti Maaülikool	20	1
Tartu Tervishoiu Kõrgkool		2
Kõrgem Kunstikool Pallas		2
Tallinna Tehnikakõrgkool	1	
Kutseõppeasutused		
Tartu Kutsehariduskeskus	2	
Tallinna Polütehnikum	1	
Tallinna Tööstushariduskeskus	1	
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool		7
Üldhariduskoolid		
Hugo Treffneri Gümnaasium	3	
Tallinna Arte Gümnaasium	1	
Läänemaa Ühisgümnaasium	2	
Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium		26
Kohtla-Järve Järve Gümnaasium		2
Miina Härma Gümnaasium		1
Pärnu Koidula Gümnaasium		3
Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium		1
Narva Soldino Gümnaasium		3
Muu		
Välisülikool	3	5
Muu väline mentor, ekspert	10	3
KOKKU:	170	306

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Kõik planeeritud STARTER programmid viidi juhtkeskuste eestvedamisel läbi ja sügissemester lõpetati edukalt.

Tallinna Tehnikaülikool

TalTech käivitas koostöös partneritega septembris STARTERi põhiprogrammi, kuhu sisenes 40 meeskonda, sh regionaalprogrammi Kohtla-Järvel. Programmi lõpetas 39 meeskonda, kõik olid TalTech meeskonnad, sh 14 Tallinna Tehnikaülikooli Virumaa Kolledži meeskonnad. Koolidevahelisi meeskondi oli üheksa, haridustasemetevahelisi meeskondi ei olnud. Kokku alustas programmi 146 ja lõpetas 145 meeskonnaliiget, enamik meeskonnaliikmetest olid Tallinna Tehnikaülikooli (70) ja TalTech Virumaa Kolledži (30) tudengid ning Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasiumi (26) õpilased. Lisaks osales õppureid veel järgmistest koolidest: Tallinna Ülikool (5), välisülikoolid (5), Tartu Ülikool (2), Eesti Kunstiakadeemia (1), Eesti Maaülikool (1), Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor (1), Kohtla-Järve Järve Gümnaasium (2), lisaks kaks mitte-õppurit (valdkondlikku ekspert/mentorit).

Tabel 14. STARTERtech 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
14.– 16.09.2018	avaüritus	Loomehakk: creative tech	tech, creative, partnerid	130
24.09.2018	sisse- juhatus	Kick-off: Forming Teams and Generating Ideas	Juko-Mart Kõlar	89
1.10.2018	töötuba	Business model and value proposition. Lean Startup Methodology (Customer-Problem-Solution)	Juko-Mart Kõlar	77
8.10.2018	töötuba	Design Thinking	Markko Karu	58
15.10.2018	vahe- hindamine	Feedback Session 1 – Introduction & Lean Canvas	tiimide juhendajad	68
25.10.2018	mentor- üritus	Startup Speed Dating Night	tech + creative	202
29.10.2018	töötuba	Go-to-Market Strategy	Andrus Purde	63
5.11.2018	koolitus	What should you know about finances, taxes and legal issues	Kert Kaljula	89
12.11.2018	vahe- hindamine	Teine vahehindamine juhendaja Kati Kõrbe tiimidele	Simon Renno, Riivo Pilvik	32
13.11.2018	vahe- hindamine	Teine vahehindamine teistele tiimidele	Marion Teder, Andrei Hrustaljov	24
19.11.2018	töötuba	Pitch-Perfect Pitching – how to present your idea?	Liis Narusk	48
26.11.2018	vahe- hindamine	Feedback Session 3 – One-pager and Pitching	tiimide juhendajad	30
3.12.2018	võistlus	TalTech Mektory STARTERtech Autumn 2018 ja TalTech Mektory Start-up Competition 2018 eelvoorud (osalesid ka STARTER@Kohtla-Järve tiimid)	tech	131
6.12.2018	lõppvõistlus	TalTech Mektory STARTERtech Autumn 2018 ja TalTech Mektory Start-up Competition 2018 finaal	tech, Prototron	61

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

TalTech Mektory STARTERtech Autumn 2018 raames toimus 14 sündmust, vt tabel 14. Kaasatud olid koostööpartnerid: Avokaado, Ajujaht (Civitta), Deloitte ja Deloitte Legal, ERGO Kindlustus, EstBan, Fundwise, Latitude59, Prototron, Tallinna Ettevõtlusamet, Tallinna Loomeskubaator, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tehnopol, Tehnopol Startup Inkubaator, Tieto Estonia. **STARTER@Kohtla-Järve** programmis toimus sügissemestril üheksa sündmust, vt tabel 15. Programm STARTERtech toimus vastavalt planeeritule, kõik planeeritud üritused toimusid.

Tabel 15. STARTER@Kohtla-Järve 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
14.09.2018	avaüritus	Meeskondade moodustamine ja ideede genereerimine	Elmo Puidet, Raili Kuusik	68
28.09.2018	töötuba	Ärimudel	Juko-Mart Kõlar	60
12.10.2018	töötuba	STARTER@Kohtla-Järve Disaini ja tootearenduse töötuba	Ruth-Helene Melioranski	45
25.10.2018	mentor-üritus	Startup Speed Dating Night	tech + creative	30
26.10.2018	töötuba	Turunduse ja müügi töötuba	Katrin Maack	28
09.11.2018	töötuba	Esitlusoskuste töötuba (koostöös STARTER@Narva programmiga)	Maret Ahonen	51
23.11.2018	mentor-sessioon	Virumaa mentorsessioon (koostöös STARTER@Narva programmiga)	mentorid	32
3.12.2018	võistlus	TalTech Mektory STARTERtech Autumn 2018 ja TalTech Mektory Start-up Competition 2018 eelvoorud	tech	38
6.12.2018	lõppvõistlus	TalTech Mektory STARTERtech Autumn 2018 ja TalTech Mektory Start-up Competition 2018 finaali	tech, Prototron	2

Allikas: autori koostatud

Tallinna Ülikool

Tallinna Ülikool käivitas koostöös partneritega 25. septembril STARTERi põhiprogrammi **STARTERcreative**, kuhu sisenes 20 kõrgkoolide meeskonda, mille läbis edukalt 18 meeskonda. Meeskonnad jagunesid järgmiselt: üheksa Tallinna Ülikoolist, kaks Eesti Kunstiakadeemiast, kaks Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast, kolm Estonian Business Schoolist ja kaks Eesti Ettevõtluskõrgkoolist Mainor. Programmis formeerus kokku kaheksa koolidevahelist meeskonda.

Kokku lõpetas programmi 58 meeskonnaliiget, enamik meeskonnaliikmetest oli Tallinna Ülikoolist (20), Estonian Business Schoolist (13) ja Eesti Kunstiakadeemiast (6). Lisaks osales õppureid järgmistest koolidest: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (2), Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor (11), Tartu Ülikool (2), Tallinna Tehnikaülikool (3) ja välised eksperdid (1).

STARTERcreative sügisprogrammis püüti lahendada varasemat väljakutset programmi suhtelise pikkuse ehk suure sessioonide arvu osas. Sügisprogrammis liideti a) *kick-off* avaüritus ja meeskonna koolitused; b) ärimudeli ja väärtuspakkumise koolitused; c) finantside ning õiguslike aspektide koolitused. Sessioonid toimusid praktiliselt igal nädalal.

Perioodil 1. oktoober kuni 31. detsember toimus STARTERcreative sügissemestri raames 13 sündmust programmi partnerite eri asukohtades (vt tabel 16).

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Suurematest sündmustest väärrib väljatoomist Startup Speed Dating Night, mis kaasab suure hulga mentoreid, ning STARTERcreative Demo Day, mis toimus seekord suure rahvusvahelise konverentsi ROBOTEX raames. See võimaldas tekitada programmile tähelepanu laiemas ringis.

STARTERcreative programm viidi ellu plaanipäraselt, kõrgkoolide koostöö toimib. Koostöö kaasatud partneritega (Digix, Ajujaht, Loov Eesti, Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid, Tallinna Ettevõtlusamet, Prototron, Fundwise, Veebimajutus. Latitude 59, Spring Hub) toimib samuti hästi.

Tabel 16. STARTERcreative 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
14.–16.09.2018	avaüritus	Loomehäkk: creative tech	tech, creative, partnerid	130
25.09.2018	sissejuhatus	Kick-off	Triin Mahlakõiv	60
2.10.2018	töötuba	How to design value proposition and business model?	Juko-Mart Kõlar	64
9.10.2018	vahehindamine	STARTERcreative feedback session 1	tiimide juhendajad	60
16.10.2018	töötuba	Design thinking workshop	Ruth-Helene Melioranski	60
23.10.2018	vahehindamine	STARTERcreative feedback session 2	tiimide juhendajad	44
25.10.2018	mentorüritus	Startup Speed Dating Night	tech + creative	202
30.10.2018	töötuba	The basics of marketing and sales	Mari Suviste	47
5.11.2018	töötuba	What you should know about finances, taxes and legal issues?	Kert Kajula	33
13.11.2018	vahehindamine	STARTERcreative feedback session 3	tiimide juhendajad	38
20.11.2018	töötuba	How to pitch your idea	Harald Lepisk	39
28.11.2018	võistlus	STARTERcreative preliminary rounds to finals	creative	47
1.12.2018	lõppvõistlus	Demo Day	creative	32

Allikas: autori koostatud

Tartu Ülikool

Tartu Ülikool käivitas septembris STARTERi põhiprogrammi **STARTERlab** Tartus, **STARTERPärnu** Pärnus ja **STARTERNarva** Narvas. Kokku sisenes STARTER programmi 32 meeskonda. Programmi lõpetas 29 meeskonda, sh 14 Tartus, seitse Pärnus ja kaheksa Narvas. Kõik nimetatud meeskonnad olid Tartu Ülikooli meeskonnad. Koolidevahelisi meeskondi oli kaheksa, neist viis meeskonda olid ka haridustasemetevahelised.

STARTERNarva programm viidi ellu koostöös Tallinna Tehnikaülikooli programmiga STARTER@Kohtla-Järve. Ida-Virumaal toimunud programmi raames toimus kaks ühisüritust: ühine esitlusoskuste treening ja mentorüritus.

STARTERlab, STARTERPärnu ja STARTERNarva programmide raames formeerus kaheksa koolidevahelist meeskonda, neist viis olid ka haridustasemetevahelised. Enamik meeskondade liikmetest on Tartu Ülikooli (80) tudengid, sh 34 TÜ Narva Kolledži ja üheksa TÜ Pärnu Kolledži tudengid. Lisaks osales õppureid Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolist (7), Tallinna Ülikoolist (3), Tartu Tervishoiu Kõrgkoolist (2), Kõrgemast Kunstikoolist Pallas (2), Pärnu Koidula Gümnaasiumist (3), Narva Soldino Gümnaasiumist (3), Miina Härma Gümnaasiumist (1) ja Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumist (1). Kokku alustas 110 ja lõpetas 102 inimest.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

2018. aasta sügissemestril toimus **STARTERlab** raames Tartus 10 sündmust (vt tabel 17), **STARTERpärnu** raames seitse sündmust (vt tabel 18) ja **STARTERNarva** raames kuus sündmust (vt tabel 19).

Tabel 17. STARTERlab 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
20.09.2018	avaüritus	Ideede häkaton	Harald Lepisk	208
27.09.2018	töötuba	Business Model Canvas	Taavi Tamm	43
11.10.2018	töötuba	Pitchingu ABC	Elise Sass	34
18.10.2018	mentorüritus	Mentor Feedback Carousel	mentorid	144
01.11.2018	töötuba	Product & Service Design	Markko Karu	50
08.11.2018	juhendamis-sessioon	Supervising session	Maret Ahonen, Harald Lepisk, Taavi Tamm, Sven Parkel	47
22.11.2018	töötuba	Marketing	Egle Raadik Gonshev	40
06.12.2018	töötuba	Pitching Training	Siim Lepisk	66
13.12.2018	võistlus	Kaleidoskoobi eelvoor	lab	87
4.12.2018	häkaton	Ideede Raju Tervishoius	lab	43

Allikas: autori koostatud

Tabel 18. STARTERpärnu 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
19.09.2018	avaüritus	Avaüritus	Taavi Tamm	39
26.09.2018	töötuba	Ärimudel	Taavi Tamm	20
3.10.2018	töötuba	Toote- ja teenusearendus	Janno Siimar	22
17.10.2018	töötuba	Esitlusoskuste ABC	Aare Raev	18
24.10.2018	vahehindamine	Mentorite tagasiside paneel	mentorid	20
7.11.2018	töötuba	Turundus ja müük	Sander Sillavee	18
21.11.2018	töötuba	Pitching	Maret Ahonen	19

Allikas: autori koostatud

Tabel 19. STARTERNarva 2018. aasta sügissemestri sündmused

Kuupäev	Tüüp	Pealkiri	Läbiviija	Osalenute arv
28.09.2018	avaüritus	Ideede Häkk	Taavi Tamm, Denis Larchenko	33
12.10.2018	töötuba	Disain ja toote/teenuse arendus	Vitali Sergejev	28
18.10.2018	mentorüritus	Mentor Feedback Carousel	mentorid	4
26.10.2018	töötuba	Finantsid. Turundus ja müük	Denis Larchenko, Andres Kuusik	23
09.11.2018	töötuba	Pitching	Maret Ahonen	23
23.11.2018	mentorüritus	Mentorsessioon	Denis Larchenko, mentorid	40

Allikas: autori koostatud

STARTERlab programm käivitus ja rakendus ootuspäraselt, kõik planeeritud üritused toimusid. Positiivsena võib välja tuua Kõrgema Kunstikooli Pallas tudengite ning Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli õpilaste jätkuva aktiivse osalemise programmis.

Kindlasti oli õnnestumiseks mentorürituse Mentor Feedback Carousel toimumine Tartus, mis meeldis meeskondadele väga ning kus oli võimalik meeskondadel saada tagasisidet rohkem kui viielt mentorilt. Pärnu programmis oli positiivseks Pärnu gümnaasiumite kaasatus, Narvas positiivsete hoiakute laienemine STARTER programmi kohta tervikuna ja selles osalemiseks.

Koostöös TÜ majandusteaduskonnaga piloteeriti STARTER programmi avaürituse ja mentorsessiooni sidumist õppetöö ainetega. Nimetatud üritustel osalesid kolme õppetöö aine tudengid. Jätkus koostöö ettevõtluse tugisüsteemi arinevate partneritega: SPARK Hub, SPARK, Tartu Teaduspark, sSTARTUp Day, Tartu Linnavalitsus, Forwardspace, Ajujaht jt.

2018. aastal valmis STARTER programmi tutvustav ingliskeelne **infovalidik** (A5 formaadis, 4 lk), mida edaspidi on võimalik jagada kõigile programmist huvitatud osapooltele. Registreerimisplatvorm www.starteridea.ee sisaldab infot STARTER programmi, mentorite ja programmi vilistlaste kohta, lisaks toimib see meeskondade registreerimissüsteemina.

Osalejate tagasiside vastavalt sügissemestril läbiviidud tagasiside uuringule on osalejate poolt jätkuvalt väga positiivne. 2018. aastat võib pidada STARTERi rakendamisel ja arendamisel edukaks. **Eelinkubatsiooni tagasiside uuring** näitas (osales 31% üldkogumist), et sügissemestril on osalenute tagasiside olnud positiivne. Peaaegu kõik uuringus osalenud (93%) soovitaks programmi oma sõbrale ja enamik (81%) arvas, et programm aitas nende äriideed hästi edasi arendada. Osalenud hindasid oma ettevõtlike hoiakute arengut programmi vältel ning valdav enamik (62–67%) leidis, et programm on muutnud neid ettevõtlikumaks. Vastanud hindasid programmist saadud teadmisi ettevõtlusega tegelemiseks vajalike teemavaldkondade (ideede genereerimine, ärimudeli loomine, meeskonnatöö, turundus/müük, toote/teenuse disain, finantsid ja esitlusoskused) kohta üpris kõrgelt (viie palli süsteemis keskmise hindega üle 3,00). Kõige kõrgemaid hindeid nii hoiakutele kui ka teemavaldkondades omandatud teadmisele andsid STARTERtech programmi osalised, veidi madalamaid STARTERlab ja STARTERcreative programmi läbinud. Pool põhiprogrammis osalenutest kavatseb oma äriideed edasi arendada. Tagasiside uuringu tulemusi on kasutatud näiteks programmi sisu, sügavuse ja toimumisaegade planeerimisel; tagasiside uuring on aastate jooksul andnud kinnituse, et üldjoontes STARTER programm vastab osalejate ootustele ega vaja põhimõttelisi muudatusi.

Eraldi ankeediga uuriti **programmist väljalangemise põhjuseid**. Sel semestril kahjuks ükski väljalangenu ankeedi vastata ei soovinud, ankeedi lühikesele pikkusele vaatamata on keeruline motiveerida väljalangenuid vastama, kui nende side STARTERiga on juba katkenud.

Eelinkubatsiooni programmi järeluuritus osalesid 2018. aasta kevadsemestri tiimide juhid, uuring viidi läbi eraldi põhiprogrammi ja edasijõudnute programmi lõpetanud tiimijuhtide hulgas. Edasijõudnute programmi järeluuringle ei vastanud piisavalt tiimijuhte (5% üldkogumist), seega ei olnud võimalik vastuste põhjal järeldusi teha. Keeruline on motiveerida tiimijuhte vastama, kui aktiivne side STARTER programmiga on kadunud. Põhiprogrammi järeluuringust (osales 35% üldkogumist) selgus, et 83 protsenti vastanutest on jätkanud STARTERis alustatud ja/või uute äriideede arendamisega. 58 protsenti on seejuures jätkanud koostööd oma programmi tiimiliikmetega. Üle 90 protsendi vastanutest on jätkanud suhtlemist oma tiimikaaslastega, kuid palju on neid, kellel suhtlus mentorite (75%) ja juhendaja(te)ga (50%) on lõppenud. 67 protsenti vastanutest on saanud pärast programmi lõppu uusi ettevõtlusalaseid kogemusi. Veerand on registreerinud oma ettevõtte ja pea sama paljud plaanivad seda teha lähitulevikus. Valdavalt tunnevad eelinkubatsiooni programmis STARTER osalenud end praegu ettevõtlikumana kui enne programmis osalemist ning enamik neist (83%) eelistaks karjäärivalikuna tegutsemist töötajatega oma ettevõtte juhina.

Väljakutsed

Läbi aastate on kitsaskohaks olnud kutseharidusõppurite vähene huvi programmis osalemiseks. STARTER programmi kõrgkoolide projektijuhid on osalenud mitmel kutsekoolidele suunatud infopäevadel, lisaks on aktiivselt otse suheldud kutse- ja rakenduskõrgkoolidega (nt Tartu Kutsehariduskeskus, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tallinna Ehituskool, Tallinna Polütehnikum, Tallinna Tööstushariduskeskus, Tallinna Teeninduskool, Tallinna Tervishoiukõrgkool) koostöövõimaluste ja STARTER programmiga liitumise teemadel. Kahjuks on kutse- ja rakenduskõrgkoolide õppurite osalus programmis jäänud pigem tagasihoidlikuks (5,4% STARTERis osalenutest). STARTERi kogemusele tuginedes võib öelda, et kutse- ja rakenduskõrgkoolide osalus programmis sõltub väga suurel määral õpetaja või kooli juhtkonna initsiatiivist.

Edasijõudnute programmis on kahel semestril kitsaskohaks olnud kõrge katkestamise määr (35–41%), mille põhjusteks olid õppurite motivatsioonipuudus, tihe programmi ajakava, liialt sarnane formaat põhiprogrammile ja liialt suur sisenenud tiimide arv. Sellest lähtuvalt viidi läbi järgmised muudatused:

- edasijõudnute programmiga saab liituda konkursi põhjal, et tagada tiimide pühendumine ja kõrge motivatsioon;
- vähendati töötubade arvu;
- muudeti sisu, et programm pakuks põhiprogrammi läbinutele piisavalt lisandväärtust;
- piirati konkursi alusel sisenenud tiimide arvu.

2018. aasta sügissemestril käivitati Tartus edasijõudnute programmi asemel põhiprogramm, kuna edasijõudnute programmi sisenemine eeldab tiime, kellel on testitud äriidee ja ärimudel ning kõrge motiveeritus toote/teenuse arendamiseks, kuid pilootperiood näitas, et kriteeriume täitvate tiimide arv Tartus on liialt tagasihoidlik, et programm käivitada.

Läbivalt on väljakutse programmidele parima ajakava koostamine, et osaleda saaksid kõigi huvitatud partnerkoolide õppurid, ilma et STARTERi ajakava kattuks ühegi kooli ja õppekava õppetöö toimumisaegadega. Väljakutseks on olnud ka eelinkubatsiooni programmi tugevam sidustamine õppetööga, selle väljakutse ületamiseks on sõlmitud (partner)ülikoolides kokkuleppeid õppejõududega ettevõtlusainete sidumiseks STARTER programmiga, et tagada ühtlasem täituvus kõigi programmi läbiviimise perioodide lõikes; teisalt jällegi ei pruugi formaalõppepõhine kaasamine tagada piisavat motivatsioonitaset, s.t tudengid ei osale programmis mitte huvist, vaid kohustusest.

Plaanid 2019. aastaks

2019. aasta tegevusplaanid on tegevussuuna partnerite vahel kokku lepitud. Tallinnas liituvad praegused STARTERtech ja STARTERcreative programmid üheks STARTERtallinn programmiks. Kevadsemestril rakendatakse STARTERtallinn programm Tallinnas (avaüritus 15.02.2019), STARTERlab Tartus (avaüritus 28.02.2019) ja regionaalne programm STARTERhaapsalu (avaüritus 16.02.2019). Sügissemestril toimuvad STARTER programmid Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Ida-Virumaal. Eelinkubatsiooni programmi läbinud tiimide arvu sihttase 2019. aastaks on 158 tiimi, sh 35 koolidevahelist tiimi, plaanitud on 800 osalejat 32 õppeasutusest.

Programme rakendatakse õppetööga sidustatult. Laiendatakse mentorvõrgustikku, kommunikeeritakse edulugusid, STARTER programmi lõpetanuid kaasatakse inspireerimisel ja mentortegevuses. Nii 2019. kui ka 2020. aastal on plaanis läbi viia STARTER formaadis töötoad kutse- ja rakenduskõrgkoolides, mis ei asu STARTER programmi toimumispiirkonnas. Töötoad toimuvad ideede genereerimise, meeskondade moodustamise, ärimudeli koostamise ja esitlusoskuste arendamise teemadel. Taoliste töötubade vastu on huvi tundnud näiteks Kehtna, Pärnumaa, Rakvere, Kuressaare, Võrumaa ja Räpina õppeasutused.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisaks on plaanis tegeleda mitmesuguste tugitegevustega, näiteks arendada starteridea.ee kodulehte, laiendada *startup*-võrgustikku, planeerida arendustegevusi perioodiks alates aastast 2021, jätkub teavitustöö üldharidus- ja kutsekoolides koostöö tegevussuunaga 3, osaletakse üld- ja kutseharidusõpetajatele suunatud koolitusprogrammides tegevussuundades 2 ja 3 ning mitmesugustel partnerüritustel.

Tegevussuund 5: kompetentside arendamine ja uuringud

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 5 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
  - 7.5: Tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal avaldatud teadusartiklite arv;
- Täiendavad indikaatorid:
  - Õppereisidel ja konverentsidel osalenute arv.

Indikaatorite täitmine 31. detsembri 2018 seisuga on koos sihttasemega välja toodud tabelis 20. Õppereisidel ja konverentsidel käinutelt kogutakse iga lähetuse järel välislähetuse aruandeid, samuti palutakse täita 6–9 kuud pärast õppereisil/konverentsil osalemist järeluuringu ankeet, selgitamaks välja, mis on saanud uutest kontaktidest ja koostöövõimalustest ja kuivõrd on alustatud omandatud uute teadmiste rakendamist. ^[L]_[SEP]

Tabel 20. Tegevussuuna 5 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 5: pädevuste arendamine ja uuringud		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018 2020	
7.5	Tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal avaldatud teadusartiklite arv	1	3	0	1	2	7	10	14	7	20

Allikas: autori koostatud

Tulemused 2016–2018

Tegevussuuna 5 väljundindikaator on tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal avaldatud teadusartiklite arv (sihttase 2018. a lõpuks: 7, 2020. a lõpuks: 20). Aastatel 2016 kuni 2018 ilmus 14 tegevusest toetust saanud **teadusartiklit** (2016. a: 1, 2017. a: 3, 2018. a: 10):

- Raudsaar, M., Kaseorg, M. (2016) Development of Entrepreneurship Education in Estonian Universities: Case of University of Tartu. – The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences, vol. XVI, 828–837.
- Lilleväli, U., Täks, M. (2017) Competence Models as a Tool for Conceptualizing the Systematic Process of Entrepreneurship Competence Development. – Education Research International, 1–16.
- Kallaste, M., Pöder, A., Raudsaar, M., Venesaar, U. (2017) Entrepreneurial and innovative potential of higher education institutions – the example of Estonian Universities. – Proceedings of ICERI2017 Conference 16th–18th November 2017, Seville, Spain, 8800–8808.
- Pöder, A., Kallaste, M., Raudsaar, M., Venesaar, U. (2017) Evaluation of entrepreneurial capacity of universities. – The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences, 966–977.

- Pöder, A. (2017*) Entrepreneurship activities and entrepreneurship competencies of Estonian university graduates from bio-economy fields. – In: Raupelienė, A (Ed.). Proceedings of the 8th International Scientific Conference Rural Development 2017. Aleksandras Stulginskis University.
- Noppel, A. (2018) The Relationship between Entrepreneurship Competence in Engineering Educators and Engineering Pedagogy Competencies. – Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe, 10(1), 55–73.
- Kallaste, M., Toding, M., Teder, J. (2018) Student Career Choice Orientation and How this Relates to Autonomous and Controlled Motivation. – Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe, 10(1), 74–98.
- Arro, G., Malleus, E., Jaani, J., Olvik, A. (2018) Erinevate ettevõtluspädevust toetavate programmide mõju õpilaste võimekuse ja loovusega seotud uskumuste ning sotsiaalsete oskuste kujunemisel. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 6(2), 39–65.
- Venesaar, U., Täks, M., Arro, G., Malleus, E., Loogma, K., Mädamürk, K., Titov, E., Toding, M. (2018) Ettevõtluspädevuse mudeli empiiriline põhjendamine ettevõtlusõppe arendamise alusena. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 6(2), 118–155.
- Malleus, E., Venesaar, U., Mädamürk, K., Arro, G. (2018) Kutse- ja kõrgkoolides õppijate autonoomne motivatsioon ettevõtlusega alustamisel ning selle seosed enesejuhtimise, algatusvõime ja loovusega. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 6(2), 156–179.
- Saks, K., Virnas, J. (2018) Õpilasfirmade programmi mõju noorte sotsiaalsetele oskustele noorte hinnangul. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 6(2), 66–90.
- Männiste, T., Rõigas, A., Araste, L., Mäger, M. (2018) Looverialade ettevõtlusõppe rakendumine ettevõtluspädevuste mudeli kontekstis. – Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 6(2), 180–211.
- Küttim, M., Pöder, A., Kallaste, M., Raudsaar, M., Venesaar, U. (2018). Knowledge exchange and collaboration with industry in the context of entrepreneurial higher education institutions. – Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe, 10(2), 25–41.
- Lassur, S., Tafel-Viia, K. (2018): The growth of enterprises in the creative industries: the tricky world of ambitions. – Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe, 10(2), 64–83.

Aastatel 2016–2018 viidi läbi kaks longituuduuringut:

- Ettevõtluspädevuse enesehindamise uuring;
- Ettevõtlusõppe mõju hindamise uuring;

ja kaheksa lühema kestvusega uuringut:

- Uuring kutsestandardite rakendatusest rakenduskõrghariduse õppekavades (2016);
- Ettevõtlusprojektide koostamine tuginedes eri õppeainete omavahelisele lõimumisele kolledžite näitel (2016);
- Äriinglite ja ühisrahastuse võimalused alustavale ettevõtjale (2016);
- Vilistlaste uuring ettevõtlikkuse arendamisest ja ettevõtluseks ettevalmistamisest koolides (2016);
- Ettevõtlusõppe praktika kutseõppeasutustes (2017);
- Uuring moodulite ja meetodika arenduseks doktoriõppes (2017);

---

* 2017. aasta lõpus toimunud konverentsi teadusartikkel: konverentsi kogumik ilmus tegelikkuses 2018. aasta I pooles.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

- Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses (2018);
- Ettevõtlus- ja ettevõtlikkuspädevused 2.–5. taseme kutsestandardites (2018).

2016–2018 toimus kokku 11 **õppereisi** (2016. a: 5, 2017. a: 4, 2018. a: 2) parimate välismaiste ettevõtlusõppe praktikatega tutvumiseks, nende Eestisse toomiseks ja rahvusvahelise võrgustikuga sidemete tugevdamiseks ning kontaktide saamiseks, samuti osaleti teadusartiklite või ettekannetega 10 **teaduskonverentsil** (2016. a: 5, 2017. a: 5) (vt lisa 10). Õppereisidel ja konverentsidel osales spetsialiste viiest üldhariduskoolist, kaheksast kutseõppeasutusest ja 10 kõrgkoolist (vt lisa 6), kokku osaleti õppereisidel ja konverentsidel 95 korral (2016. a: 43, 2017. a: 37, 2018. a: 15).

Aastal 2016 töötati välja programmi **seire** metoodika ja seire süsteem, sh ka täienduskoolituste ja vahetu tagasiside ja järeluuringu ankeetid, eelinkubatsiooni programmi vahetu tagasiside, järeluuringu ja väljalangenute ankeetid (nii põhi- kui ka edasijõudnute programmile), välislähetuste aruande vorm ning järeluuringu ankeet. Aastatel 2016–2018 ilmus kaheksa programmi seire aruannet koos lisadega.

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

2018. aastal ilmus kokku 10 **teadusartiklit**, neist viis Eesti Haridusteaduste Ajakirja (EHA) ettevõtluse erinumbris, mis ilmus 1 novembril 2018, ja viis muudes teadusajakirjades või teaduskogumikes (vt eelmine alapeatükk).

2018. aastal jätkus kahe longituuduuringu – ettevõtluspädevuse enesehindamismudelite uuringu ja ettevõtlusõppe mõju hindamise uuringu – läbiviimine. **Enesehindamismudelite uuringus** korrigeeriti kõiki enesehindamise küsimustikke tulenevalt piloteerimise tagasisidest ja koostati uuringu aruanne. **Ettevõtlusõppe mõju hindamise uuringus** jätkati kõrghariduse tasemel eri programmides osalenud üliõpilaste ettevõtluspädevuse alapädevuste muutuste analüüsi, valmis uuringu aruanne.

2018. aastal viidi läbi kaks uut uuringut: „Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses” ning „Ettevõtlus- ja ettevõtlikkuspädevused 2.–5. taseme kutsestandardites”. IV perioodil analüüsiti uuringus „**Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses**” kogutud andmeid, koostati lõppraport koos uuringu tulemuste põhjal tehtud järelduste ja ettepanekutega ettevõtlusõppe moodulite täiendamiseks. Samuti toimus sellel perioodil jätku-uuringu planeerimine aastateks 2019–2020. Mahukas uuringuraport kolme haridustaseme ja nelja uurimisinstrumendiga annab ülevaate üld-, kutse- ja kõrghariduses rakendatud moodulite sobivusest sihtgruppidele (nii õpetajatele/õppejõududele kui ka õppuritele) ja sihtgruppide ootustest moodulite parandamiseks.

Uuringus „**Ettevõtlus- ja ettevõtlikkuspädevused 2.–5. taseme kutsestandardites**” koostati 2018. aasta IV perioodil lõppraport, tehti üldised järeldused ja sõnastati ettepanekud, raporti vormistati ja kujundati. Uuring 2019. aastal ei jätku, küll aga on kavas vormistada Kutsekojale eraldi ettepanekud ettevõtluspädevuse toetamiseks kutsestandardites, teha ülevaade uuringust Kutsekoja hariduse kutsenõukogus ja võimalusel teiste valdkondade kutsenõukogudes. Koostatakse teadusartikkel kutsestandardite uuringu tulemustest, mis esitatakse märtsis rahvusvahelisel hariduskonverentsil INTED 2019.

Uuringute tulemused on esitatud seire aruande lisas 11 (lk [77–89](#)).

2018. aastal toimus kaks **õppereisi**: üld- ja kutseharidusõpetajate õppereis Taani ning programmi partnerite õppereis Ühendkuningriiki IEEC konverentsile. Taani õppereisi eesmärk oli külastada ettevõtlikke kutse- ja üldhariduskooli, õpetajahariduse kompetentsikeskust ning Taani õpilasfirmade finaaliveistlust, et tutvuda parimate praktikatega, mida saaks Eestis kasutada ettevõtlusõppe läbiviimisel või arendamisel; Ühendkuningriigi õppereisil osaleti konverentsil ettekannetega, vahetati kogemusi välismaiste ettevõtlusõppe edendajatega, osaleti ettevõtlusõppe ümarlual ja külastati ettevõtlikke ülikooli Londonis ja Leedsis (vt täpsemalt lisa 10).

Õppereiside ja konverentside tagasiside on olnud positiivne: kõik vastanud (91% õppereisil/konverentsil käinutest) said enda jaoks uusi teadmisi, mida 80 protsenti kavatseb kindlasti oma töös kindlasti ja 20 protsenti võib-olla kasutama hakata, enamik osalejaid sai kasulikke Eesti-siseseid (80%) ja kõik osalejaid välismaiseid kontakte tulevase koostöö tarbeks ning üle kahe kolmandiku (70%) tegid juba lähetuse käigus plaane edasise koostöö tarbeks. Välislähetus täitis eesmärgi täielikult kõigi osaliste jaoks.

2018. aasta kevadsemestril õppereisidel käinute ja konverentsidel osalenute **järeluuringust** (vastas 45% üldkogumist) selgus, et ükski vastanu ei olnud 7 kuud pärast lähetust saanud kontaktidega koostööd alustanud, enamasti nimetati põhjusena aja või võimaluse puudumist, kuigi huvi koostööks on jätkuvalt olemas. Saadud teadmisi kasutati arendus- ja õppetöö alal, teadustöös aga mitte. Reisil saadud teadmisi on kasutatud mitmel moel, näiteks õpilasfirmade programmi arendamisel või rakendamisel, õpetajate koolitamisel ning koolide ja õpetajate nõustamisel, "Ettevõtliku kooli" programmi koolitustel näidetena. Samuti mainisid kõik vastajad, et on omandatud teadmisi ka kolleegidele edasi levitanud.

Tegevussuuna 5 raames tegeldakse ka ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu **seirega**. 2018. aastal ilmusid plaanipäraselt neli seire aruannet. 2018. aasta IV perioodil oli põhirõhk 2018. aasta II vahearuanne jaoks info kogumisel, analüüsimisel ja aruandeks formuleerimisel, ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu 2018. aasta II vahearuanne valmis tähtaegselt. Alustati eelinkubatsiooni programmi vahetu tagasiside, järeluuringu ja väljalangenute uuringu ankeetide kogumist, analüüsimist ja koondamist raportiteks, täienduskoolituste järeluuringu ankeetide kogumist, vahetu tagasiside ankeetide elektroonilisse andmebaasi kandmist ning analüüsi, samuti välislähetuste järeluuringu vastuste kogumist ja analüüsimist. Edaspidi on plaanis jätkata seire tegevusi vastavalt kokkulepitud seire skeemile.

Väljakutsed

Aastate lõikes on peamine väljakutse tegevussuunas 5 püsinud muutumatuna: uuringutega seotud teadlased, uurijad, eksperdid ja võtmeisikud on olnud äärmiselt hõivatud, sh ettevõtlusõppe programmi teiste tegevustega, mistõttu on uuringute raames eri tähtaegade täitmine olnud kohati keeruline.

Samuti on väljakutse olnud uuringute andmekogumine, st piisava hulga vastuste saamine (nt enesehindamismudelite uuringus), mis nõuab kõigi partnerite poolset aktiivset panust. Vastuste kogumiseks on saadetud järjepidevalt meeldetuletusi.

Kohati on väljakutse olnud moodulite rakendumine koolides, kuna koolide vajadused on erinevad ning uute moodulite või ainete õppekavadesse sisseviimine nõudis aega. On toimunud moodulite rakendamise täienduskoolitused, moduleid rakendatakse teemade kaupa ning koolidel on olemas programmipoolsed tugiisikud, kes neid vajadusel toetavad ja nõustavad.

Plaanid 2019. aastaks

2019. ja 2020. aastal on plaanis korraldada kokku kaheksa õppereisi. Kahe aasta jooksul ilmub vähemalt kuus teadusartiklit, et täita tegevussuuna 5 väljundindikaator. Jätkub uuring „Ettevõtlusõppe moodulite rakendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses" ja longituuduuring „Ettevõtluspädevuse enesehindamismudelid". Programmi seire jätkub vastavalt kokkulepitud seire skeemile analoogselt eelnevate aastatega.

Tegevussuund 6: teavitamine ja tunnustamine

2018. aasta IV perioodil hinnati tegevussuunas 6 järgmisi indikaatoreid:

- Tegevussuuna väljundindikaator:
7.6: Ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust initsieerivatel seminaridel, inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel jm üritustel osalejate arv;
- Tegevussuuna alamindikaatorid:
7.6 a: Osalejate arv läbiviidud ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust toetavatel inspiratsiooni-päevadel;
7.6 b: Tunnustatute arv;
- Täiendavad indikaatorid:
Kodulehe (<http://www.ettevotlusope.ee>) külastuste arv;
Ettevõtlusõppe programmi Facebooki lehe (<http://www.facebook.com/ettevotlusope>) fännide arv;
Meedias jm kanalites programmi Edu ja Tegu kohta ilmunud artiklite ja muude kajastuste arv.

Indikaatorite täitmine 31.12.2018 seisuga on koos sihttasemetega välja toodud tabelis 21.

Tabel 21. Tegevussuuna 6 indikaatorid 2018. a 31. detsembri seisuga

Tegevussuund 6: teavitamine ja tunnustamine		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase	
										2018	2020
7.6	Ettevõtlusõpet, ettevõtlikkust initsieerivatel seminaridel, inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel jm üritustel osalejate arv	1168	2290	427	204	804	226	1661	5119	1800 (5000)	3000 (6200)
7.6 a	Osalejate arv läbi viidud ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust toetavatel inspiratsiooni-päevadel	1168	2290	427	204	804	226	1661	5119		
7.6 b	Tunnustatute arv	0	5	0	0	0	5	5	10		

Allikas: autori koostatud

Tulemused 2016–2018

Tegevussuuna 6 väljundindikaator käsitleb **ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust initsieerivatel inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel osalemist**. Aastatel 2016–2018 osaleti üritustel kokku 5119 inimest (2016. a: 1168, 2017. a: 2290, 2018. a: 1661). Esialgne sihttase oli 1800 osalusorda, uuendatud sihttasemed on 5000 (2018. aasta lõpuks) ja 6200 osalusorda (2020. aasta lõpuks). Korraldati või osaleti ettevõtlusõppe teemaga sündmustel nii õppuritele (nt STARTERi inspiratsiooniüritused), õpetajatele (nt majandus- ja ettevõtlusõpetajate suvekoolid, Haridusfestival, ettevõtlusõppe infotunnid), ettevõtjatele (nt ettevõtete ja koolide

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

koostööseminarid) kui ka laiemale üldsusele (nt osaleti teemaga Arvamusfestivalil), mitmed sündmused olid sobilikud mitmele sihtgrupile.

Lisaks motivatsiooni- ja inspiratsioonipäevade korraldamisele kuulub teavituse ja tunnustamise tegevussuunda veel rohkelt tegevusi ettevõtlusõppe programmi sõnumite levitamiseks.

Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu visuaalne identiteet, bränd ja **koduleht** (<http://www.ettevotlusope.ee>) loodi 2016. aastal, koduleht avati 23. septembril 2016. Aastatel 2016–2018 külastati kodulehte kokku 106 889 korda (2016. a: 22 508, 2017. a: 25 164, 2018. a: 59 217). Programmi **Facebooki leht** loodi 2016. aasta jaanuaris, kolme aastaga on leht kogunud 1310 fänni ja 1342 jälgijat. Toimused programmi **teavituskampaaniad** (2016, 2017, 2018) ning **ettevõtlikkuskonkurss** (2018). Ilmus 13 **uudiskirja** (2016. a: 5, 2017. a: 4, 2018. a: 4). Loodi 20 ettevõtlusõppeteemalist **videot**, neid saavad kasutada ka õpetajad õppetöö läbiviimisel.

2016., 2017. ja 2018. aastal **kajastati** ettevõtlusõppe programmi meedias kokku 255 korral (vastavalt 39, 110, 106 korral). Meediakanalite hulka kuulusid Eesti tele- ja raadiokanalid (nt ETV, Kanal2, TV3, Tallinna TV, Vikerraadio, Kuku Raadio, Raadio Kadi, Raadio 4), päevalehed (nt Postimees, Õhtuleht, Eesti Päevaleht), nädalalehed (nt Äripäev, Maaleht), piirkondlikud ajalehed (nt Tartu Postimees, Saarte Hääl, Järva Teataja, Vooremaa, Võrumaa Teataja, Põhjarannik, Sakala, Koit, Virumaa Teataja, Sillamjõeski Vestnik, Viimsi Teataja), mitmesugused veebiportaalid (nt Delfi, Koolielu, IT-uudised, Geenius, Novaator, Bioneer) ja muud trüki- ning veebiväljaanded (nt Õpetajate Leht, Universitas Tartuensis, Mente et Manu, Sirp, Huvitava Kooli blogi, Pealinn, Majandus24). Lisaks tehti teavitust programmi partnerite kanalites.

Tegevussuuna 6 tegevus on ka **tunnustamine**. Tunnustamise statuudi väljatöötamist alustati 2016. aastal. Tunnustamine toimus kahel korral: 2017. ja 2018. aastal. Mõlemal aastal tunnustati vastavale statuudile ettevõtlusõppe edendajaid viies kategoorias.

2018. aasta tegevuste detailne ülevaade

2018. aasta IV perioodil osales ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu **ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust toetavatel inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel** 226 inimest. Toimused:

- Ettevõtlusnädal (1.–6. oktoober), kus programm Edu ja Tegu oli kaasatud Eesti Teadusagentuuri korraldatud seminaridel Tallinnas, Tartus ja Jõhvis;
- Haridusfestival (25. oktoober), mille raames toimus ettevõtlusõppe seminar Tartus;
- Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu sügisseminar kutsekoolide juhtidele (13. november), kus tutvustati STARTER programmi;
- Ettevõtete ja koolide koostööseminar Pärnus (21. november);
- Programmi Edu ja Tegu I perioodi (2016–2018) lõpuüritus ja tunnustamine Kultuurikatlas;
- Kohtumised koolijuhtidega Pärnu-, Saare- ja Võrumaal (1., 8. ja 21. november), kuhu oli kaasatud ettevõtlusõppe teema;
- Lisaks toimusid STARTERi teemaseminarid ja lõppvõistlused õppuritele.

Edu ja Tegu **kodulehe** külastuste arv 2018. aasta oktoobris (4503), novembris (7883) ja detsembris (2946) kasvas võrreldes 2018. aasta III perioodiga (juuni: 4593, juuli: 2201, august: 3166 ja september: 5225). **Facebooki lehe** fännide arv on nelja kuu jooksul kasvanud 1222-lt 1310-ni (7,2%). 2018. aasta IV perioodi populaarseimad postituste teemad olid ettevõtlusõppe edendajate tunnustamine, ettevõtlikkuskonkurssi tulemused, Tartu Haridusfestival, täienduskoolitused, ettevõtete ja koolide koostööseminar ning parimate koostööpraktikate kogumine. 2018. aasta jooksul külastati kodulehte 59 217 korda ja Facebooki lehele lisandus 207 fänni ning 298 jälgijat .

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

2018. aasta IV perioodil **kajastati** ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu meedias 39 korral. Meediakanalite hulka kuulusid Postimees, Õpetajate Leht; Pärnu Postimees, Sakala, Põhjarannik, Lõuna-Eesti Postimees, Virumaa Teataja, Võrumaa Teataja, Järva Teataja, Vooremaa, Meie Maa, Lääne Elu, Koit, Viimsi Teataja; veebiportaalid Lõunaeestlane, Geenius, ITuudised, Delfi Ärileht, Bioneer; Vikerraadio, Kuku Raadio; Kanal2. Teemadeks olid ettevõtlikkuskonkurss, ettevõtlusõppe edendajate tunnustamine, idufirmad, Haridusfestival, ettevõtlusõpe ja selle vajadus üldiselt. Kogu aasta vältel kajastati programmi meedias 106 korral.

Lisaks ilmusid uudised ja/või teavitused ja artiklid partnerite kanalites, sh programmi Edu ja Tegu täienduskoolituste sisu avavad artiklid, programmi STARTER info jm. Kajastuste nimekiri on saadaval programmi kodulehel <http://ettevotlusope.ee>. Lisaks ettevõtlusprogrammi kommunikatsioonikanalitele jagatakse kokkulepitud infot programmi partnerite kanalites, mis statistikas ei kajastu. IV perioodil ilmus kaks uudiskirja: novembri alguses ja detsembri lõpus; 2018. aastal ilmusid uudiskirjad veel aprillis ja juulis.

2018. aastal **tunnustati** ettevõtlusõppe edendajaid programmi I perioodi lõpuüritusel 27. novembril 2018 Kultuurikatlas. Vastavalt tunnustamise statuudile tunnustati viies kategoorias, kus parimateks osutusid:

- Aasta ettevõtlik õpetaja: Elbe Metsatalu (Pärnu Ühisgümnaasium, Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium, Tallinna 21. Kool);
- Aasta ettevõtlik õppur: Merilin Priilinn-Türk (Tallinna 21. Kool);
- Aasta ettevõtlusõppe edendaja: Põlva Gümnaasium;
- Aasta ettevõtlusõppe mentor: Ander Hindremäe (Tallinna Lennujaam);
- Ettevõtlusõppe programmi aasta tegija: Jane Mägi (Kuressaare Ametikool).

Eesti Vabariigi 100. aastapäeva puhul loodi EV100 ettevõtlusõppe teemal **inspireerivad videod**, kus intervjueritavateks olid ettevõtjad ning teised tuntud ja mõjukad inimesed. Videod on loodud formaadis, mis võimaldab õpetajatel neid oma igapäevatoos kasutada. Videod on leitavad nii ettevõtlusõppe programmi kodulehel kui ka Youtube'i kanalil ([LINK](#)). Samuti pandi 2018. aastal kokku parimate praktikate kogumik, mis avaldatakse veebis ([LINK](#)).

Väljakutsed

2016. ja 2017. aastal oli väljakutse relevantsete teavitusteemade, sh parimate praktikate leidmine, sest ühtne terminoloogia, meetodika ja sisutegevused olid ettevõtlusõppe programmis alles väljatöötamisel ning liituvate koolide ettevõtlusõppe kogemused avalikkusega jagamiseks veel liiga värsked. Keerulist olukorda leevendas võimalus esile tõsta staažikate partnerite (JA Eesti, "Ettevõtlik kool") võrgustike koolide tegevusi. Alates 2019. aastast on võimalik teha sisukamat teavitustööd loodud materjalide, meetodika, tekkinud heade praktikate ja ettevõtlusõppe eeskujude baasil, sest ettevõtlusõppe levib aina rohkematesse koolidesse. Lisaks on tekkinud täienduskoolituste ja eelinkubatsiooni programmi läbinute nõ vilistlasbaas, kes saavad jagada oma kogemusi ja edastada sõnumit. Teavitustööks on tekkinud ühtne konkreetne alus, millele toetuda ka edaspidi ettevõtlusõppe programmi jätkuperioodil aastatel 2019–2020; sõnumid ja taustainfo on sihtrühmade jaoks mõjusamad.

Plaanid 2019. aastaks

2019. aastal on plaanis leida uus teavitustegevuse hankepartner perioodiks 2019–2020. Samuti jätkub koostöös tegevussuunaga 3 ettevõtlusõppe teavitus koolijuhtidele. Toimuvad ettevõtete ja koolide koostööseminarid üle Eesti. Jätkub ettevõtlusõppe edendajate tunnustamine vastavalt tunnustamise statuudile. Jätakuvalt ilmuvad uudiskirjad ning ettevõtlusõppe erileht. Parimate praktikate kogumine ja kajastamine jätkub 2020. aasta lõpuni.

Kokkuvõte

2018. aasta oli ettevõtlusõppe programmi jaoks oluline vahekokkuvõtete tegemise aasta, mis eeldas toimivat koostööd seatud eesmärkide ja indikaatorite sihttasemetega saavutamiseks.

31.12.2018 seisuga on ettevõtlusõppe programmis osalenud 368 õppeasutust: 320 üldhariduskooli, 29 kutseõppeasutust ja 19 kõrgkooli; ettevõtlusõpet rakendab neist 59 protsenti, s.o 218 õppeasutust: 190 üldhariduskooli, 17 kutseõppeasutust ja 11 kõrgkooli. Programmi alguses seatud rakenduskava väljundindikaatori sihttase aastaks 2018 on ületatud 2,04 korda ja tulemusindikaatori sihttase 9 protsendipunkti, kuna indikaatorid olid alplaneeritud, sest toetuse andmise tingimusi välja töötades oli keeruline prognoosida, kui edukas saab olema tegevuste rakendamine.

2018. aastaga ületati pea kõigi tegevussuundade väljundindikaatorite (v.a tegevussuund 1) ning programmi rakenduskava väljund- ja tulemusindikaatori sihttasemed. Ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu jätkuperioodiks (2019–2020) on TATis kinnitatud uued indikaatorite sihttasemed, kuna Euroopa Komisjoni haridusstrateegia kohaselt peaks ettevõtlusõppe olema kättesaadav igas koolis ja selle eesmärgi suunas tuleb edasi töötada.

31. detsembri 2018. a seisuga oli tegevussuunas 1 valminud 16 ettevõtlusõppe moodulit, on alustatud 13 mooduli piloteerimist 28 õppeasutuses ja 11 mooduli rakendamist 20 õppeasutuses. Valmis ettevõtlusõppe raamdokument.

Tegevussuunas 2 toimus aastatel 2016–2018 toimus 124 täienduskoolitust (2016. a: 32, 2017. a: 47, 2018. a: 45), kus osaleti 2225 korda (2016. a: 641, 2017. a: 815, 2018. a: 769), neist 66 protsenti olid õppeasutuste ja 34 protsenti muude asutuste spetsialistide osaluskorrad (2016. a: 69%, 31%, 2017. a: 73%, 27%, 2018. a: 59%, 41%).

Aastatel 2016–2018 liitus tegevussuunas 3 haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” 101 uut õppeasutust (2016. a: 37, 2017. a: 36, 2018. a: 28) ja Junior Achievementi ettevõtlusõpet pakkuvate programmidega 237 uut õppeasutust (2016. a: 91, 2017. a: 84, 2018. a: 62). Aastatel 2016–2018 lisandus 60 uut õppeasutust, kes osalevad nii IVEKi kui ka JA programmides. (2016. a: 11, 2017. a: 25, 2018. a: 24). IVEKi koolitustel osaleti 5887 korda (2016. a: 2570, 2017. a: 1903, 2018. a: 1414) ja JA koolitustel 1044 korda (2016. a: 159, 2017. a: 410, 2018. a: 475).

Tegevussuunas 4 viidi aastatel 2016–2018 eelinkubatsiooni programmi STARTER läbi Tallinnas (STARTERtech, STARTERcreative) ja Tartus (STARTERlab) ning toimusid STARTERi regionaalsed programmid Pärnus (kolmel semestril), Narvas ja Kohtla-Järvel (kahel semestril), Võrumaal ja Haapsalus (ühel semestril). Aastatel 2016–2018 lõpetas eelinkubatsiooni programmi 403 tiimi (2016. a: 129, 2017. a: 134, 2018. a: 140), kuhu kuulus 1420 osalejat (2016. a: 449, 2017. a: 495, 2018. a: 476) 20 üldhariduskoolist (2016. a: 6, 2017. a: 10, 2018. a: 9), kaheksast kutseõppeasutusest (2016. a: 4, 2017. a: 6, 2018. a: 4) ja 15 kõrgkoolist (2016. a: 11, 2017. a: 12, 2018. a: 11).

Tegevussuunas 5 toimus aastatel 2016–2018 11 õppereisi (2016. a: 5, 2017. a: 4, 2018. a: 2) ja osaleti ettekandega 10 teaduskonverentsil (2016. a: 5, 2017. a: 5). Avaldati tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal 14 teadusartiklit (2016. a: 1, 2017. a: 3, 2018. a: 10). Valmisid 10 uuringu raportid (2016. a: 4, 2017. a: 2, 2018. a: 4), sh kahe longituuduuringu esmased raportid. Programmi seire skeem on rakendatud plaanipäraselt ning kaheksa seirearuannet on ilmunud tähtaegselt.

Tegevussuuna 6 raames on toimunud ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet propageerivad üritused, ettevõtlikkust initsieerivatele motivatsiooni- ja inspiratsiooniüritustel osaleti aastatel 2016–2018 kokku 5119 korda (2016. a: 1168, 2017. a: 2290, 2018. a: 1661). Kahel korral (2016. a, 2017. a) tunnustati ettevõtlusõppe edendajaid viies kategoorias, toimus ettevõtlikkuskonkurss, ilmus ettevõtlusõppe erileht, loodi ettevõtlusõppe videosid, koguti ettevõtete ja koolide koostöö parimaid praktikaid ning ilmus 13 uudiskirja.

Lisad

Lisa 1. Seire tulemuste koondtabel 31.12.2018 seisuga

Programmi üldine tulemuslikkus		1.01.16–	1.01.16–	1.01.16–	1.01.16–	1.01.16–	1.01.16–	Sihttasemed			
		31.12.16	31.12.17	31.03.18	31.05.18	30.09.18	31.12.18	2018	2020		
RAKENDUSKAVA VÄLJUNDNÄITAJA											
Õppeasutuste arv, kes osalevad ettevõtlusprogrammis, et võtta kasutusele ettevõtlusmoodul		174****	295****	312****	326****	356	368	(180) 360	(240) 370		
RAKENDUSKAVA TULEMUSNÄITAJA											
Programmis osalenud õppeasutuste osakaal, kes on ettevõtlusmooduli kasutusele võtnud		48%****	58%****	56%****	58%	58%	59%	(50%) 58%	90%		
Tegevussuund 1: metoodika, moodulid ja õppevara		2016	2017	1.01.18–	1.04.18–	1.06.18–	1.10.18–	2018	2016–	Sihttase	Sihttase
		KOKKU	KOKKU	31.03.18	31.05.18	30.09.18	31.12.18	KOKKU	2018	2018	2020
7.1	Tegevuse raames väljatöötatud, testitud ja rakendatud ettevõtlusõppe moodulite arv	4*	11*	1*/7***	2***	4***/11 ^x	0	13***/11 ^x	16*/13***/ 11 ^x	14	16
Tegevussuund 2: täienduskoolitused		2016	2017	1.01.18–	1.04.18–	1.06.18–	1.10.18–	2018	2016–	Sihttase	Sihttase
		KOKKU	KOKKU	31.03.18	31.05.18	30.09.18	31.12.18	KOKKU	2018	2018	2020
7.2	Ettevõtlusõppe täienduskoolitusel osalenud õpet läbiviivate spetsialistide osalemiskorrad	641**	815	118	181	69	401	769	2225	(650) 2000	(800) 2900
Tegevussuund 3: praktiline ettevõtlusõpe		2016	2017	1.01.18–	1.04.18–	1.06.18–	1.10.18–	2018	2016–	Sihttase	Sihttase
		KOKKU	KOKKU	31.03.18	31.05.18	30.09.18	31.12.18	KOKKU	2018	2018	2020
7.3	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis "Ettevõtlik kool" kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	11	25	0	4	12	8	24	60	50	90
7.3 a	Koolide arv, kes osalevad nii haridusprogrammis "Ettevõtlik kool" kui ka õpilasfirmade programmides ja viivad läbi ettevõtlusõpet	11	25	0	4	12	8	24	60		

^x moodulid on välja töötatud, testitud ja rakendumas

^{*} moodulid on välja töötatud, kuid pole veel rakendatud

^{**} korrigeeritud 2018. aasta IV perioodil

^{***} moodulid on välja töötatud ja testitud/testimisel, kuid pole veel rakendunud

^{****} korrigeeritud 2018. a III perioodil

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 1 jätkub

7.3 b	Haridusprogrammi "Ettevõtlik kool" süsteemselt rakendavate ja standardiseerimisprotsessis osalevate koolide arv	37	36	1	5	10	12	28	101		
7.3 c	Õpilasfirma programmis ja teistes ettevõtlusõppe programmides osalevate uute haridusasutuste arv	91	84	6	7	48	1	62	237		
Tegevussuund 4: eelinkubatsioon		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.4	Kutse- ja kõrgharidustasemel eelinkubatsiooni teenust kasutanud meeskondade arv (summaarselt)	129	134	–	54	–	86	140	403	(200) 385	(300) 600
Tegevussuund 5: pädevuste arendamine ja uuringud		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.5	Tegevusest toetust saanud uuringute ja analüüside põhjal avaldatud teadusartiklite arv	1	3	0	1	2	7	10	14	7	20
Tegevussuund 6: teavitamine ja tunnustamine		2016 KOKKU	2017 KOKKU	1.01.18– 31.03.18	1.04.18– 31.05.18	1.06.18– 30.09.18	1.10.18– 31.12.18	2018 KOKKU	2016– 2018	Sihttase 2018	Sihttase 2020
7.6	Ettevõtlusõpet, ettevõtlikkust initsieerivatel seminaridel, inspiratsiooni- ja motivatsioonipäevadel jm üritustel osalejate arv	1168	2290	427	204	804	226	1661	5119	(1800) 5000	(3000) 6200
7.6 a	Osalejate arv läbi viidud ettevõtlusõpet ja ettevõtlikkust toetavatel inspiratsioonipäevadel	1168	2290	427	204	804	226	1661	5119		
7.6 b	Tunnustatute arv	0	5	0	0	0	5	5	10		

Allikas: autori koostatud

Lisa 2. Rakenduskava tulemusnäitajasse arvestatud õppeasutused

Jrk	Õppeasutuse nimi	Jrk	Õppeasutuse nimi
2016			
Üldhariduskoolid			
1	Aegviidu Kool	38	Peetri Kool
2	Albu Põhikool	39	Peetri Lasteaed-Põhikool
3	Anna Haava nimeline Pala Kool	40	Pirita Majandusgümnaasium
4	Antsla Gümnaasium	41	Põlva Gümnaasium
5	Are Kool	42	Rakvere Põhikool
6	Audentese Erakool	43	Räpina Ühisgümnaasium
7	Elva Gümnaasium	44	Ristiku Põhikool
8	Haapsalu Nikolai kool	45	Rõuge Põhikool
9	Hummuli Põhikool	46	Saaremaa Ühisgümnaasium
10	J. V. Veski nim. Maarja Põhikool	47	Saku Gümnaasium
11	Jakob Westholmi Gümnaasium	48	Saverna Põhikool
12	Järva-Jaani Gümnaasium	49	Sindi Gümnaasium
13	Jõgeva Põhikool	50	Suure-Jaani Kool
14	Kääpa Põhikool	51	Tabasalu Ühisgümnaasium
15	Keeni Põhikool	52	Tallinna 21. Kool
16	Kirivere Kool	53	Tallinna 32. Keskkool
17	Kiviõli I Keskkool	54	Tallinna Arte Gümnaasium
18	Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium	55	Tallinna Linnamäe Vene Lütseum
19	Kuldre Kool	56	Tallinna Mustamäe Gümnaasium
20	Kuusalu Keskkool	57	Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium
21	Lasnamäe Põhikool	58	Tallinna Pae Gümnaasium
22	Lasnamäe Vene Gümnaasium	59	Tallinna Tehnikagümnaasium
23	Leisi Keskkool	60	Tallinna Ühisgümnaasium
24	Lümanda Põhikool	61	Tapa Gümnaasium
25	Meremäe Kool	62	Tartu Veeriku Kool
26	Mikitamäe Kool	63	Turba Kool
27	Mooste Põhikool	64	Türi Ühisgümnaasium
28	Narva Pähklimäe Gümnaasium	65	Uhtna Põhikool
29	Narva Soldino Gümnaasium	66	Väätsa Põhikool
30	Nissi Põhikool	67	Valga Priimetsa Kool
31	Nõo Põhikool	68	Vanalinna Hariduskolleegium
32	Nõo Reaalgümnaasium	69	Vändra Gümnaasium
33	Parksepa Keskkool	70	Värskas Gümnaasium
34	Pärnu Koidula Gümnaasium	71	Viimsi Kool
35	Pärnu Rääma Põhikool	72	Viljandi Kesklinna Kool
36	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	73	Viljandi Paalalinna Kool
37	Pärnu-Jaagupi Põhikool	74	Võru Kesklinna Kool
Kutseõppeasutused			
1	Kuressaare Ametikool	2	Tartu Kutsehariduskeskus
Kõrgkoolid			
1	Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	5	Estonian Business School
2	Eesti Kunstiakadeemia	6	Tallinna Tehnikaülikool
3	Eesti Maaülikool	7	Tallinna Ülikool
4	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	8	Tartu Ülikool
2017 I periood			
Üldhariduskoolid			
75	Aste Põhikool	86	Paldiski Ühisgümnaasium
76	Juuru Eduard Vilde Kool	87	Palivere Põhikool
77	Jõõpre Kool	88	Rakke Kool
78	Kohila Mõisakool	89	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
79	Koonga Kool	90	Tallinna Reaalkool
80	Kunda Ühisgümnaasium	91	Tamsalu Gümnaasium
81	Kärla Põhikool	92	Türi Põhikool
82	Lõpe Kool	93	Vajangu Põhikool

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 2 jätkub

83	Mõniste Kool	94	Valjala Põhikool
84	Orissaare Gümnaasium	95	Vastse-Kuuste Kool
85	Osula Põhikool		
2017 II periood			
Üldhariduskoolid			
96	Adavere Põhikool	102	Tahkuranna Lasteaed-Algkool
97	Iisaku Gümnaasium	103	Tallinna Lilleküla Gümnaasium
98	Luunja Keskkool	104	Tartu Tamme Kool
99	Metsapoole Põhikool	105	Tartu Variku Kool
100	Paide Ühisgümnaasium	106	Tõstamaa Keskkool
101	Pärnu Vanalinna Põhikool		
2017 III periood			
Üldhariduskoolid			
107	Ambla Lasteaed-Põhikool	121	Lüllemäe Põhikool
108	Eidapere Kool	122	Rakvere Gümnaasium
109	Haljala Kool	123	Rocca al Mare Kooli Vodja Individuaalõppekeskus
110	Ilmatsalu Põhikool	124	Roosna-Alliku Põhikool
111	Imavere Põhikool	125	Salme Põhikool
112	Kanepi Gümnaasium	126	Sinimäe Põhikool
113	Keila Kool	127	Tallinna 53. Keskkool
114	Klooga Kool	128	Tallinna Laagna Gümnaasium
115	Koeru Keskkool	129	Tartu Descartes'i Kool
116	Kohila Gümnaasium	130	Tartu Hansa Kool
117	Kohtla-Järve Järve Gümnaasium	131	Valga Põhikool
118	Kohtla-Järve Maleva Põhikool	132	Vinni-Pajusti Gümnaasium
119	Kostivere Kool	133	Võru Kreutzwaldi Kool
120	Kärdla Põhikool	134	Väike-Maarja Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
3	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	5	Viljandi Kutseõppekeskus
4	Rakvere Ametikool		
2017 IV periood			
Üldhariduskoolid			
135	Abja Gümnaasium	145	Narva Täiskasvanute Kool
136	Carl Robert Jakobsoni nim Torma Põhikool	146	Oru Kool
137	EBS Gümnaasium	147	Põlula Kool
138	Hiiumaa Gümnaasium	148	Pärnu Ülejõe Põhikool
139	Hugo Treffneri Gümnaasium	149	Rõngu Keskkool
140	Jõhvi Gümnaasium	150	Tallinna Inglise Kolledž
141	Kadrioru Saksa Gümnaasium	151	Tallinna Rahumäe Põhikool
142	Kehtna Põhikool	152	Tartu Tamme Gümnaasium
143	Kihnu Kool	153	Voore Põhikool
144	Narva Kesklinna Gümnaasium		
Kutseõppeasutused			
6	Luu Metsanduskool	8	Pärnumaa Kutsehariduskeskus
7	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool	9	Räpina Aianduskool
Kõrgkoolid			
9	Tartu Tervishoiu Kõrgkool		
2018 I periood			
Üldhariduskoolid			
154	Kuressaare Gümnaasium	156	Pärnu Kuninga Tänavaga Põhikool
155	Narva Paju Kool	157	Suure-Jaani Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
10	Tallinna Teeninduskool		

Lisa 2 jätkub

2018 II periood			
Üldhariduskoolid			
158	Aseri Kool	163	Tartu Jaan Poska Gümnaasium
159	Haapsalu Põhikool	164	Uuemõisa Lasteaed-Algkool
160	Haapsalu Viigi Kool	165	Varbola Lasteaed-Algkool
161	Kõmsi Lasteaed-Algkool	166	Vasta Kool
162	Tallinna Järveotsa Gümnaasium		
Kutseõppeasutused			
11	Tallinna Polütehnikum	12	Tallinna Tööstushariduskeskus
Kõrgkoolid			
10	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool		
2018 III periood			
Üldhariduskoolid			
167	Audru Kool	175	Põlva Kool
168	Häädemeeste Keskkool	176	Tallinna Õismäe Vene Lütseum
169	Haapsalu Linna Algkool	177	Tarbja Lasteaed-Kool
170	Harkujärve Põhikool	178	Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium
171	Lauka Põhikool	179	Viljandi Jakobsoni Kool
172	Loksa Gümnaasium	180	Võhma Kool
173	Mustvee Kool	181	Võru Gümnaasium
174	Paide Hammerbecki Põhikool		
Kutseõppeasutused			
13	Tallinna Kopli Ametikool	16	Tallinna Majanduskool
14	Tallinna Balletikool	17	Võrumaa Kutsehariduskeskus
15	Tallinna Ehituskool		
2018 IV periood			
Üldhariduskoolid			
182	Hagudi Põhikool	187	Põltsamaa Ühisgümnaasium
183	Illuka Kool	188	Vaimastvere Kool
184	Kohtla-Nõmme Kool	189	Viljandi Gümnaasium
185	Noarootsi Kool	190	Viljandi Kaare Kool
186	Paide Gümnaasium		
Kõrgkoolid			
11	Kõrgem Kunstikool Pallas		

Allikas: autori koostatud

Lisa 3. Rakenduskava väljundindikaatorisse arvestatud õppeasutused

Jrk	Õppeasutuse nimi	Jrk	Õppeasutuse nimi
2016			
Üldhariduskoolid			
1	Aegviidu Kool	54	Mooste Põhikool
2	Albu Põhikool	55	Mäetaguse Põhikool
3	Anna Haava nimeline Pala Kool	56	Märjamaa Gümnaasium
4	Antsla Gümnaasium	57	Narva 6. Kool
5	Are Kool	58	Narva Pähklimäe Gümnaasium
6	Audentese Erakool	59	Narva Soldino Gümnaasium
7	Carl Robert Jakobsoni nim Torma Põhikool	60	Narva Vanalinna Riigikool
8	EBS Gümnaasium	61	Nissi Põhikool
9	Elva Gümnaasium	62	Noarootsi Kool
10	Emmaste Põhikool	63	Nõo Põhikool
11	Gustav Adolfi Gümnaasium	64	Nõo Reaalgümnaasium
12	Haabersti Vene Gümnaasium	65	Orava Kool
13	Haanja Kool	66	Osula Põhikool
14	Haapsalu Nikolai kool	67	Paide Gümnaasium
15	Haljala Kool	68	Paldiski Ühisgümnaasium
16	Hummuli Põhikool	69	Parksepa Keskkool
17	Iisaku Gümnaasium	70	Peetri Kool
18	J. V. Veski nim. Maarja Põhikool	71	Peetri Lasteaed - Põhikool
19	Jakob Westholmi Gümnaasium	72	Pirita Majandusgümnaasium
20	Jõgeva Põhikool	73	Põltsamaa Ühisgümnaasium
21	Jõhvi Vene Põhikool	74	Põlva Gümnaasium
22	Jänedal Kool	75	Pärnu Koidula Gümnaasium
23	Järva-Jaani Gümnaasium	76	Pärnu Rääma Põhikool
24	Kajamaa Kool	77	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
25	Kanepi Gümnaasium	78	Pärnu-Jaagupi Põhikool
26	Keeni Põhikool	79	Rakvere Gümnaasium
27	Keila Kool	80	Rakvere Põhikool
28	Kirivere Kool	81	Rakvere Reaalgümnaasium
29	Kiviõli I Keskkool	82	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
30	Kiviõli Vene Kool	83	Retla-Kabala Kool
31	Koeru Keskkool	84	Ridala Põhikool
32	Kohila Gümnaasium	85	Ristiku Põhikool
33	Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium	86	Roosna-Alliku Põhikool
34	Kohtla-Järve Maleva Põhikool	87	Rõuge Põhikool
35	Kohtla-Nõmme Kool	88	Räpina Ühisgümnaasium
36	Konguta Kool	89	Saaremaa Ühisgümnaasium
37	Kose Gümnaasium	90	Saku Gümnaasium
38	Kuldre Kool	91	Salme Põhikool
39	Kuusalu Keskkool	92	Saverna Põhikool
40	Kääpa Põhikool	93	Sillamäe Eesti Põhikool
41	Laagri Kool	94	Sillamäe Kannuka Kool
42	Lagedi Kool	95	Sindi Gümnaasium
43	Lasnamäe Põhikool	96	Suure-Jaani Gümnaasium
44	Lasnamäe Vene Gümnaasium	97	Suure-Jaani Kool
45	Lauka Põhikool	98	Sõmerpalu Põhikool
46	Lehtse Kool	99	Tabasalu Ühisgümnaasium
47	Leisi Keskkool	100	Tallinna 21. Kool
48	Läänemaa Ühisgümnaasium	101	Tallinna 32. Keskkool
49	Lümanda Põhikool	102	Tallinna Arte Gümnaasium
50	Meremäe Kool	103	Tallinna Kunstigümnaasium
51	Miina Härma Gümnaasium	104	Tallinna Laagna Gümnaasium

Lisa 3 jätkub

52	Mikitamäe Kool	105	Tallinna Linnamäe Vene Lütseum
53	Misso Kool	106	Tallinna Mustamäe Gümnaasium
107	Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium	124	Tartu Veeriku Kool
108	Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasium	125	Turba Kool
109	Tallinna Mustjõe Gümnaasium	126	Tõstamaa Keskkool
110	Tallinna Nõmme Gümnaasium	127	Türi Ühisgümnaasium
111	Tallinna Pae Gümnaasium	128	Uhtna Põhikool
112	Tallinna Südalinna Kool	129	Valga Priimetsa Kool
113	Tallinna Tehnikagümnaasium	130	Vanalinna Hariduskolleegium
114	Tallinna Vaba Waldorfkool	131	Vastse-Kuuste Kool
115	Tallinna Ühisgümnaasium	132	Viimsi Kool
116	Tapa Gümnaasium	133	Viljandi Kesklinna Kool
117	Tartu Descartes'i Kool	134	Viljandi Paalalinna Kool
118	Tartu Forseliuse Kool	135	Voore Põhikool
119	Tartu Hansa Kool	136	Võnnu Keskkool
120	Tartu Jaan Poska Gümnaasium	137	Võru Kesklinna Kool
121	Tartu Katoliku Hariduskeskus	138	Värskas Gümnaasium
122	Tartu Tamme Gümnaasium	139	Väätša Põhikool
123	Tartu Variku Kool		
Kutseõppeasutused			
1	Eesti Merekool	11	Tallinna Ehituskool
2	Haapsalu Kutsehariduskeskus	12	Tallinna Kopli Ametikool
3	Kehtna Kutsehariduskeskus	13	Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool
4	Kuressaare Ametikool	14	Tallinna Majanduskool
5	Luu Metsanduskool	15	Tallinna Polütehnikum
6	Narva Kutseõppekeskus*	16	Tallinna Teeninduskool
7	Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	17	Tartu Kunstikool
8	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	18	Tartu Kutsehariduskeskus
9	Rakvere Ametikool	19	Võrumaa Kutsehariduskeskus
10	Räpina Aianduskool	20	Väike-Maarja Õppekeskus*
Kõrgkoolid			
1	Eesti Ettevõtlikkõrgkool Mainor	9	Sisekaitseakadeemia
2	Eesti Infotehnoloogia Kolledž	10	Tallinna Tehnikakõrgkool
3	Eesti Kunstiakadeemia	11	Tallinna Tehnikaülikool
4	Eesti Maaülikool	12	Tallinna Ülikool
5	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	13	Kõrgem Kunstikool Pallas
6	Estonian Business School	14	Tartu Tervishoiu Kõrgkool
7	Euroakadeemia	15	Tartu Ülikool
8	Lääne-Viru Rakenduskõrgkool		
2017 I periood			
Üldhariduskoolid			
140	Aakre Lasteaed-Algkool	153	Orissaare Gümnaasium
141	Adavere Põhikool	154	Palivere Põhikool
142	Aste Põhikool	155	Rakke Kool
143	Juuru Eduard Vilde Kool	156	Ruusa Põhikool
144	Jõõpre Kool	157	Sillamäe Gümnaasium
145	Kohila Mõisakool	158	Tallinna Realkool
146	Koonga Kool	159	Tamsalu Gümnaasium
147	Krootuse Põhikool	160	Türi Põhikool
148	Kunda Ühisgümnaasium	161	Unipiha Algkool
149	Kärdla Põhikool	162	Vajangu Põhikool
150	Kärula Põhikool	163	Valjala Põhikool
151	Lõpe Kool	164	Vändra Gümnaasium
152	Mõniste Kool		

Lisa 3 jätkub

Kutseõppeasutused			
21	G. Otsa nim Tallinna Muusikakool		
2017 II periood			
Üldhariduskoolid			
165	Audru Kool	174	Paikuse Põhikool
166	Gaia Kool (Tallinn)	175	Pärnu Vanalinna Põhikool
167	Jõhvi Gümnaasium	176	Sõmeru Põhikool
168	Kadrina Keskkool	177	Tahkuranna Lasteaed-Algkool
169	Kohtla-Järve Järve Gümnaasium	178	Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium
170	Luunja Keskkool	179	Tartu Tamme Kool
171	Metsapoole Põhikool	180	Tõrva Gümnaasium
172	Nõva Kool	181	Äasmäe Põhikool
173	Paide Ühisgümnaasium	182	Tallinna Lilleküla Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
22	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	24	Tallinna Tööstushariduskeskus
23	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool		
Kõrgkoolid			
16	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool		
2017 III periood			
Üldhariduskoolid			
183	Ambla Lasteaed-Põhikool	201	Narva Keeltelütseum
184	Eidapere Kool	202	Rocca al Mare Kooli Vodja Individuaalõppekeskus
185	Erakool Intellekt	203	Rõngu Keskkool
186	Haapsalu Põhikool	204	Sinimäe Põhikool
187	Hiumaa Gümnaasium	205	Tallinna 53. Keskkool
188	Ilmatsalu Põhikool	206	Tallinna Inglise Kolledž
189	Imavere Põhikool	207	Tallinna Järveotsa Gümnaasium
190	Jõhvi Põhikool	208	Tallinna Keslinna Põhikool
191	Kihelkonna Kool	209	Tallinna Kivimäe Põhikool
192	Klooga Kool	210	Tallinna Rahumäe Põhikool
193	Koigi Kool	211	Tornimäe Põhikool
194	Kose-Uuemõisa Lasteaed-Kool	212	Valga Põhikool
195	Kostivere Kool	213	Varbola Lasteaed-Algkool
196	Kuressaare Gümnaasium	214	Vinni-Pajusti Gümnaasium
197	Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasium	215	Võru Kreutzwaldi Kool
198	Kõmsi Lasteaed-Algkool	216	Väike-Maarja Gümnaasium
199	Lüganuse Kool	217	Ämari Põhikool
200	Lüllemäe Põhikool	218	Ülenurme Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
25	Viljandi Kutseõppekeskus		
2017 IV periood			
Üldhariduskoolid			
219	Abja Gümnaasium	235	Narva Täiskasvanute Kool
220	Avatud Kool	236	Oru Kool
221	Eurogümnaasium	237	Puurmani Mõisakool
222	Hugo Treffneri Gümnaasium	238	Põlula Kool
223	Juhan Liivi nim. Alatskivi Keskkool	239	Pärnu Raeküla Kool
224	Jõgevamaa Gümnaasium	240	Pärnu Ülejõe Põhikool
225	Jüri Gümnaasium	241	Sakala Eragümnaasium
226	Kadriru Saksa Gümnaasium	242	Saue Gümnaasium
227	Kambja Põhikool	243	Taebila Kool
228	Kehtna Põhikool	244	Tallinna Muusikakeskkool

Lisa 3 jätkub

229	Kihnu Kool	245	Tallinna Tõnismäe Reaalkool
230	Loksa Gümnaasium	246	Tallinna Õismäe Gümnaasium
231	Merivälja Kool	247	Tallinna Õismäe Vene Lütseum
232	Muraste Kool	248	Tartu II Muusikakool
233	Mäepealse Erakool	249	Valga Gümnaasium
234	Narva Kesklinna Gümnaasium	250	Viljandi Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
26	Järvamaa Kutsehariduskeskus		
Kõrgkoolid			
17	Eesti Lennuakadeemia	19	Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
18	Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar		
2018 I periood			
Üldhariduskoolid			
251	Ehte Humanitaargümnaasium	260	Pärnu Kuninga Tänav Põhikool
252	Häädemeeste Keskkool	261	Rapla Täiskasvanute Gümnaasium
253	Karjamaa Põhikool	262	Sillamäe Vanalinna Kool
254	Kehra Gümnaasium	263	Tallinna Euroopa Kool
255	Kiili Gümnaasium	264	Tallinna Läänemere Gümnaasium
256	Kohtla-Järve Slaavi Põhikool	265	Tapa Vene Põhikool
257	Kohtla-Järve Tammiku Põhikool	266	Tartu Erakool
258	Narva Paju Kool	267	Vastseliina Gümnaasium
259	Tarbja Lasteaed-Kool		
2018 II periood			
Üldhariduskoolid			
268	Aravete Keskkool	275	Risti Põhikool
269	Aseri Kool	276	Uuemõisa Lasteaed-Algkool
270	Erakool Oja	277	Vasta Kool
271	Haabneeme Kool	278	Viiratsi Kool
272	Haapsalu Viigi Kool	279	Viljandi Jakobsoni Kool
273	Heimtali Põhikool	280	Võhma Kool
274	Pärnu Ühisgümnaasium		
Kutseõppeasutused			
27	Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool		
2018 III periood			
Üldhariduskoolid			
281	Avinurme Gümnaasium	296	Põlva Kool
282	Haapsalu Linna Algkool	297	Simuna Kool
283	Hargla Kool	298	Tabivere Põhikool
284	Harkujärve Põhikool	299	Tallinna Heleni Kool
285	Leie Põhikool	300	Tallinna Nõmme Põhikool
286	Loovalt tulevikku kool	301	Tallinna Tondi Põhikool
287	Maardu Gümnaasium	302	Tartu Aleksander Puškini Kool
288	Mustvee Kool	303	Tori Põhikool
289	Olustvere Põhikool	304	Tsirguliina Kool
290	Otepää Gümnaasium	305	Valga Kaugõppegümnaasium
291	Pärnu Tammsaare Kool	306	Veltsi Lasteaed-Algkool
292	Pärnu Vabakool	307	Viimsi Gümnaasium
293	Pisisaare Algkool	308	Viljandi Kaare Kool
294	Püha Johannese Kool	309	Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium
295	Puka Keskkool		
Kutseõppeasutused			
28	Valgamaa Kutseõppekeskus		

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 3 jätkub

2018 IV periood			
Üldhariduskoolid			
310	Hagudi Põhikool	316	Püünsi Kool
311	Illuka Kool	317	Tallinna Balletikooli üldharidusklassid
312	Kullamaa Keskkool	318	Tartu Kivilinna Kool
313	Loo Keskkool	319	Toila Gümnaasium
314	Noarootsi Gümnaasium	320	Vaimastvere Kool
315	Paide Hammerbecki Põhikool		
Kutseõppeasutused			
29	H. Elleri nim Tartu Muusikakool		

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Junior Achievementi majandus- ja ettevõtlusõppe programmidega liitunud uued õppeasutused

Jrk	Õppeasutuse nimi	Jrk	Õppeasutuse nimi
2016			
Üldhariduskoolid			
1	Albu Põhikool	45	Peetri Lasteaed-Põhikool
2	Are Kool	46	Pirita Majandusgümnaasium
3	Audentese Erakool	47	Põltsamaa Ühisgümnaasium
4	Carl Robert Jakobsoni nim Torma Põhikool	48	Põlva Gümnaasium
5	Elva Gümnaasium	49	Pärnu Koidula Gümnaasium
6	Emmaste Põhikool	50	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
7	Haabersti Vene Gümnaasium	51	Ridala Põhikool
8	Haanja Kool	52	Ristikü Põhikool
9	Haapsalu Nikolai Kool	53	Rõuge Põhikool
10	Hummuli Põhikool	54	Räpina Ühisgümnaasium
11	Iisaku Gümnaasium	55	Saaremaa Ühisgümnaasium
12	J. V. Veski nim. Maarja Põhikool	56	Saku Gümnaasium
13	Jakob Westholmi Gümnaasium	57	Saverna Põhikool
14	Jõgeva Põhikool	58	Sillamäe Eesti Põhikool
15	Jõhvi Vene Põhikool	59	Sillamäe Kannuka Kool
16	Jäneda Kool	60	Sindi Gümnaasium
17	Keeni Põhikool	61	Suure-Jaani Gümnaasium
18	Kirivere Kool	62	Suure-Jaani Kool
19	Kiviõli I Keskkool	63	Sõmerpalu Põhikool
20	Kiviõli Vene Kool	64	Tabasalu Ühisgümnaasium
21	Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium	65	Tallinna 21. Kool
22	Kose Gümnaasium	66	Tallinna 32. Keskkool
23	Kuldre Kool	67	Tallinna Arte Gümnaasium
24	Kuusalu Keskkool	68	Tallinna Laagna Gümnaasium
25	Kääpa Põhikool	69	Tallinna Linnamäe Vene Lütseum
26	Laagri Kool	70	Tallinna Mustamäe Gümnaasium
27	Lagedi Kool	71	Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium
28	Lasnamäe Põhikool	72	Tallinna Mustamäe Reaalgümnaasium
29	Lasnamäe Vene Gümnaasium	73	Tallinna Mustjõe Gümnaasium
30	Leisi Keskkool	74	Tallinna Pae Gümnaasium
31	Lümanda Põhikool	75	Tallinna Südalinna Kool
32	Meremäe Kool	76	Tallinna Tehnikagümnaasium
33	Misso Kool	77	Tallinna Ühisgümnaasium
34	Märjamaa Gümnaasium	78	Tapa Gümnaasium
35	Narva 6. Kool	79	Tartu Forseliuse Kool
36	Narva Pähklime Gümnaasium	80	Tartu Veeriku Kool
37	Narva Soldino Gümnaasium	81	Valga Priimetsa Kool
38	Narva Vanalinna Riigikool	82	Vanalinna Hariduskollegium
39	Nissi Põhikool	83	Viimsi Kool
40	Noarootsi Kool	84	Viljandi Kesklinna Kool
41	Nõo Põhikool	85	Võru Kesklinna Kool
42	Nõo Reaalgümnaasium	86	Vändra Gümnaasium
43	Osula Põhikool	87	Väätša Põhikool
44	Paldiski Ühisgümnaasium		
Kutseõppeasutused			
1	Kuressaare Ametikool	3	Tartu Kutsehariduskeskus
2	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	4	Võrumaa Kutsehariduskeskus

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 4 jätkub

2017 I periood			
Üldhariduskoolid			
88	Krootuse Põhikool	90	Tallinna Reaalkool
89	Ruusa Põhikool	91	Vastse-Kuuste Kool
2017 II periood			
Üldhariduskoolid			
92	Metsapoole Põhikool	96	Tartu Tamme Kool
93	Paikuse Põhikool	97	Tartu Variku Kool
94	Pärnu Vanalinna Põhikool	98	Tõstamaa Keskkool
95	Tahkuranna Lasteaed-Algkool	99	Türi Põhikool
2017 III periood			
Üldhariduskoolid			
100	Adavere Põhikool	127	Narva Keeltelütseum
101	Ambla Lasteaed-Põhikool	128	Paide Hammerbecki Põhikool
102	Aste Põhikool	129	Paide Ühisgümnaasium
103	Eidapere Kool	130	Rakke Kool
104	Erakool Intellekt	131	Rakvere Gümnaasium
105	Haapsalu Põhikool	132	Rakvere Realgümnaasium
106	Haljala Kool	133	Rocca al Mare Kooli Vodja Individuaalõppekeskus
107	Hiiumaa Gümnaasium	134	Roosna-Alliku Põhikool
108	Imavere Põhikool	135	Rõngu Keskkool
109	Jõhvi Põhikool	136	Salme Põhikool
110	Kanepi Gümnaasium	137	Sinimäe Põhikool
111	Keila Kool	138	Tallinna 53. Keskkool
112	Kihelkonna Kool	139	Tallinna Inglise Kolledž
113	Klooga Kool	140	Tallinna Järveotsa Gümnaasium
114	Koeru Keskkool	141	Tallinna Kesklinna Põhikool
115	Kohila Gümnaasium	142	Tallinna Kunstigümnaasium
116	Kohtla-Järve Järve Gümnaasium	143	Tallinna Rahumäe Põhikool
117	Kohtla-Järve Maleva Põhikool	144	Tamsalu Gümnaasium
118	Koigi Kool	145	Tartu Tamme Gümnaasium
119	Kose-Uuemõisa Lasteaed-Kool	146	Tornimäe Põhikool
120	Kostivere Kool	147	Varbola Lasteaed-Algkool
121	Kunda Ühisgümnaasium	148	Vinni-Pajusti Gümnaasium
122	Kuressaare Gümnaasium	149	Voore Põhikool
123	Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasium	150	Võru Kreutzwaldi Kool
124	Kõmsi Lasteaed-Algkool	151	Väike-Maarja Gümnaasium
125	Lüganuse Kool	152	Ämari Põhikool
126	Lüllemäe Põhikool	153	Ülenurme Gümnaasium
Kutseõppeasutused			
5	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	11	Tallinna Kopli Ametikool
6	Luu Metsanduskool	12	Tallinna Polütehnikum
7	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool	13	Tallinna Teeninduskool
8	Rakvere Ametikool	14	Tallinna Tööstushariduskeskus
9	Räpina Aianduskool	15	Viljandi Kutseõppekeskus
10	Tallinna Ehituskool		
2017 IV periood			
Üldhariduskoolid			
154	EBS Gümnaasium	158	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
155	Jüri Gümnaasium	159	Saue Gümnaasium
156	Kadrioru Saksa Gümnaasium	160	Taebala Kool
157	Oru Kool		

Lisa 4 jätkub

2018 I periood			
Üldhariduskoolid			
161	Karjamaa Põhikool	164	Sillamäe Vanalinna Kool
162	Kohtla-Järve Slaavi Põhikool	165	Tallinna Läänemere Gümnaasium
163	Narva Paju Kool	166	Tapa Vene Põhikool
2018 II periood			
Üldhariduskoolid			
167	Abja Gümnaasium	171	Viiratsi Kool
168	Erakool Oja	172	Viljandi Jakobsoni Kool
169	Valjala Põhikool	173	Viljandi Paalalinna Kool
170	Tartu Katoliku Hariduskeskus		
2018 III periood			
Üldhariduskoolid			
174	Aakre Lasteaed-Algkool	198	Püha Johannese Kool
175	Aravete Keskkool	199	Puka Keskkool
176	Audru Kool	200	Simuna Kool
177	Avinurme Gümnaasium	201	Tabivere Põhikool
178	Häädemeeste Keskkool	202	Tallinna Heleni Kool
179	Hargla Kool	203	Tallinna Kivimäe Põhikool
180	Hugo Treffneri Gümnaasium	204	Tallinna Lilleküla Gümnaasium
181	Jõhvi Gümnaasium	205	Tallinna Nõmme Põhikool
182	Kambja Põhikool	206	Tallinna Tondi Põhikool
183	Konguta Kool	207	Tartu Aleksander Puškini Kool
184	Leie Põhikool	208	Tori Põhikool
185	Loovalt tulevikku kool	209	Tsirguliina Kool
186	Maardu Gümnaasium	210	Türi Ühisgümnaasium
187	Mooste Mõisakool	211	Valga Gümnaasium
188	Olustvere Põhikool	212	Valga Kaugõppegümnaasium
189	Orissaare Gümnaasium	213	Värska Gümnaasium
190	Pärnu Kuninga Tänav Põhikool	214	Veltsi Lasteaed-Algkool
191	Pärnu Rääma Põhikool	215	Viimsi Gümnaasium
192	Pärnu Raeküla Kool	216	Viljandi Gümnaasium
193	Pärnu Tammsaare Kool	217	Viljandi Kaare Kool
194	Pärnu Vabakool	218	Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium
195	Pärnu-Jaagupi Põhikool	219	Võhma Kool
196	Pisisaare Algkool	220	Võnnu Keskkool
197	Põlva Kool		
Kutseõppeasutused			
16	Valgamaa Kutseõppekeskus		
2018 IV periood			
Üldhariduskoolid			
221	Paide Gümnaasium		

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 5. Ida-Viru Ettevõtluskeskuse haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” liitunud uued õppeasutused

Jrk	Õppeasutuse nimi	Jrk	Õppeasutuse nimi
2016			
Üldhariduskoolid			
1	Aegviidu Kool	20	Pärnu-Jaagupi Põhikool
2	Anna Haava nimeline Pala Kool	21	Rakvere Gümnaasium
3	Antsla Gümnaasium	22	Rakvere Põhikool
4	Haljala Kool	23	Roosna-Alliku Põhikool
5	Iisaku Gümnaasium	24	Salme Põhikool
6	Järva-Jaani Gümnaasium	25	Saverna Põhikool
7	Kanepi Gümnaasium	26	Suure-Jaani Kool
8	Koeru Keskkool	27	Turba Kool
9	Kohtla-Järve Maleva Põhikool	28	Tõstamaa Keskkool
10	Kääpa Põhikool	29	Türi Ühisgümnaasium
11	Lauka Põhikool	30	Uhtna Põhikool
12	Leisi Keskkool	31	Vastse-Kuuste Kool
13	Meremäe Kool	32	Viljandi Kesklinna Kool
14	Mikitamäe Kool	33	Viljandi Paalalinna Kool
15	Mooste Mõisakool	34	Voore Põhikool
16	Narva Soldino Gümnaasium	35	Vändra Gümnaasium
17	Nissi Põhikool	36	Värska Gümnaasium
18	Peetri Kool	37	Väätša Põhikool
19	Pärnu Rääma Põhikool		
2017 I periood			
Üldhariduskoolid			
38	Aste Põhikool	48	Orissaare Gümnaasium
39	Juuru Eduard Vilde Kool	49	Osula Põhikool
40	Jõõpre Kool	50	Palivere Põhikool
41	Kohila Mõisakool	51	Rakke Kool
42	Koonga Kool	52	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
43	Kunda Ühisgümnaasium	53	Tamsalu Gümnaasium
44	Kärla Põhikool	54	Türi Põhikool
45	Lõpe Kool	55	Vajangu Põhikool
46	Lümanda Põhikool	56	Valjala Põhikool
47	Mõniste Kool		
2017 II periood			
Üldhariduskoolid			
57	Adavere Põhikool	58	Paide Ühisgümnaasium
2017 III periood			
Üldhariduskoolid			
59	Ilmatsalu Põhikool	63	Tartu Hansa Kool
60	Kärdla Põhikool	64	Valga Põhikool
61	Sinimäe Põhikool	65	Väike-Maarja Gümnaasium
62	Tartu Descartes'i Kool		
2017 IV periood			
Üldhariduskoolid			
66	Abja Gümnaasium	70	Lüllemäe Põhikool
67	Carl Robert Jakobsoni nim Torma Põhikool	71	Põlula Kool
68	Kehtna Põhikool	72	Pärnu Ülejõe Põhikool
69	Kihnu Kool	73	Räpina Ühisgümnaasium

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 5 jätkub

2018 I periood			
Üldhariduskoolid			
74	Pärnu Kuninga Tänav Põhikool		
2018 II periood			
Üldhariduskoolid			
75	Aseri Kool	78	Uuemõisa Lasteaed-Algkool
76	Haapsalu Viigi Kool	79	Vasta Kool
77	Paide Hammerbecki Põhikool		
2018 III periood			
Üldhariduskoolid			
80	Audru Kool	85	Loksa Gümnaasium
81	Häädemeeste Keskkool	86	Mustvee Kool
82	Haapsalu Linna Algkool	87	Põlva Gümnaasium
83	Harkujärve Põhikool	88	Tarbja Lasteaed-Kool
84	Imavere Põhikool	89	Viljandi Jakobsoni Kool
2018 IV periood			
Üldhariduskoolid			
90	Eidapere Kool	96	Noarootsi Kool
91	Hagudi Põhikool	97	Paide Gümnaasium
92	Illuka Kool	98	Põltsamaa Ühisgümnaasium
93	Jõhvi Gümnaasium	99	Vaimastvere Kool
94	Kohtla-Nõmme Kool	100	Viljandi Gümnaasium
95	Kuldre Kool	101	Viljandi Kaare Kool

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 6. Nii Ida-Viru Ettevõtluskeskuse haridusprogrammiga „Ettevõtlik kool” kui ka Junior Achievementi majandus- ja ettevõtlusõppe programmidega liitunud uued õppeasutused

Jrk	Õppeasutuse nimi	Jrk	Õppeasutuse nimi
2016			
Üldhariduskoolid			
1	Iisaku Gümnaasium	7	Saverna Põhikool
2	Kääpa Põhikool	8	Suure-Jaani Kool
3	Leisi Keskkool	9	Viljandi Keslinna Kool
4	Meremäe Kool	10	Vändra Gümnaasium
5	Narva Soldino Gümnaasium	11	Väätša Põhikool
6	Nissi Põhikool		
2017 I periood			
Üldhariduskoolid			
12	Lümanda Põhikool	14	Vastse-Kuuste Kool
13	Osula Põhikool		
2017 II periood			
Üldhariduskoolid			
15	Tõstamaa Keskkool	16	Türi Põhikool
2017 III periood			
Üldhariduskoolid			
17	Adavere Põhikool	25	Rakke Kool
18	Aste Põhikool	26	Rakvere Gümnaasium
19	Haljala Kool	27	Roosna-Alliku Põhikool
20	Kanepi Gümnaasium	28	Salme Põhikool
21	Koeru Keskkool	29	Sinimäe Põhikool
22	Kohtla-Järve Maleva Põhikool	30	Tamsalu Gümnaasium
23	Kunda Ühisgümnaasium	31	Voore Põhikool
24	Paide Ühisgümnaasium	32	Väike-Maarja Gümnaasium
2017 IV periood			
Üldhariduskoolid			
33	Carl Robert Jakobsoni nim Torma Põhikool	35	Rapla Vesiroosi Gümnaasium
34	Lüllemäe Põhikool	36	Räpina Ühisgümnaasium
2018 I periood			
2018 II periood			
Üldhariduskoolid			
37	Abja Gümnaasium	39	Valjala Põhikool
38	Paide Hammerbecki Põhikool	40	Viljandi Paalalinna Kool
2018 III periood			
Üldhariduskoolid			
41	Audru Kool	47	Pärnu Rääma Põhikool
42	Häädemeeste Keskkool	48	Pärnu-Jaagupi Põhikool
43	Imavere Põhikool	49	Põlva Gümnaasium
44	Mooste Mõisakool	50	Türi Ühisgümnaasium
45	Orissaare Gümnaasium	51	Värska Gümnaasium
46	Pärnu Kuninga Tänav Põhikool	52	Viljandi Jakobsoni Kool
2018 IV periood			
Üldhariduskoolid			
53	Eidapere Kool	57	Paide Gümnaasium
54	Jõhvi Gümnaasium	58	Põltsamaa Ühisgümnaasium
55	Kuldre Kool	59	Viljandi Gümnaasium
56	Noarootsi Kool	60	Viljandi Kaare Kool

Allikas: autori koostatud

Lisa 7. Ettevõtlusõppe programmi täienduskoolitusel osalenud õppeasutuste kaupa

Jrk	Õppeasutuse nimi	Osalenud isikute arv								
		2016	2017 I	2017 II	2017 III	2017 IV	2018 I	2018 II	2018 III	2018 IV
Üldhariduskoolid										
1	Aakre Lasteaed-Algkool		1							
2	Ääsmäe Põhikool			1						
3	Adavere Põhikool		3							
4	Aegviidu Kool					2				
5	Albu Põhikool					2				
6	Antsla Gümnaasium	1				1	1			1
7	Aravete Keskkool							1		
8	Aste Põhikool							1		
9	Audentese Erakool									1
10	Audru Kool			1						
11	Avatud Kool					2				
12	EBS Gümnaasium	3			1					1
13	Ehte Humanitaargümnaasium						1			
14	Eidapere Kool							1		
15	Eurogümnaasium					1	1			
16	Gaia Kool (Tallinn)			1						1
17	Gustav Adolfi Gümnaasium	1					2			
18	Haabersti Vene Gümnaasium					1				
19	Haabneeme Kool							1		1
20	Haljala Kool					1				
21	Heimtali Põhikool							1		
22	Hiiumaa Gümnaasium					1				
23	Hugo Treffneri Gümnaasium					1				
24	Hummuli Põhikool	1								
25	Häädemeeste Keskkool						1			
26	Iisaku Gümnaasium		1							1
27	Jäneda Kool					1				
28	Järva-Jaani Gümnaasium					1	1			
29	Jõgevamaa Gümnaasium					2				
30	Jõhvi Gümnaasium			1		1				
31	Jõhvi Põhikool					2		1		
32	Jõhvi Vene Põhikool			1				1		
33	Jõõpre Kool					2				
34	Juhan Liivi nimeline Alatskivi Keskkool					1				
35	Kadrina Keskkool			1						
36	Kajamaa Kool	1								
37	Kambja Põhikool					2				
38	Kanepi Gümnaasium					1				
39	Kärdla Põhikool		1			1				
40	Kärla Põhikool									2
41	Kääpa Põhikool						1			
42	Kehra Gümnaasium						1			
43	Keila Kool	1				1				
44	Kiili Gümnaasium						1			
45	Kirivere Kool	1					1			
46	Kiviõli 1. Keskkool					2				
47	Koeru Keskkool					1				
48	Kohila Gümnaasium	1	1			2				
49	Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium					2		1		
50	Kohtla-Järve Järve Gümnaasium			1		1				

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 7 jätkub

51	Kohtla-Järve Slaavi Põhikool							3		
52	Kohtla-Järve Tammiku Põhikool						1			
53	Kohtla-Nõmme Kool	1								
54	Konguta Kool	1								
55	Kuldre Kool						1			
56	Kullamaa Keskkool									1
57	Kunda Ühisgümnaasium		1							
58	Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasium				1	1				
59	Kuusalu Keskkool					1				
60	Lehtse Kool	1	1							1
61	Leisi Keskkool	1					1			
62	Loksa Gümnaasium					1				
63	Loo Keskkool									1
64	Luunja Keskkool			1						
65	Lüganuse Keskkool							1		
66	Miina Härma Gümnaasium							3		
67	Mäepealse Erakool					1				
68	Mäetaguse Põhikool	1								
69	Merivälja Kool					1		1		
70	Muraste Kool					1				
71	Narva 6. Kool							1		
72	Narva Pähklimäe Gümnaasium							1		
73	Narva Soldino Gümnaasium							3		
74	Nissi Põhikool		1	1						
75	Noarootsi Gümnaasium									1
76	Nõo Realgümnaasium	1								
77	Nõva Kool			1						
78	Orava Kool	1								
79	Otepää Gümnaasium								1	
80	Paide Gümnaasium	1		3			2			1
81	Tarbja Lasteaed-Kool						1			
82	Paide Ühisgümnaasium			1						
83	Paikuse Põhikool			1						
84	Paldiski Ühisgümnaasium	1								
85	Parksepa Keskkool					1				
86	Pärnu Koidula Gümnaasium					1		1		
87	Pärnu Kuninga Tänav Põhikool							2		
88	Pärnu Rääma Põhikool	6		1		1				1
89	Pärnu Raeküla Kool					2				
90	Pärnu Ühisgümnaasium							2		
91	Pärnu Vanalinna Põhikool							5		
92	Pärnu-Jaagupi Põhikool					1				
93	Peetri Lasteaed-Põhikool			1						
94	Pirita Majandusgümnaasium			2						
95	Põltsamaa Ühisgümnaasium			2		2	2			
96	Põlva Gümnaasium	1								
97	Puurmani Mõisakool					1				
98	Püüsi Kool									1
99	Rakvere Gümnaasium			1	1					
100	Rakvere Realgümnaasium	1								
101	Rapla Täiskasvanute Gümnaasium						1			1
102	Rapla Vesiroosi Gümnaasium	1				3				
103	Retla-Kabala Kool	1				1	1			

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 7 jätkub

104	Risti Põhikool						1		
105	Rocca al Mare Kooli Vodja Individuaalõppekeskus				1				
106	Roosna-Alliku Põhikool				2				
107	Rõuge Põhikool	2					1		
108	Sakala Eragümnaasium				1				
109	Saku Gümnaasium			1					2
110	Salme Põhikool		1						
111	Saue Gümnaasium								1
112	Sillamäe Gümnaasium		1	2	1				
113	Sindi Gümnaasium						1		
114	Sinimäe Põhikool				1				
115	Sõmeru Põhikool			1					
116	Suure-Jaani Kool				1				
117	Tallinna 21. Kool	1		2	1	3	1		
118	Tallinna 32. Keskkool					1	1	1	5
119	Tallinna Arte Gümnaasium								1
120	Tallinna Balletikooli üldharidusklassid								1
121	Tallinna Euroopa Kool						1		
122	Tallinna Inglise Kolledž					4			
123	Tallinna Kivimäe Põhikool				1				
124	Tallinna Kunstigümnaasium	1			1	1	1		
125	Tallinna Laagna Gümnaasium	1		1		1			1
126	Tallinna Lilleküla Gümnaasium					1	1		
127	Tallinna Linnamäe Vene Lütseum	1				1	1		
128	Tallinna Mustamäe Gümnaasium	1							
129	Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium						1		
130	Tallinna Mustamäe Realgümnaasium	1							
131	Tallinna Muusikakeskkool					2			
132	Tallinna Nõmme Gümnaasium	1							
133	Tallinna Õismäe Gümnaasium					1	1		1
134	Tallinna Õismäe Vene Lütseum					1			
135	Tallinna Reaalkool			3			2		
136	Tallinna Tehnikagümnaasium	1		1		1			
137	Tallinna Tõnismäe Reaalkool					1	1		
138	Tallinna Vaba Waldorfkool	1							1
139	Tapa Gümnaasium		1						
140	Tartu Descartes'i Kool	2				1			
141	Tartu Erakool						1		
142	Tartu Hansa Kool	3							
143	Tartu II Muusikakool					1			
144	Tartu Jaan Poska Gümnaasium	1				1	1		
145	Tartu Katoliku Hariduskeskus	1	1	1		1			
146	Tartu Kivilinna Kool								1
147	Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium			1		1	1	1	
148	Tartu Tamme Gümnaasium	1			2				
149	Tartu Variku Kool	1					1		
150	Tartu Veeriku Kool					1			1
151	Toila Gümnaasium								1
152	Tõrva Gümnaasium			1					
153	Tõstamaa Keskkool						1		

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 7 jätkub

154	Türi Põhikool						1			
155	Türi Ühisgümnaasium	1				1	1			
156	Unipiha Algkool		1							
157	Väätsa Põhikool			1						
158	Väike-Maarja Gümnaasium					1	1			
159	Valga Gümnaasium					1			1	
160	Valga Põhikool							1		
161	Valjala Põhikool					2				
162	Vanalinna Hariduskolleegium					3	1			
163	Vändra Gümnaasium		1	1		1	1			
164	Värskla Gümnaasium					1				
165	Vastse-Kuuste Kool	1				1				
166	Vastseliina Gümnaasium						1			
167	Viimsi Kool			1						
168	Viljandi Gümnaasium					1		1		
169	Viljandi Kesklinna Kool					2				
170	Viljandi Paalalinna Kool					1				
171	Võhma Kool							1		
172	Võnnu Keskkool	1								
173	Võru Kesklinna Kool						1			
Kutseõppeasutused										
1	Eesti Merekool	1		1						1
2	Haapsalu Kutsehariduskeskus	1				2				
3	G. Otsa nim Tallinna Muusikakool		1			2				
4	H. Elleri nim Tartu Muusikakool									1
5	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus			4	4	4	2	3	1	1
6	Järvamaa Kutsehariduskeskus					2		1		2
7	Kehtna Kutsehariduskeskus	3		1				2		
8	Kuressaare Ametikool	24	1	1	5	4	2			
9	Luu Metsanduskool	1			2					
10	Narva Kutseõppekeskus**	1								
11	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool			1	2	2		2		
12	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	19		8	2	5	2			2
13	Rakvere Ametikool		1	1	1	2				1
14	Räpina Aianduskool	3		1	1	1				3
15	Tallinna Ehituskool	1		3	1	2	2	1		1
16	Tallinna Kopli Ametikool	2		2	2	4	1			1
17	Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool	1	1	1		1				
18	Tallinna Majanduskool	5	1	1	2	3	3	2	1	2
19	Tallinna Polütehnikum	1		2	1	1	1			
20	Tallinna Teeninduskool	4			2		2	3		
21	Tallinna Tööstushariduskeskus			1	3	3		1		1
22	Tartu Kunstikool	1	1		1	1				
23	Tartu Kutsehariduskeskus	7	1	6		6	2	5	1	4
24	Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool							1		1
25	Viljandi Kutseõppekeskus				3		2	4		
26	Võrumaa Kutsehariduskeskus	4		2	1	1		1		
Kõrgkoolid										
1	Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	3	2	13		10	3	4	1	44
2	Eesti Lennuakadeemia					2		2		
3	Eesti Kunstiakadeemia	21	1	2	1	2	2			2
4	Eesti Maaülikool	12		13	1	2		15	2	21

Lisa 7 jätkub

5	Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar					1				
6	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	3				5				
7	Estonian Business School	6		3	4	6		1		
8	Euroakadeemia	1								
9	Kaitseväge Ühendatud Õppeasutused					1				
10	Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	3				1	1			
11	Sisekaitseakadeemia	12		1						
12	Tallinna Tehnikakõrgkool	5	3	3	2	3	1	1	3	1
13	Tallinna Tehnikaülikool	19	11	10	12	14	2	10	18	16
14	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool			1		1				
15	Tallinna Ülikool	23	6		1	7		3		2
16	Kõrgem Kunstikool Pallas	1				1				
17	Tartu Tervishoiu Kõrgkool	3			1	1				
18	Tartu Ülikool	44	13	3		16	6	12	5	6

Allikas: autori koostatud

Lisa 8. Ettevõtlusõppe programmi õppereisidel osalemine õppeasutuste kaupa

Jrk	Õppeasutuse nimi	Osalemiskordade arv								
		2016	2017 I	2017 II	2017 III	2017 IV	2018 I	2018 II	2018 III	2018 IV
Üldhariduskoolid										
1	Läänemaa Ühisgümnaasium	1								
2	Pärnu Koidula Gümnaasium	1								
3	Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium			1						
4	Vändra Gümnaasium	1								
5	Rakvere Gümnaasium							1		
Kutseõppeasutused										
1	Kuressaare Ametikool	4	1	1				1		
2	Luu Metsanduskool	1								
3	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	1								
4	Rakvere Ametikool	1								
5	Räpina Aianduskool	1								
6	Tallinna Majanduskool	2		1				1		
7	Tartu Kutsehariduskeskus			1				1		
8	Väike-Maarja Õppekeskus*	1								
Kõrgkoolid										
1	Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	1	1			1			2	
2	Eesti Kunstiakadeemia	2		1					1	
3	Eesti Maaülikool	1		1					1	
4	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	3								
5	Estonian Business School	2								
6	Tallinna Tehnikaülikool	3	3		3	1			3	
7	Tallinna Ülikool	7	2	2		2				
8	Kõrgem Kunstikool Pallas			1						
9	Tartu Tervishoiu Kõrgkool	1								
10	Tartu Ülikool	9	1	5	3	5			4	

Allikas: autori koostatud

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

Lisa 9. Eelinkubatsiooni programmis STARTER osalenud õppeasutused õppurite osalusordade kaupa

Jrk	Õppeasutuse nimi	Osalenute arv				
		2016	2017 I & II	2017 III & IV	2018 I & II	2018 III & IV
Üldhariduskoolid						
1	Elva Gümnaasium		1			
2	Hugo Treffneri Gümnaasium			6	3	
3	Jõhvi Gümnaasium			5		
4	Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium			12		26
5	Kohtla-Järve Järve Gümnaasium					2
6	Luunja Keskkool		4			
7	Läänemaa Ühisgümnaasium				2	
8	Miina Härma Gümnaasium	2				1
9	Narva Kesklinna Gümnaasium			5		
10	Narva Soldino Gümnaasium					3
11	Narva Täiskasvanute Kool			1		
12	Nõo Reaalgümnaasium	1				
13	Parksepa Keskkool	5				
14	Pärnu Koidula Gümnaasium		1	1		3
15	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium					1
16	Tallinna 32. Keskkool	1				
17	Tallinna Arte Gümnaasium				1	
18	Tallinna Lilleküla Gümnaasium		6	4		
19	Tartu Jaan Poska Gümnaasium	1	1	1		
20	Tartu Tamme Gümnaasium	3				
Kutseõppeasutused						
1	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus		1			
2	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool			4		7
3	Pärnumaa Kutsehariduskeskus			1		
4	Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	1				
5	Tallinna Polütehnikum	1	1		1	
6	Tallinna Tööstushariduskeskus		1	1	1	
7	Tartu Kunstikool	3				
8	Tartu Kutsehariduskeskus	39	9	4	2	
Kõrgkoolid						
1	Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor	12	6	24	5	12
2	Eesti Infotehnoloogia Kolledž	4	1			
3	Eesti Kunstiakadeemia	21	20	5	13	7
4	Eesti Maaülikool	6		1	20	1
5	Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	7	9	4	5	2
6	Estonian Business School	35	9	41	28	13
7	Euroakadeemia		1			
8	Kõrgem Kunstikool Pallas					2
9	Sisekaitseakadeemia	1				
10	Tallinna Tehnikakõrgkool	2			1	
11	Tallinna Tehnikaülikool	155	43	96	30	103
12	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool		1	1		
13	Tartu Tervishoiu Kõrgkool			1		2
14	Tallinna Ülikool	51	29	17	22	28
15	Tartu Ülikool	76	44	46	23	84
Muud						
1	Isik väljaspool ülikooli	17	5	6	10	3
2	Ülikool väljaspool Eestit	5	10	5	3	5

Allikas: autori koostatud

Lisa 10. Ettevõtlusõppe programmi raames toimunud õppereisid ja konverentsid

Ürituse liik	Õppereisi/konverentsi nimi	Koht	Toimumise aeg	Eesmärk	Osaliste arv	Haridustasemed ja/või sihtrühm
Õppereis	3E Conference - ECSB Entrepreneurship Education Conference	Leeds, UK	9.–13.05.16	Eesmärk oli tõsta üld- ja kutsehariduse ettevõtlusõppe õpetajate ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe alaseid pädevusi, luua ja edendada rahvusvahelisi kontakte ning rakendada saadud kogemusi oma igapäevases õpetajatöös.	7	Tegevussuund 3: üld- ja kutseharidustaseme ettevõtlusõpetajad
Õppereis	Eelinkubatsiooni õppereis	Oxford, UK	30.05.–2.06.16	Tutvuti UK ettevõtlusõppe programmide ning kiirenditega.	11	Tegevussuund 4: eelinkubatsiooni töörühma liikmed
Konverents	EFER/EEC 2016	Boston, USA	17.07.–23.07.16	Eesmärk oli saada sisendit ettevõtlusõppe programmi moodulite arendusse ning tegevussuund 1, 2, 4 ja 6 tegevustesse.	1	Tegevussuund 1
Konverents	Thematic University Business Forum	Viin, Austria	24.–27.02.16 1.–3.06.16	Osalemise eesmärk oli teiste riikide ülikoolide ja ettevõtete vahelise koostöö parimate praktikatega tutvumine ning kontaktide loomine võrgustiku partneritega.	2	Tegevussuund 1
Konverents	European University Network on Entrepreneurship Conference	Lyon, Prantsusmaa	11.–17.09.16	Eesmärk oli vahetada teaduskogemusi teiste ülikooli võrgustiku esindajatega ja panustada ettevõtlusõppealaste uuringute arengusse.	3	Tegevussuund 1: kõrghariduse töörühm
Õppereis	Ettevõtl(ikk)usõppe arendamine üld- ja kutsehariduses	Tampere ja Oulu, Soome	19.09.–22.09.16	Külastati Oulu ja Tampere ettevõtlusõppe laboreid ning osaleti nendes koolides rakendatud ettevõtlusõppe meetodika lühiseminaridel. Ettevõtluse õpetajad tutvusid ettevõtlusõppe kahe erineva meetodika rakendustega ning omandasid teadmised pakutud mudelite rakendamise põhimõtetest.	11	Tegevussuund 3: üld- ja kutseharidustaseme ettevõtlusõpetajad
Õppereis	Loomeettevõtlus	Dublin, Iirimaa	12.12.–14.12.16	Eesmärgiks oli saada sisendit loomeettevõtluse mooduli arendamiseks	11	Tegevussuund 1: kõrg- ja kutsehariduse mooduli arendajad
Õppereis	Sotsiaalne ettevõtlus	Edinburg ja Glasgow, Šotimaa	12.12.–15.12.16	Eesmärgiks oli tutvuda sotsiaalsete ettevõtetega, nende tugivõrgustikuga, ning õpetamisega saamaks sisendit sotsiaalse ettevõtluse mooduli arendamiseks	9	Tegevussuund 1: kõrg- ja kutsehariduse mooduli arendajad

Lisa 10 jätkub

Konverents	Inspiration, Innovation & Iteration COEHRE Capacity Building Workshop	Oulu, Soome	8.– 12.11.2016	Eesmärk saada sisendit tegevussuuna 5 tegevustesse	1	Tegevussuund 3: üld- ja kutseharidustaseme ettevõtlusõpetajad
Konverents	The 9th Annual International Conference of Education, Research and Innovation	Sevilla, Hispaania	14.– 16.11.2016	Eesmärk teha ettekanne teadusartiklist, mille sisu toetab ettevõtlusõppe programmi eesmärgi ning koguda tagasisidet nii raamistiku kui ka meetodika edasiseks arendamiseks.	10	Edu ja Tegu programmijuhid
Õppereis	Raamdokumendi õppereis	Amsterdam ja Wageningen, Holland	5.–9.02.2017	Eesmärk oli jagada kogemusi ettevõtlusõppe vormide ja meetodika alal ning saada välistelt partneritelt tagasisidet pädevusmudelile. Eesmärk saavutati ja tagasisidest lähtuvalt on juba pädevusmudelit edasi arendatud.	10	Tegevussuund 1: raamdokumendi tööühma liikmed
Õppereis	<i>Humaniora</i> valdkonna õppereis õppetöö ja eelinkubatsiooni lõimimiseks	Barcelona, Hispaania	24.– 27.04.2017	Eesmärk oli saada teavet, kuidas arendada <i>humaniora</i> valdkonna ettevõtlusõpet. Külastati Barcelona humanitaar- ja sotsiaalvaldkondade inkubaatorit ja Barcelona ülikooli. 	8	Tegevussuund 1: moodulite töögrupid Tegevussuund 4: eelinkubatsiooni töögrupp
Õppereis	Üld- ja kutsehariduse ettevõtlusõpetajate õppereis	Amsterdam ja Emmen, Holland	7.– 11.05.2017	Eesmärk oli saada teadmisi, kuidas rakendada projektõpet ettevõtlusõppes.	10	Üld- ja kutsehariduse ettevõtlusõpetajad
Konverents	7 th University Business Forum	Brüssel, Belgia	5.–7.04.2017	Osalemise eesmärk oli teiste riikide ülikoolide ja ettevõtete vahelise koostöö parimate praktikatega tutvumine ning kontaktide loomine võrgustiku partneritega. Teine eesmärk oli levitada infot Edu ja Tegu programmi kohta.	1	Tegevussuund 1
Konverents	DigComp/EntreComp Stakeholders Conference	Brüssel, Belgia	11.– 14.05.2017	Võrgustiku töökoosolek ja minikonverents koos näitusega DigComp/EntreComp huvigruppidele. Eesmärk oli tutvustada pädevusmudeleid ja arutada koos järgmisi tegevusi, mida on EL-s vaja ellu viia ettevõtluspädevuse edukaks rakendamiseks.	1	Tegevussuund 1

Lisa 10 jätkub

Konverents	5th International Conference Entrepreneurship, Innovation and Regional Development – EIRD 2017 Smart Growth of the Local Community in the Global World	Ventspils, Läti	29.– 30.06.2017	Eesmärk oli teha ettekanne teadusartiklist "Entrepreneurial developments toward knowledge economy in Estonia. Case of Fits.me – venture-capital-backed start-up going global", mis seotud rahvusvahelistumise uuringuga.	1	Tegevussuund 5
Konverents	ESU – European University Network on Entrepreneurship – Conference	Lüneburg, Saksamaa	5.– 9.09.2017	Eesmärk oli vahetada teaduskogemusi teiste ülikooli võrgustiku esindajatega ja toetada doktorantide edasijõudmist doktoritöö valmimisel ning panustada ettevõtlusõppe alaste uuringute arengusse.	5	Tegevussuund 1 Tegevussuund 5
Konverents	The 10th Annual International Conference of Education, Research and Innovation	Sevilla, Hispaania	16.– 18.11.2017	Eesmärk vahetada teaduskogemusi ja kohtuda Euroopa Komisjoni EntreComp meeskonnaga aruteluks. Ühtlasi olid konverentsil ettekanded: Tartu Ülikoolilt ettekanne teemal "Interpreting entrepreneurship competence (model) to learning process: Estonian experience" ja Tallinna Tehnikaülikoolilt "Entrepreneurial and innovative potential of higher education institutions – the example of Estonian universities".	8	Tegevussuund 1 Tegevussuund 5 Tegevussuundade juhid
Seminar/ õppereis	Loomeettevõtluse ning ettevõtlusõppe (eelinkubatsiooni) õppereis	Porto, Portugal	21.– 24.11.2017	Eesmärk oli jagada ja saada teavet, kuidas arendada loomevaldkondade ettevõtlusõpet, jagada kogemusi eelinkubatsiooni rakendamisest ning ülikoolide ja ettevõtete koostööst. Külalastati asutusi: Porto Ülikooli juures asuv Teadus- ja Tehnoloogiapargi (UPTEC) loomemajanduskeskus, Porto Disainitehas ja Polütehnikum, Porto Innovation Hub – Scale up Porto ja Porto Digital.	2	Tegevussuund 1
Õppereis	Üld- ja kutsehariduse õpetajate õppereis	Odense ja Kopenhaagen, Taani	16.– 19.04.2018	Eesmärk on külalastada kutsekoole ja üldhariduskoole, sh Taani ettevõtliiku kooli tiitli saanud kooli Odenses. Külalastatakse õpetajahariduse kompetentsikeskust Odenses ning Taani õpilasfirmade finaalvõistlust Kopenhagenis. Saadud kogemusi ja uusi teadmisi kasutatakse ettevõtlusõppe programmi arendustegevustes ja igapäevases õppetöös.	11	Üld- ja kutsehariduse õpetajad

Lisa 10 jätkub

Õppereis	Õppereis IEEC konverentsile (Leeds, UK)	Leeds, UK	4.–9.09.2018	Konverentsil osalemise eesmärgid olid järgmised: 1) esineda ettekannetega konverentsil; 2) kohtuda ettevõtlusõppe edendajatega Euroopast ja väljastpoolt; 3) osaleda globaalsel ettevõtlusõppe ümarlaual; 4) külastada South Bank University (valitud 2016. aasta ettevõtlikuks ülikooliks) ja Leedsi University (valitud 2015. aasta ettevõtlikuks ülikooliks).	11	Partnerite esindajad
----------	---	-----------	--------------	--	----	----------------------

Allikas: autori koostatud

Lisa 11. 2018. aasta uuringute kokkuvõtted

Ettevõtlus- ja ettevõtlikkuspädevused 2.–5. taseme kutsestandardites

Autorid: Mariken Ross, Eneken Titov, Ingrid Maasi

Teema	Uuringu tulemuste sisukokkuvõte
Uuringu eesmärk	Selgitada välja, millised ettevõtluspädevuse alapädevused ning mil määral on esindatud 2.–5. tasemete kutsestandardites. Lisaeesmärgina hinnatakse kutsestandardite vastavust EKR (EQF) vastavale kutsetasemele kehtestatud üldnõuetele.
Valim ja meetodika	Uringuvalimisse kuuluvaid 2.–5. taseme kehtivaid kutsestandardeid oli 2018. a märtsi seisuga kokku 329. Sarnase info liigse kordumise vältimiseks ning statistiliste näitajate huvides on välja jäetud esmased kutsed, mis dubleerivad kutsestandardi infot. Kokku kuulus lõppvalimisse 315 kutsestandardit. Kutsestandardid on koostatud ühtse juhendi järgi, mis loob mh. kvalitatiivseks uurimiseks sobivad sarnase struktuuriga tekstiosad ning võimaldab analüüsiks kasutada märksõnakategoriseerimis. Edu ja Tegu ettevõtluspädevuse mudelis on välja toodud neli pädevusvaldkonda kokku 13 alapädevusega, mille esinemist kutsestandardites ka eraldi analüüsiti. Töögrupi ühisarutelude tulemusena lepidi kokku märksõnad kõikidele Edu ja Tegu ettevõtluspädevuse alapädevustele, kusjuures kategoriseerimisel on silmas peetud ka keeletavasid. Märksõnaotsingut kasutati tekstianalüüsi esmase vahendina. Kategoriseerimisevasted on seejärel hinnatud vastavalt kontekstile ja sõnakasutusele. Kodeerimistabel vormistati MS Exceli vormis, kuhu kanti analüüsiühikutele vastavad tunnused. Antud meetodika ei võimalda hinnata uuritud valdkonna esinemist 100% täpsusega, sest otsitud märksõnu ei ole võimalik nii suure täpsusega sõnastada. Nii näiteks võisid leidmata jääda grammatiliselt ebakorrektsed märksõnad või ebatraditsioonilise sõnakasutusega väljendatud, kuid sisuliselt sobivad tekstiosad. Samuti ei saa antud meetodiga hinnata nõ "läbi lilled" öeldut või ka kaudselt väljendatud hoiakuid.
Uurigu põhitulemus	Uuringu põhitulemuseks on põhjendatud teadmine kutsestandardite vähesest kooskõlast ettevõtluspädevuse arendamiseks tehtavate jõupingutustega. Kutsestandard, olles aluseks õppekavale ja/või kutsepädevuse kujunemisele ja hindamisele, peaks samuti andma selge ootuse ühiskonnas fookuseeritud ettevõtlikkuse kasvule. Arvestades ettevõtluspädevuse mitmetahulisust, siis võimaldab uuring sisevaadet ka nn üldpädevuste (suhtlemisoskus, koostööoskus jne, antud uuringus käsitletud kui ettevõtluspädevuse alapädevused) rakendatusele 2.–5. taseme standardites.
Uurimis- küsimuste lõikes tulemused	<p>1. Mil määral ja milliseid ettevõtluspädevuse mudeliga seotud märksõnu 2.–5. taseme kutsestandardites esineb?</p> <p>Tervikuna võib välja tuua, et ettevõtluspädevusmudelile vastavate märksõnade esinemine standardites oli vähene. Kõige vähem esineb kutsestandardites väärtust loova mõtlemise, probleemide lahendamise ja äriideede elluviimisega seotud pädevusi. Oodatult esines kõige rohkem sotsiaalsetele oskustele suunatud ja enesejuhtimisega seotud pädevusi. Arvestades siiski ootuste kasvu töötaja üldpädevuste ja ettevõtlikkuse osas, on kahtlemata kutsestandardites neid liialt vähe kirjeldatud.</p> <p>2. Mil määral esinevad ettevõtluspädevuse alapädevused vastavad ettevõtluspädevusmudeli põhjal sõnastatud oodatavate õpiväljundite tasemele?</p> <p>Peamiselt puudutavad kutsestandardites esitatud alapädevused oskuste tasandit ning minimaalselt on juttu hoiakulisest poolest. Lisaks sellele on eelpool nimetatud suhtlemisoskusega seotud alapädevused (ja märksõnad) esitatud ametiülesannete teostamiseks vajalike teadmiste all, kuid mõlemad jäävad õppimise tasanditena (taksonoomiate) pigem mõistmise ja rakendamise tasemele ning minimaalselt on tegevusnäitajaid (õpiväljundeid), mis näitaksid näiteks analüüsimise, hindamise, loomise jne (ehk sügavama õppimise) tasemeid. Enamuse standardites käsitletud pädevuste puhul ei ole omandatu sügavus ja ulatus kutsestandardi tasemete vahel eristatud st. sama kutse puhul on tasemest hoolimata alapädevus väljendatud samal viisil.</p>

	<p>3. Kas ja mis ulatuses uuritavad standardid vastavad sama taseme standarditele esitatud nõuetele?</p> <p>Kompetentside kirjapanek on ebaühtlane ning ei täida kompetentsile esitatavaid nõudeid. Oskuste, teadmiste ning hoiakute kogumi asemel täidavad tegevusnäitajad enamasti kas oskuste või teadmiste punkt-punktilist nimekirja ning ei moodusta soovitud tervikut. Kui mõnevõrra parem on pilt läbivalt kohustuslike kompetentside osas, siis eriti nukker on lugeda kutset läbiva kompetentsi tegevusnäitajaid. Vaid mõnes üksikus kutsestandardis on kutset läbivad kompetentsid korrektselt läbi mõeldud ning struktureeritud, enamustes kutsestandardites aga moodustub kutset läbiv kompetents sellest, mis kohustuslikest kompetentsidest üle jäi, aga ilmselt standardit koostava töögrupi meelest siiski oluline oli. Kindlasti peaks ühtlustama ka erinevad ettevõtlusalaste teadmiste tasemeid, mis garanteeriks, et kutsestandardites tihti kasutatavad üldsõnalised kirjeldused (nt ettevõtlusalased üldteadmised) väljendaksid kokkulepitut taset või oskust ning oleksid ühtselt mõistetavad läbi kõikide kutsestandardite.</p>
<p>Uuringu- tulemuste tutvustamine</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uuringu tulemuste tutvustamine Kutsekojas – uuring on saadetud Tiia Randmale ja Katrin Keremile tutvumiseks 22.01. Mõlemad olid kaasatud ka uuringu algatamisesse (kohtumine Kutsekojas jaanuar 2018). 2. Lähtuvalt eelnevast on soov tutvustada uuringu tulemusi ka kutsenõukogudes, kes kinnitavad uued kutsestandardid. 3. Uuringutulemuste põhjal on koostatud ingliskeelne artikkel, mida autorid esitlesid rahvusvahelisel hariduskonverensil ICERI2019 12.märtsil kell 10.30. Artikkle ilmub 1.2 reitinguga ajakirjas. 4. Uuringu tulemusi tutvustati 17.01.2019 toimunud rahvusvahelisel seminaril 7 riigi (Eesti, Läti, Leedu, Norra, Taani, Soome, Island) kõrgkoolide esindajatele, eesmärgiga koguda tagasisidet esindatud riikide praktikast – kuidas võiks kutsestandardites ettevõtluspädevust käsitleda.
<p>Uuringu- tulemuste kasutamine</p>	<p>Peamine koht, kus tulemused võiksid rakendust leida, on kutsestandardid ise – need on erinevates tegevusvaldkonades kasutusel ning see võimaldaks ettevõtluspädevust teadlikult ühiskonnas propageerida. Vastavad tööosad peaksid olema standarditesse lisatud/täiendatud, mis omakorda suunavad kutsetunnistuse taotlejad ja nende alustel tehtud õppekavad antud pädevusi õpetama ja õppima. Uuringu autorid teevad järgmised ettepanekud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Süstematiseerida ning rohkem tähelepanu pöörata nii töö kirjelduse kui isikuomaduste osale kutsestandardis. • Hindamismeetodite väljatoomine kutsestandardites vajab ühtlustamist läbi kõikide kutsetasemetega. • Edasisel standardite koostamisel vältida teadmiste või oskuste loetelusid, võimalikult palju soodustada tegelike terviklike pädevuste (teadmised, oskused, hoiakud) kasutamist. • Standardiseerida kutset läbiva pädevuse kirjeldamise juhiseid ning moodustada ka ettevõtluspädevusest läbiv nõ. standardiseeritud kirjeldus erinevatesse kutsestandarditesse lisamiseks. • Kutsestandardid võiksid jagada ka ühtset põhimõtet nõ. võtmepädevuste (sh. ettevõtluspädevus) antud tasemel kajastamise ulatuse ja sügavuse vajadust ehk siis näiteks neljanda taseme standardid (võrreldav keskharidus, kutsehariduse 4.tase) võiksid ehk ühtsemalt viidata näiteks enesejuhtimisele kui indiviidi tasandi pädevusele, viies tase eeldaks juba ka rohkem fookust koostööle, suhtlemisele ja teistele inimestevaheliste suhetega toime tulekule jne. • Kutsekoja poolt ette antav üldiste pädevuste nimekiri ning kirjeldused, mille alusel oleks kutsestandardi koostajatel võimalik nende kutsega sobiv välja valida ning neid kasutada või vajadusel kutsestandardile sobivamaks kohaldada. Selliselt võiksid haakuda kutsestandarditega ka ettevõtluspädevuse alapädevused, mida saaks kasutada vastavalt kutsestandardi koostajate soovile siis kas kohustuslike, valitavate või kutset läbivate pädevuste koosseisus. • Eelnevast lähtuvalt võiks kaaluda näiteks Edu ja Tegu programmi raames ja ettevõtluspädevuse alapädevuste põhjal koostatud nn õpiväljundite maatriksi kohandamist kutsestandardi koostajatele üheks tööriistaks.

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

	<p>Õpiväljundid lähtuvad oma olemuselt samast loogikast nagu ka kutsestandardi tööosad, kus kirjeldatud on antud tasemel vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute minimaalset taset.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uuringu tulemusi võiks tutvustada kutseõukogudes ning kaasata nõukogude liikmeid aruteludesse nn läbivate kompetentside kirjeldamise vajadusest või ka juba nende kirjeldamiseks.
Jätkutegevused	<p>Tulemused annavad selge teadmise, et ettevõtluspädevuse propageerimisel on üks võimalus alakasutatud. Siit edasi peaks jätkama rakendustegevustega, et vajadus ettevõtluspädevuse arendamiseks saaks viidud iga kutsestandardi tööühma, kutseandja ja kutseõukoguni.</p>

Allikas: uuringu autorid

Ettevõtlusõppe tulemuslikkuse hindamine ja erinevate ettevõtlusõppe programmide mõju

Autorid: Grete Arro, Kristi Goldberg, Lauri Jalonen, Elina Malleus, Marianne Kallaste, Kaja Mädamürk, Anne Pöder, Airi Noppel, Martin Toding, Urve Venesaar, Juta Jaani, Merle Küttim, Jüri Lehtsaar, Mervi Raudsaar, Tiia Rüütman, Raivo Sell, Eneken Titov, Tarmo Tuisk, Kaire Vahejõe, Aevor Valdas, Tauno Öunapuu.

Teema	Uuringu tulemuste sisukokkuvõte
Uuringu eesmärk	Ettevõtlusõppe (EE) tulemuslikkuse hindamise vahendite väljatöötamine ning ettevõtlusõppe tulemuslikkuse hindamine erinevatel haridustasemetel ja liikides (gümnaasium, kutseharidus, kõrgharidus). Üldhariduse põhikooli taseme kohta on EE tulemuslikkuse hindamise uuring viidud läbi eraldi, kus seostati varasemalt vähem uuritud ettevõtlikkuse komponente ja nende arengut Eestis enamlevinud ettevõtlikkust ja ettevõtlust toetavate programmidega (vt eraldi aruanne).
Valim ja meetodika	EE tulemuslikkuse ehk sekkumisega saavutatud muutuse hindamiseks töötati välja küsimustik 2016. a., mis sisaldas äriideede elluviimise ja sotsiaalsete olukordade lahendamise pädevusvaldkondi. Need valdkonnad otsustati valida seetõttu, et olid paralleelselt valmivas enesehindamise vahendis näidanud paremat usaldusväärset ja võimaldasid küsitlemist alustada. Töö teiste valdkondade küsimustikega alles käis. Esimene küsitlus viidi läbi 2016. a., sama küsimustikku kasutati ka järgnevatel aastatel, et programmide hindamise tulemused oleksid võrreldavad. Koguvälim 4 programmi kohta oli N=295, sh kontrollrühm N=85. Kui töötati välja enesehindamise küsimustik ettevõtluspädevuse mudeli alusel kõikide alapädevuste kohta (sh enesejuhtimine ja mõtlemisoskused), siis kasutati seda 2017–2018 peamiselt õppekavajärgse EE tulemuslikkuse hindamisel, koguvälim N=548 erinevate küsimustiku versioonidega. Meetodina kasutati mõõtmist enne ja pärast sekkumist. Iga küsitluse järel hinnati ka küsimustiku valiidsust ja reliaablust ja analüüsi tulemustest lähtuvalt tehti täiendusi enesehindamise küsimustikku. Küsimustiku koostamisel kasutati varasemates uuringutes kasutatud ja empiirilisel tõendatud enesehinnangulisi alapädevuste skaalaküsimusi, mida kohandati vastavalt mudelile ja küsitluste analüüsi tulemustele. Lähteülesandes kavandatud eesmärgid valimi osas täideti, kuid akadeemilise õppe ja STARTER programmi võrdlus jäi tegemata ettevõtluspädevuse mudelis toodud alapädevuste kohta, sest STARTERi programmis osalejad uuringus ei osalenud. Tulemuste interpreteerimisel on vaja arvestada, et tegu on enesehinnanguliste skaaladega, mis tähendab, et tulemused võivad olla mõjutatud õppijate enda hinnangute subjektiivsusest muutumisest.
Uuringu põhitulemus	Uuringu eesmärgi täitmine – töötati välja vahend EE tulemuslikkuse hindamiseks kõigepealt kõrghariduses, mida täiendati järk-järgult programmiperioodi jooksul, toetudes korduvatele küsimustiku testimise tulemustele ja ettevõtluspädevuse alapädevuste sisu arendamisele. Sellest protsessist lähtuvalt oli uuringu perioodi eri etappidel kasutusel erineva sisuga küsimustikud, mille kasutusala laiendati 2017.a. gümnaasiumi ja kutsehariduse tasemele. EE tulemuslikkuse hindamisel oli aluseks sekkumisega saavutatud muutuse hindamine erinevates kõrghariduse programmides (2016–2017) ja eraldi õppekavajärgse EE tulemusena saavutatud muutuse hindamine gümnaasiumis, kutse- ja kõrghariduses (2017–2018).
Uurimis- küsimuste lõikes tulemused	1. Kuidas hinnata EE tulemuslikkust õppeprogrammide kaupa? EE tulemuslikkuse hindamine kõrghariduses rakendatud programmide lõikes võimaldas eristada õppekavajärgsed ja vabaõppe programmid, kus keskmiste hinnangute muutused on alapädevustes märgata. Vabaõppe programmides osalejate muutused näitavad positiivset hoiakut ettevõtluse suhtes ja kõrgemat motivatsiooni juba õppe alustamisel, st nende enesehinnangud ettevõtluspädevuse alapädevustele olid enne õpet keskmiselt kõrgemad ja paljudes väidetes on ka muutus kõrgem võrreldes teiste programmidega, eriti ettevõtluskeskkonna mõistmise sh võrgustikele ligipääsu ja algatusvõime osas. Tulemus näitab, et interdistsiplinaarse meeskonnatöö ja rahvusvahelise koostöö rakendamine toetab suhtlusoskuste arengut. Õppekavajärgses EE-s sh kontrollgrupis on suuremat positiivset muutust märgata äriühingute avastamisega seotud hoiakute osas, mis näitab tugevat fookust erialaõppele ja vähem teiste üldoskuste arendamist. Positiivset muutust suhtlemisoskustes oli märgata ettevõtja karjäärivaliku suhtes positiivselt motiveeritud õppijate hulgas

	<p>sarnaselt vabaõppe programmidega, kuigi paljude väidete osas esineb muutust negatiivses suunas. Viimast võib seletada õppijate teadlikkuse kasvuga ning seoses sellega suhteliselt realistlikuma enesehinnanguga peale õpet (vt ka Oosterbeek et al. 2010; Lima et al. 2015). Koostööoskused olid kõikides programmides õppijate poolt kõrgelt hinnatud, kuid õppe tulemusena toimus suhteliselt väike muutus. Suhteliselt madalamalt oli hinnatud algatusvõime, millele tuleks suuremat tähelepanu pöörata, eriti õppekavajärgses õppes.</p> <p>2. <i>Kuidas hinnata EE tulemuslikkust haridustasemetel kaupa?</i> Ettevõtlusõppe tulemuslikkust õppekavajärgses EEs saab välja tuua 2017–2018 küsitluse (valim N=548) tulemusel gümnaasiumi, kutse- ja kõrghariduse tasemel ettevõtluspädevuse mudelis toodud alapädevuste kaupa. Uuringu valimi keskmiste hinnangute alusel oli sekkumise tulemusena gümnaasiumi ja kutsekooli õppijate hinnangutes märgata suuremat positiivset muutust sotsiaalsete olukordade lahendamise valdkonna alapädevustes ning kutsehariduses ka äri võimaluste avastamises. Kõrgkoolides oli õppijate hinnangutes näha suuremat muutust äriideede elluviimise valdkonna alapädevustes, loovuses ja algatusvõimes, mis näitab EE tugevat erialast fookust kõrghariduses. Keskmiste hinnangute alusel oli suhteliselt madalamalt hinnatud ennesejuhtimise ja väärtustloova mõtlemise valdkonna alapädevusi, st alapädevusi, mis toetavad õppijate ettevõtlikkust. Üsna mitmetes alapädevustes toimus õppijate hinnangute alusel sekkumise tulemusena negatiivne muutus, mis võib viidata ka parema teadlikkuse kasvule ning täpsematele hinnangutele õppe lõpus. Seega viitavad keskmised tulemused sellele, et EEs tuleks rohkem tähelepanu pöörata enesejuhtimise ja väärtustloova mõtlemise, aga ka teiste alapädevuste arendamisele. Kuid arvestades õppijate rühmade suurt heterogeensust, siis sekkumisest tulenevate muutuste hinnanguid tuleb vaadelda igas konkreetsetes koolis ja rühmas eraldi ja kujundada õpe vastavalt õppe alguses tehtud hinnangute analüüsi tulemustele. Analüüs näitas ka, et vastajad, kelle enesehinnangud oma teadmiste ja oskuste õppe jooksul langesid, olid suurema tõenäosusega need, kes olid neid enne õppe algust väga kõrgelt hinnanud. Seda võib pidada loogiliseks tulemuseks, et õppe jooksul lisandunud teadmised ja oskused võimaldasid neil enesehinnangut korrigeerida ja õppe lõpuks nad hindasid oma pädevusi realistlikumalt. See kinnitab ka mõnede varasemate uuringute tulemusi (nt ka Oosterbeek et al. 2010; Lima et al. 2015). Täiendava EE mõju tulemusena võib välja tuua positiivse hoiaku kasvu (ligi kolmandiku võrra valimist) ettevõtluse suhtes julgustamaks õppijaid ettevõtlusega tegelema hakkamisel.</p> <p>Siin tuleb rõhutada seda, et kokkuvõttes toodu näitab võimalikke keskmisi tulemusi ja trende uuringu valimite alusel, kuid haridustasemeti ja -liigiti on õppijate rühmad üsna heterogeensed (nt vanus, kogemused jm), mistõttu on oluline igal konkreetsel juhul hinnata sihtrühma taset alapädevustes õppe alguses, mida võimaldab enesehindamise vahendi rakendamine. Sellele toetudes saab õpetaja või õppejõud täpsustada õppeprogrammi ning toetada õppijate poolt madalamaks hinnatud alapädevusi ja peale sekkumist analüüsida muutusi ka üksikute väidete tasemel.</p>
Uuringu-tulemuste tutvustamine	Uuringu aruanne on veebilehel kõikidele huvilistele tutvumiseks, tulemusi on kajastatud ka artiklites (sh EHA ajakirjas) ja konverentside ettekannetes, Edu & Tegu täienduskoolitustel. Samuti on õppijate hinnangute keskmisi tulemusi tutvustatud gümnaasiumidele ja kutsekoolidele (INNOVE kaudu) ning kõrgkoolide tudengitele, nt TÜ ainetes ja TTÜ tudengitele vooruloengutes ja e-õppe materjalides jne. Tulemuste tutvustamist planeeritakse ka edaspidi õpetajatele/õppejõududele ja teistele huvigruppidele. Töös on ka mitme artikli kirjutamine.
Uuringu-tulemuste kasutamine	Uuringu tulemused on rakendatavad eelkõige EE arendamisel kõigil haridustasemetel ja -liikides pakkudes teavet õppijate hinnangutest ettevõtluspädevuse alapädevuste kohta ja hoiakutest ning nende muutusest ettevõtluse suhtes. Uuringu tulemused näitavad, et EE fookus on täna suuresti ettevõtluse eriala spetsiifiline ja vähem on tähelepanu pööratud ettevõtlikkust toetavate alapädevuste arengule. Seda näitab õppijate suhteliselt madal enesehinnang näiteks algatusvõime, väärtust loova mõtlemise ja teistele alapädevustele, mille arendamisele tuleks rohkem tähelepanu pöörata nii EEs kui ka teises ainetes. Uuringu kasu seisneb selles, et on vaja ümber planeerida aineprogramme ja tegevusi ning õpikeskkonda, mis võimaldavad õppijates

2018. aasta seire koondaruanne 31.12.2018 seisuga

	arendada ettevõtlikkust toetavaid alapädevusi (sh enesejuhtimist, väärtust loovat mõtlemist, sotsiaalsete olukordade lahendamise oskusi). Sellele tuginevalt on kohandatud ka näiteks üldhariduse astmes põhikooli- ja gümnaasiumi ettevõtlusaine kavad ning ka loodud uued ainekavad kutsekoolides ja kõrgkoolides. Edu ja Tegu programmi raames pakutavad koolitused ja õpetajahariduse programmid toetavad õpetajatele ja õppejõududele vajalike teadmiste ja oskuste arengut uue õppijate ettevõtlikkust toetava EE õpikäsituse rakendamisel, samuti EE lõimimisel üld- ja erialaõppesse.
Jätkutegevused	Uuringu tulemused näitasid, et jätkuvalt ning veel teadlikumalt on tarvis tegeleda teadlikkuse tõstmisega erinevate ettevõtluspädevuse alapädevuste kohta ning samuti nende arendamise võimalustega erinevatel haridustasemetel. Üheks võimaluseks on selleks enesehindamise integreerimine õppesse. See võimaldab õpetajatel ja õppejõududel tutvuda alapädevuste sisuga ning kasutada enesehindamist enda tundides ka õppijate parema teadlikkuse saavutamiseks. Mitmed tegevused selles suunas on planeeritud enesehindamise uuringus 2019-2020. kus keskendutakse enesehindamise vahendite rakendamise metoodika täiendamisele.

Allikas: uuringu autorid

Enesehindamise mudelites ettevõtlikkuse osa väljatöötamine ja rakendamine

Autorid: Grete Arro, Kristi Goldberg, Lauri Jalonen, Elina Malleus, Marianne Kallaste, Kaja Mädamürk, Anne Pöder, Airi Noppel, Martin Toding, Urve Venesaar, Juta Jaani, Merle Küttim, Jüri Lehtsaar, Mervi Raudsaar, Tiia Rüütman, Raivo Sell, Eneken Titov, Tarmo Tuisk, Kaire Vahejõe, Aevor Valdas, Tauno Öunapuu.

Teema	Uuringu tulemuste sisukokkuvõte
Uuringu eesmärk	Eesmärk oli (1) töötada välja ettevõtluspädevuse (sh ettevõtlikkuse) kriteeriumid valitud sihtrühmade (õppija, õpetaja/õppejõud) individuaalseks enesehindamiseks ettevõtluspädevuse alapädevuste kohta, samuti organisatsiooni (kool/kõrgkool) enesehindamiseks; (2) töötada välja mõõdikud indiviidi ja organisatsiooni enesehindamiseks kõrgkoolide tasemel ning kohandada need edasi üldharidus- ja kutsekoolide tasemele.
Valim ja meetodika	<p>Enesehindamismudelite koostamise meetodiliseks aluseks on võetud programmi Edu ja Tegu raames väljatöötatud ettevõtluspädevuse mudeli alapädevused, mille hindamiseks on leitud varasemates uuringutes teaduslikult tõendatud mõõtevahendid, mida on kohandatud vastavalt ettevõtluspädevuse mudelile alapädevuste kirjeldustele ja edasi arendatud. Enesehindamise mudelite kujundamise protsessi osana viidi läbi uuringud nii indiviidi (õppija, õpetaja-õppejõu) kui ka organisatsiooni (kooli ja ülikooli) tasandil. Korduvate küsitluste tulemusi analüüsiti hindamaks küsimustike validsust ja reliaablust ning viidi sisse muudatused vastavalt küsitluste analüüside tulemustele.</p> <p>Arvestades kahte enesehindamise tasandit (indiviid ja organisatsioon) ja sealjuures indiviidi tasandil kaht sihtrühma (õppija ja õpetaja/õppejõud), hõlmas testimisprotsess üheksat täpsustatud sihtrühma (eri haridustasemetega ja -liikide koolid, õppijad ja õpetajad). Korduvate testküsitluste mahuks oli ligi 1600 õppijat, 140 õpetajat või õppejõudu, osales ligi 10 üld- ja kutsehariduskooli ja 6 kõrgkooli. Enesehindamise uuringu tulemusena on iga alapädevuse kohta toodud välja mõõtmisvahendid ja kirjeldused ning määratletud võimalikud kasutusvaldkonnad. Ettevõtluspädevuse mudeli empiiriline põhjendamine üliõpilaste valimil kinnitas enamiku mudelisse valitud alapädevuste sobivust ja nende omavahelist seotust mudeli kui terviku kujundamisel, kuid tõi välja ka vajaduse enesehindamise vahendite edasi arendada (Venesaar <i>et al.</i>, 2018). Erinevatelt osapooltelt saadud tagasiside pinnalt alustati ka täiendava väljundina õppija lühiküsimustiku väljatöötamist ja testimist eesmärgiga hinnata ettevõtluspädevust kui tervikut kiiremalt, kui varasem põhjalikum vahend seda võimaldas.</p> <p>Õpetaja ja õppejõu enesehindamismudelites tuginedes ettevõtlikkuse osa väljatöötamisel samuti ettevõtluspädevuse mudelile hindamaks õpetaja või õppejõu mõtteviisi ning hoiakuid õppimise ja õpetamise suhtes, samuti õppemeetodite kasutamise ja õpikeskkonna loomise viise. Õpetaja ja õppejõu ülesanne on luua õpikeskkond, mis võimaldab õppija ettevõtlikkust toetavate pädevuste ning ettevõtlusalaste teadmiste ja oskuste arengut.</p> <p>Nii üldharidus-, kutse- kui ka kõrgkoolides on oluline, et ettevõtlikkus on strateegiliselt väärtustatud ning teadvustatud nii töötajate kui ka (üli)õpilaste seas. 2017. a. alustati ettevõtliku kooli standardi sidumist ettevõtluspädevuse mudeliga. 2018. a. väljatöötatud (IVEK) koolide ja kutsekoolide enesehindamise küsimustik on abiks ettevõtliku kooli kriteeriumide kiireks hindamiseks, et selgitada juba enne ettevõtliku kooli tiitli taotlemist, kuidas kool vastab nendele kriteeriumidele. Samuti on selline küsimustik abiks koolijuhtidele ja annab koolile võimaluse viia enesehindamist läbi etapiti, jälgimaks, mil määral pööratakse tähelepanu ettevõtliku kooliga seotud aspektidele. Ettevõtliku kõrgkooli enesehindamise instrumendi kaudu saab kõrgkool viia läbi enesehindamist saamaks teada, mil määral töötajad mõistavad strateegilisi eesmärgid ja viivad neid oma töös ellu ning milliste aspektidega on vaja rohkem tööd teha. Organisatsiooni enesehindamine annab ka vastuse, kas seatud eesmärgid katavad ettevõtliku kõrgkooli kriteeriumid.</p>
Uuringu põhitulemus	Uuringu eesmärgi täitmine –kujundati välja ettevõtluspädevuse (sh ettevõtlikkuse) enesehindamise üldine raamistik valitud sihtrühmade kaupa (õppija, õpetaja/õppejõud; kool/kõrgkool). Uuringu peamiseks väljundiks on enesehindamise mudelid (sh mõõdikud/küsimustikud) indiviidi (õppija, õpetaja/õppejõud) ettevõtluspädevuse ja selle alapädevuste hindamiseks ja

	<p>organisatsiooni (kool/kõrgkool) ettevõtlikkuse (ettevõtliku ökosüsteemi) hindamiseks. Täiendava väljundina alustati õppija lühiküsimustiku väljatöötamist ja testimist ettevõtluspädevuse kui terviku kiireks enesehindamiseks, mille arendamist jätkatakse 2019–2020.</p> <p>Õppija ettevõtluspädevuse enesehindamise tulemused haridustasemetega ja -liikide kaupa kinnitasid seda, et õppija eelnev taust on oluline mõjutegur ettevõtluspädevuse kujunemisel ning seetõttu ei saa eraldi välja tuua ka nn üldisi keskmisi haridustasemetega ja -liikide vaheliste erinevuste näol, sest tõenäoliselt on suuremad just individuaalsed erinevused gruppide sees. See võimaldab aga öelda, et kõikidel käsitletud haridustasemetel ja -liikides tuleks kõigepealt uurida, mis tasemel õppijad vaadeldavate tegurite poolest on ning vastavalt sellele teha otsus, millistele teguritele õppes rohkem tähelepanu pöörata. Siin tuleb rõhutada ka seda, et haridustasemeti ja -liigiti on ka õppijate rühmad üsna heterogeensed (nt vanus, kogemused jm), mistõttu igal konkreetsel juhul aitab enesehindamise küsimustiku rakendamine õppes eelkõige kindlaks teha sihtrühma taseme alapädevustes. Sellele toetudes saab õpetaja või õppejõud täpsustada õppeprogrammi ning toetada õppijate poolt madalamaks hinnatud alapädevusi.</p> <p>Analüüsi tulemused näitavad vajadust toetada autonoomsemaid motivatsioonitüüpe kõigil haridustasemetel, samuti pöörata tähelepanu oskusele märgata enda emotsioone ning neid tulemuslikult reguleerida. Oluline on kõikidel haridustasemetel ja -liikides pöörata tähelepanu väärtust loova mõtlemise alapädevustele (nt loovus, probleemilahendus- ja planeerimisoskus) ning märgata õppijate erisuguseid tendentse ning nende individuaalset arengut, et toetada õppija ettevõtlikkust parimal võimalikul moel. Sotsiaalsete olukordade lahendamise oskuste arengu toetamiseks on tähtis kasutada õppijaid kaasavaid õppemeetodeid ja meeskonnatööd. Kokkuvõttes, üldine keskmine hinnangute tase näitab ettevõtlusõppe arendamise vajadust kõigil haridustasemetel ja -liikides. Ja ka seda, et nii EEs kui ka teistes üld- ja erialaõppe programmides tuleb aine põhiteema kõrval pöörata tähelepanu ettevõtlikkust toetavate alapädevuste arengule, mis omakorda mõjutavad nii ettevõtluse kui eriala (äriideede elluviimise valdkonna alapädevuste) arengut EEs kui ka teiste üld- ja erialaste pädevuste paremat arengut.</p>
<p>Uurimis- küsimuste lõikes tulemused</p>	<p>1. Kuidas on hinnatud ettevõtluspädevuse erinevaid alapädevusi varasemates teadusuuringutes nii enesehinnanguliste skaalade kui ka teist laadi mõõtmisvahendite kaudu (nt testid, probleemülesanded)?</p> <p>Rahvusvaheliselt on enesehindamist kasutatud EE mõju hindamisel eelkõige õppija ettevõtlusalaste hoiakute ja kavatsuste, ettevõtja isiksuseomaduste hindamiseks ja vähesel määral on alustatud mõõdikute väljatöötamisega ettevõtluspädevuse alapädevuste hindamisel (nt Fayolle & Gailly, 2015; Caird, 1991; Morris et al 2013). Kuid need uuringud ei võimalda mõtestada ettevõtluspädevust terviklikult, nt võttes arvesse kõiki ettevõtluspädevuse mudeli alapädevusi. Samal ajal on tehtud palju uuringuid ja testitud mõõdikuid üksikute alapädevuste kohta (nt loovus, emotsioonide juhtimine, planeerimine, motivatsioon, algatusvõime jne) nii enesehinnanguliste skaalade kui ka testide ja probleemülesannete kasutamise kaudu. Käesolevas uuringus on õppija enesehindamise küsimustiku koostamisel kasutatud nii varasemalt testitud küsimusi ja väiteid alapädevuste kohta, probleemülesandeid kui ka vabavastuseid, et hindamisvahend kohandada ettevõtluspädevuse mudelile, rakendades ülalkirjeldatud metoodikat.</p> <p>Õpetaja ja õppejõu enesehindamise mudelite ettevõtlikkuse väljatöötamist alustati insenerpedagoogidest (nt IGIP alusel), mida laiendati kõikidele õpetajatele ja õppejõududele ja õppides ka Lapi ülikooli kogemusest (nt MTEE).</p> <p>Ettevõtliku kõrgkooli tunnuste hindamise näitena võib tuua HEInnovate küsimustiku, mis on Euroopa Liidu ja OECD poolt kinnitatud laiaulatuslikuks rakendamiseks. Selle küsimustiku täiendamisel tugineti ettevõtlikku kõrgkooli tunnuseid käsitlevale teaduskirjandusele. Sellele ja ettevõtliku kooli standardile saab tugineda ettevõtliku kooli küsimustiku väljatöötamisel.</p> <p>2. Milline on Eesti jaoks ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames väljatöötatava ettevõtluspädevuse (sh ettevõtlikkuse) enesekohase hindamise üldine, uuele õpikäsitusele toetuv raamistik valitud sihtrühmade kaupa (õppija, õpetaja/õppejõud; kool/kõrgkool)?</p> <p>Enesehindamise küsimustike koostamisel olid aluseks programmi Edu ja Tegu</p>

	<p>raames välja töötatud ettevõtluspädevuse mudeli alapädevused ning teaduskirjanduses toodud põhimõtted alapädevuste kirjeldamisel ja hindamisel. Varasemates uuringutes testitud küsimustikke kohandati ja täiendati vastavalt alapädevuste kirjeldustele mudelis ning testiti Eesti kõrgkoolides ja edasi kohandati ka gümnaasiumis ja kutsekoolides kasutamiseks. Tulemustest siiski selgus, et just gümnaasiumi- ja kutsekoolide tasemele tehtavaid kohandusi peab jätkama ka edasipidi, et saavutada paremaid tulemusi. Testimisandmete kogumite alusel on hinnatud küsimustike valiidsust ja reliaablust ning vastavalt nendele tulemustele on küsimustikke modifitseeritud. Tulemusena on välja kujundatud ettevõtluspädevuse (sh ettevõtlikkuse) enesekohase hindamise üldine raamistik valitud sihtrühmade kaupa (õppija, õpetaja/õppejõud; kool/kõrgkool). Uuringu peamiseks väljundiks on enesehindamise mudelid (sh mõõdikud/küsimustikud) indiviidi (õppija, õpetaja/õppejõud) ettevõtluspädevuse ja selle alapädevuste hindamiseks ja organisatsiooni (kool/kõrgkool) ettevõtlikkuse (ettevõtliku ökosüsteemi) hindamiseks.</p> <p>3. Millised on enesehindamise rakendamise võimalused ettevõtluspädevuse mõõtmisel ja arendamisel? Ehk millised on eri sihtrühmade (õppija, õpetaja/õppejõud, kool/kõrgkool) ettevõtluspädevuse (sh ettevõtlikkuse) enesehindamise mudelid?</p> <p>Esitatakse soovitusel sihtrühmade enesehindamise rakendusvõimaluste kohta, toetudes enesehindamise küsimustike testimise analüüsi tulemustele. Enesehindamise lõimimiseks õppesse ja alapädevuste hindamiseks on välja töötatud õppija ettevõtluspädevuse enesehindamise juhend, mis sobib rakendamiseks erinevatel haridustasemetel ja -liikides. Juhendi testimine on planeeritud perioodi 2019–2020, kus keskendutakse enesehindamise vahendite rakendamise metoodika täiendamisele ning kohandustele juhendi erinevatele haridustasemetele ja -liikidele sobivamaks muutmisel. Küsimustiku edasiarendamisel on vaja välja töötada digilahendus, mis annab vastajale kohe tulemuse ja võimaldab enesehindamise tulemusi praktikas operatiivsemalt rakendada.</p> <p>Õpetaja ja õppejõu enesehindamise vahend näitab, kuidas hinnata õpetaja-õppejõu mõtteviisi, hoiakuid, õppemeetodite kasutamise ja õpikeskkonna loomise viise, et planeerida nende arendamist. Kõrgkooli ja kooli tasandi enesehindamise küsimused võimaldavad hinnata nende vastavust ettevõtliku kooli/kõrgkooli kriteeriumidele ja sh arvesse võtta ettevõtluspädevuse mudeli rakendamist õppetöös.</p>
Uuringu- tulemuste tutvustamine	<p>Uuringu aruanne on veebilehel kõikidele huvilistele tutvumiseks, tulemusi on kajastatud ka artiklites (sh EHA ajakirjas) ja konverentside ettekannetes, Edu & Tegu täienduskoolitustel. Samuti on õppijate hinnangute keskmisi tulemusi tutvustatud gümnaasiumidele ja kutsekoolidele (INNOVE kaudu) ning kõrgkoolide tudengitele, nt TÜ ainetes ja TTÜ tudengitele vooruloengutes ja e-õppe materjalides jne. Tulemuste tutvustamist planeeritakse ka edaspidi andes tagasisidet õppijatele ja õpetajatele/ õppejõududele ning korraldades arutelusid õpetajate/õppejõududega, kuidas integreerida enesehindamist õppetöösse erinevatel haridustasemetel ja -liikides.</p>
Uuringu- tulemuste kasutamine	<p>Õppija enesehindamismudeli rakendamine võimaldab hinnata õppija ettevõtluspädevust, mis omakorda toetab pädevuspõhise õppe rakendamist. Seejuures on enesehindamisvahend kasutatav õppevarana õppeprotsessis alapädevuste tundmaõppimisel ja ettevõtlusõppes alapädevuste lõimimisel ettevõtlusprotsessi planeerimisse. See aga eeldab õpetajate ja õppejõudude teadlikkuse tõstmist ja ettevõtluspädevuse alapädevuste arendamiseks vajalike õppemeetodite tundmaõppimist ja rakendamist. Enesehindamise vahendite rakendamine õppetöös võimaldab teadvustada teatud teemade ja alapädevuste õppe vajalikkust ning samuti mõtestada võimalikke arenguteid nii EEs kui teistes ainetes. Piiranguks on aga see, et enesehindamine ei pruugi anda piisavalt adekvaatset hinnangut alapädevuse taseme kohta, mis teeb keerukaks ka muutuse ja arengu hindamise. Seda tuleks teisi meetodeid kasutades kindlasti edasi uurida. Samuti ei ole väljatöötatud enesehindamise vahend ainuvõimalik alapädevuse hindamise viis. Kindlasti lisanduvad siia nt vaatlused, vestlused kolleegidega jms.</p> <p>Uuringu tulemusi saab kasutada õpetajahariduse õppekavade disainimisel, et õpe sisaldaks kõikide valdkondade õpetajatele ja õppejõududele teadmisi ettevõtluse</p>

	<p>olemusest ja ettevõtlikkuse toetamise tähtsusest, et nad oskaksid neid oma õpetamistegevustes rakendada. Oluline on pakkuda kõikide valdkondade õpetajatele ja õppejõududele koolitust ettevõtluspädevuse mudeli tundmaõppimiseks ja seda, kuidas enda õpetatavas aines toetada õppijate ettevõtluspädevuse alapädevuste arengut. Uuringu tulemusi saab rakendada ka juba töötavate õpetajate ja õppejõudude täiendkoolituste planeerimisel, et täienduskoolitustel selgitada, kuidas oma õppetöös õppija ettevõtlikkuse arengut toetada ja miks on see vajalik. Õpetajad ja õppejõud peavad mõistma näiteks arenguuskumuste teooriat ja sotsiaal-konstruktivistlikku õpikäsitust ja oskama neid rakendada, sest need oskused on õppijate ettevõtlikkuse toetamise olulisteks eeldusteks.</p>
<p>Jätkutegevused</p>	<p>Aastatel 2019–2020 keskendutakse õppija enesehindamise vahendi rakendamise meetodika täiendamisele loomaks sihtrühmadele võimaluse tagasiside saamiseks ettevõtluspädevuse kohta enesehindamise kaudu. See aitab kaasa ettevõtlikkust toetavate alapädevuste (enesejuhtimine, väärtustloov mõtlemine ja lahenduste leidmine, sotsiaalsete olukordade lahendamine) lõimimisele ja enesehindamise rakendamisele õppeprotsessis. Uuring toetab ettevõtluspädevuse mudeli rakendamist õppes erinevatel haridustasemetel ja - liikides. Lisaks täiendatakse ettevõtluspädevuse enesehindamise juhendit, mille testimine on planeeritud perioodi 2019–2020, kus keskendutakse enesehindamise vahendite rakendamise meetodika täiendamisele. Ettevõtlusõppe arengule aitavad kaasa ka õpetaja/õppejõu enesehindamise rakendamine. Planeeritakse artiklite kirjutamist.</p>

Allikas: uuringu autorid

Ettevõtlusõppe moodulite piloteerimine üld-, kutse- ja kõrghariduses

Autorid: Elina Kallas, Krista Loogma, Birgit Peterson, Sirje Rekkor, Eneken Titov, Tauno Õunapuu.

Teema	Uuringu tulemuste sisukokkuvõte																																						
Uuringu eesmärk	Eesmärgiks on analüüsida ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu raames välja töötatud ettevõtlusõppe moodulite ja meetodite rakendamist (sh ettevõtlikkuse kujundamist) ning seatud õpiväljundite saavutamist üld-, kutse- ja kõrghariduses ning analüüsi tulemuste alusel teha ettepanekuid ettevõtlusõppe moodulite parendamiseks.																																						
Valim ja metodika	<p>Piloteerimise uuringu maht sõltus tegelikult rakendatud moodulite arvust. Moodulite rakendamine ei olnud piloteerimise uuringu ülesanne ega eesmärk, seega oli võimalik andmeid koguda ainult nii paljudest koolidest, kui paljudes tegelikkuses Edu ja Tegu programmi raames välja töötatud mooduleid rakendati. Andmete kogumiseks kasutati kolme viisi – ettevõtluspädevuste enesehindamine (enne ja pärast õppe läbimist), individuaalsed ja fookusgrupi intervjuud, tagasisideküsitlus.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Meetodid</th> <th colspan="2">Üldhariduskoolid</th> <th colspan="2">Kutsekoolid</th> <th colspan="2">Kõrgkoolid</th> <th rowspan="2">Ekspertid</th> </tr> <tr> <th>õpilane</th> <th>õpetaja</th> <th>õpilane</th> <th>õpetaja</th> <th>üliõpilane</th> <th>õppejõud</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Enesehindamine</td> <td>109</td> <td>10</td> <td>262</td> <td>12</td> <td>104</td> <td>7</td> <td>–</td> </tr> <tr> <td>Intervjuu</td> <td>2 tk, 16 osalejat</td> <td>2 tk</td> <td>6 tk, 37 osalejat</td> <td>16 tk, 41 osalejat</td> <td>5 tk, 44 osalejat</td> <td>10 tk, 19 osalejat</td> <td>5 tk (üldharidus), 3 tk (kõrgharidus)</td> </tr> <tr> <td>Tagasiside</td> <td>31</td> <td>–</td> <td>53</td> <td>1</td> <td>27</td> <td>18</td> <td>–</td> </tr> </tbody> </table>	Meetodid	Üldhariduskoolid		Kutsekoolid		Kõrgkoolid		Ekspertid	õpilane	õpetaja	õpilane	õpetaja	üliõpilane	õppejõud	Enesehindamine	109	10	262	12	104	7	–	Intervjuu	2 tk, 16 osalejat	2 tk	6 tk, 37 osalejat	16 tk, 41 osalejat	5 tk, 44 osalejat	10 tk, 19 osalejat	5 tk (üldharidus), 3 tk (kõrgharidus)	Tagasiside	31	–	53	1	27	18	–
Meetodid	Üldhariduskoolid		Kutsekoolid		Kõrgkoolid		Ekspertid																																
	õpilane	õpetaja	õpilane	õpetaja	üliõpilane	õppejõud																																	
Enesehindamine	109	10	262	12	104	7	–																																
Intervjuu	2 tk, 16 osalejat	2 tk	6 tk, 37 osalejat	16 tk, 41 osalejat	5 tk, 44 osalejat	10 tk, 19 osalejat	5 tk (üldharidus), 3 tk (kõrgharidus)																																
Tagasiside	31	–	53	1	27	18	–																																
Uuringu põhitulemus	<p>Õpiväljundite saavutamist hinnati läbi ettevõtluspädevuse arengu (vastavalt enesehindamise tulemustele) ning moodulite rakendamist vastavalt õpetajate ja õpilaste intervjuude ning tagasisideküsitluste alusel. Lähtuvalt tulemustest saab järeldada, et ettevõtlusmoodulite läbimine toetas ettevõtluspädevuse arengut osaliselt – teatud alapädevuste raames enam, osade alapädevuste raames vähem, kuid kuna erinevatel haridustasemetel on fookuses erinevad alapädevused ning ka erinevad moodulid prioritseerivad teatud alapädevusi rohkem või vähem, siis saab õpetajate/õppejõudude ja üliõpilaste tagasisidest järeldada, et erinevad ettevõtlusmoodulis täitsid oma eesmärgid - rahul oldi nii toetava materjali sisu kui variatiivsusega ning tugitegevustega. Uuringu tulemustele tuginedes saab haridustasemete üleselt tuua välja järgmised olulisimad ettepanekud edasiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koostada õppematerjalid sisuteemade kohta (praegused materjalid toetavad rohkem pädevuste meetodilist arengut) Õpikud või muud õppematerjalid peaksid sisaldama õpivara ja juhendmaterjale ning olema elektroonselt kasutatavad. • Moodulites pakutud õppemaht peaks olema kriitilisemalt analüüsitud – oodatud õpiväljundeid on selle mahuga täies ulatuses keeruline saavutada. • Kõrg- ja kutsehariduse osas selgus, et moodulites peaks olema suurem tähelepanu ettevõtlike hoiakute kujundamisele. • Koolid vajaksid rohkem juhtnööre ja soovitusi ettevõtlusõppe lõimimiseks teiste õppeainetega. • Koolid vajaksid mooduli tulemuslikuks rakendamiseks veelgi enam praktilisi soovitusi, sh teemade järjestuse, rakendamise aja, teiste moodulite/ainetega ühildamise, eeldusainete jms kohta. • Suurendada veelgi näidistena pakutavate õppemeetodite variatiivsust ning sisukust (sh õppemeetodilist kirjeldust). • Suurendada õppeteemade variatiivsust (nt ettevõtte reklaamimise, e-kaubanduse, ettevõtte juhtimise ja arendamise, ettevõtlusriskide, äriregistri võimaluste, siseettevõtluse jt teemad). <p>Kaasata rohkem praktikuid eelkõige läbi ettevõttekülastuste ning ettevõtjate kaasamise külalisõpetajatena.</p>																																						
Uurimis- küsimuste lõikes tulemused	<p>1. Milline on ettevõtlusõppe moodulite mõju õppijate ettevõtluspädevuse kujundamisele moodulite rakendamisel?</p> <p>Kokkuvõtvalt võib öelda, et ettevõtlusõppe moodulite läbimine avaldas mõju õppijate ettevõtluspädevusele: paranesid sotsiaalsete olukordade toimetuleku ja äriideede elluviimise pädevusvaldkonnad; väärtust loova mõtlemise ja probleemilahenduse pädevusvaldkonnas paranes enamus alapädevusi (va eetilisuus ja jätkusuutlikkus). Uuringu tulemustest lähtuvalt peaks moodulite ja ettevõtlusõppe edasisel arendamisel senisest</p>																																						

	<p>veelgi enam pöörama tähelepanu eetika ja jätkusuutlikkuse teema integreerimisele ettevõtlusõppesse ning üld- ja kõrghariduses tundub olevat suurem vajadus toetada õpilaste arenguuskumust.</p>
	<p>2. Milline on õpetajate/õppejõudude hinnang rakendatud moodulitele ja pakutud õppemeetoditele? Õpetajate ja õppejõudude hinnangud rakendatud moodulitele ja pakutud õppemeetoditele olid pigem toetavad. Tunnistati vajadust nii toetavate programmide kui ka õppematerjalide ja õppemetoodiliste materjalide järele. Samas tõid kõikide haridustasemetel õpetajad ning eksperdid välja hulgaliselt ettepanekuid moodulite parendamiseks ja üldiselt ettevõtlusõppe toetamiseks. Näiteks peavad üldhariduskoolide õpetajad ettevõtlusõpet koolis oluliseks eelkõige õppija ettevõtliku mõtteviisi arendamisel, kuid ka õppijates huvi äratamisel ettevõtluse suhtes. Moodulit piloteerinud kutsekoolide õpetajad peavad samas ettevõtlusõppe peamiseks tähenduseks õpilases valmisoleku kujundamist ettevõtlusega alustamisel ja oma ettevõtte rajamisel, ning õpilaste ettevõtlikkuse arendamist, sh läbi praktilise kogemuse. Õpetajad aga taotlesid õpetusega pigem seda, et õpe toetaks ettevõtlikkust töö leidmisel ja oma probleemide lahendamisel elus, selmet et õpilased alustaksid ettevõtjana.</p>
	<p>3. Kui mõistetavad on välja töötatud ettevõtluspädevuse mudel, selle põhimõtted ja pädevusvaldkonnad õppijate jaoks? Õppijate hinnangud ettevõtlusõppe moodulitele varieerusid lähtuvalt läbitud moodulist ning üld- ja kutsehariduse hinnangud olid pigem positiivsemad. Samas näitab see kindlasti, et kõrghariduse taseme õppija mõtestab rohkem õpitut ning tal on ka kõrgemad ootused õppele. Üldhariduskoolide õpilaste arvates tuleb õppida ettevõtlust selleks, et saada edukaks, saada tööturul hakkama, teada oma õigusi. Kutsekoolide õpilaste arvates on tarvis ettevõtlust õppida selleks, et olla tulevikus edukam, olla ühiskonnale kasulik ja juhul, kui on piisavalt hea idee või head võimalused, luua ka ise ettevõtte. See tulemus annab teatava teadmiste põhja, kas ettevõtlustegevus õpilasele sobib või mitte. Õpilased arvasid, et ettevõtjaks saamiseks on lisaks heale ideele tarvis ettevõtlikkust, tutvusi, raha, vastavaid iseloomujooni ja motivatsiooni. Kui üld- ja kohati ka kutsehariduses toodi välja, et suurem osa õppest oli nõ loenguline, siis kõrghariduses oli õppijate hinnangul ettevõtlusõppe pigem positiivselt praktiline. Kutsehariduse õppijate arvates omandati kitsamate ettevõtlusteadmiste kõrval ka muid praktilisi kogemusi ja oskusi.</p>
	<p>4. Milliseid õppemeetodeid kasutavad õpetajad/õppejõud ettevõtlusõppe moodulite rakendamisel? Nii õppijate ja õpetajate/õppejõudude intervjuude, kirjaliku tagasiside tulemused kui ka ekspertide arvamusel näitavad kasutatavate õppemeetodite mitmekülgust. Üldhariduse spetsiifiliselt saab välja tuua õppekäike kohaliku ettevõttesse ja haridusmessi Noor Meister külastamist. Lisaks kasutati teste, rühmatöid, juhtumianalüüsi. Kursusel välja pakutud meetoditest töötasid hästi intervjuu ettevõtjaga ja rühmatööd, canvas-ärimudel, SWOT-analüüs. Kursused olid üles ehitatud enamasti meeskonnatööna. Eriti positiivne on see, et õpetajad tõid välja, et kursus/moodul julgustas neid proovima ja kasutama palju uusi meetodeid. Väljaspool pakutud metoodikat kasutasid õpetajad loovustehnikaid (nt jäälohkujaid, ideede genereerimise meetodeid). Õpilased tõid ka välja, et kasutati esitlusi, videote vaatamist ja oksjonit. Hea meel on tõdeda, et üliõpilased märkasid ja väärtustasid kasutatud õppemeetodite mitmekülgust. Nad tõid välja erinevaid kombinatsioone aktiivõppe meetoditest, enim mainiti rühma- ja meeskonnatöid, kuid ka diskussioone, arutelusid, ajurünnakuid, ideede genereerimist, grupitöid, mõistekaarte, esitlusi, töölehti ja muid ülesandeid. Mainiti ka mänguliste ülesannete ja simulatsioonimängude kasutamist õppetöös ning koostööd ettevõtjatega.</p>
<p>Uuringu- tulemuste tutvustamine</p>	<p>Uuringu lähteülesandes (koostatud 2017) on lubatud uuringutulemusi tutvustada haridustasemetel ja/või moodulite töörühmades. Selle aasta seisuga ei tegutsenud (ei rahastata) vastavaid töögrupe ning regulaarset kooskäimist ei toimu. Seega ei ole olnud võimalust ka tulemusi tutvustada. Uuringu tulemustest on teadlikud nii kutse- kui ka üldhariduse tasemetel koordinaatorid, kes on ka ise olnud uurimise läbiviimisesse kaasatud. Kõrghariduses on kaasatud suurimad partnerid (TLÜ, TÜ ja TalTech), kes kõik on uuringu lõppraportid ka saanud. Alates veebruarist on olnud plaan teha uuringuid tutvustav ühisseminar, mis on tihedate ajakavade tõttu viibinud, kui loodetavasti saab toimuma 12.04.19.</p>
<p>Uuringu- tulemuste</p>	<p>Uuringu tulemused on eelkõige olulised Edu ja Tegu töörühmadele, et täiendada ja parendada moodulite (ja valikainete) sisu vastavalt saadud tagasisidele. Uuringu töörühm</p>

kasutamine	<p>saab teha ettepanekud tööühmadele, kuid uuringu tööühm ei vastuta nende rakendamise eest – see jääb ikka haridustasemete/moodulite tööühmade, programmi juhtide otsustada, et milliseid parendustegevusi ja millise rahastusega tehakse. On väga hea tõdeda, et osaliselt on uuringu tulemuste põhjal mooduleid juba täiendatud ja nii näiteks sisaldab uuring üldhariduse tööühma initsiatiivil ka peatükki juba sisseviidud muutustest. Probleemiks võib osutada see, et programmi raames vastavate tööühmade tegevust enam ei rahastata ja seega on keeruline uuringus adresseerida, et kes konkreetselt parendused sisse viima peaks. Kuna tegemist on moodulite piloteerimise uuringuga, siis on ka selge, et lisaeesmärgina koguti ka informatsiooni rakendatud metoodika (enesehindamine, küsimustikud, intervjuud) sobivuse kohta ning see info on uuringu tööühmades olemas ning saab arvestatud uute uuringute läbiviimisel (nii enesehindamine kui moodulite rakendamise uuring).</p>
Jätku-tegevused	<p>Jätkutegevused on peamiselt kahte liiki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uuringu tulemuste põhjal moodulite täiendamine (palume programmi elluvijalt infot ja toetust, kes oleks need töögrupid, eksperdid, kes peaksid mooduleid saadud tulemuste põhjal täiendama) 2. Rakendusuuringu planeerimine ja läbiviimine, et koguda moodulite rakendamise kohta süvaandmeid ja tuua välja ettevõtlusõppega seotud seoseid (nt. Õpimotivatsiooni ja ettevõtlusõppe seoste kohta), mis võimaldaksid õpet veelgi efektiivistada. <p>Kui piloteerimise uuring uuris ettevõtlusõppevormina vaid mooduleid, siis rakendusuuring peaks analüüsima erinevate ettevõtlusõppe vormide (JA, STARTER, moodulid) rakendamist ja nendevahelisi erinevusi ning seost nii ettevõtluspädevuse omandamise kui ka õpimotivatsiooniga. Tulemus võimaldaks selgelt indikeerida, millised õppevormid toetavad ettevõtluspädevuse (ja milliste alapädevuste konkreetselt) arengut paremini ning kuidas on anud vormid seotud õppijate õpimotivatsiooniga (MÕKI üks aluspõhimõte).</p>

Allikas: uuringu autorid

Juhtpartnerid:

Partnerid:

